292

20/4/2015

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΑΝΑΤΡΟΠΗΣ

ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΝΑΦΟΡΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Σχετικά με ηλεκτρονική επιστολή που έλαβα από τονο κ. Ηρακλη Ρεράκη (irerakis@past.auth.gr), που περιέχει αίτημα να αναβαθμιστεί η διδασκαλια του μαθήματος των Θρησκευτικών και έντονη διαμαρτυρία για την ίδρυση τμήματος Μουσουλμανικών Σπουδών στη Θεολογική Θεσ/κης, όπως αποτυπώνεται και σε αλληλογραφία του με το ως άνω Πανεπιστημιακό Ίδρυμα.

Ο Αναφέρων Βουλευτής των Ανεξαρτήτων Ελλήνων,

Νικόλαος Ι. Νικολόπουλος
Πρόεδρος Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος Ελλάδος

(Σελ 1 + 90)

From: irerakis@past.auth.gr
To: ninikolopoulos@gmail.com
Cc:
Date: Sun, 01 Feb 2015 16:11:38 +0200
Subject: Μάθημα Θρησκευτικών -Προγράμματα - Βιβλία Μουσουλμανικές Σπουδές στη Θεολογική

Αγαπητέ μου κ. Νικολόπουλε,

Συγχαρητήρια για την εκλογή σου και καλή δύναμη, με φωτισμό και χάρη από τον Θεό.

Είμαι ο Ηρακλής Ρεράκης, Καθηγητής Παιδαγωγικής - Χριστιανικής Παιδαγωγικής στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ και Δ/ντής καθώς και ιδρυτής του Εργαστηρίου Παιδαγωγικής - Χριστιανικής Παιδαγωγικής στην ίδια Σχολή. Είμαι προσωπικός φίλος και συμπατριώτης (Κρήτη) του Κώστα του Ζουράρι εδώ και 35 χρόνια και μιλάμε και συνεργαζόμαστε στενά και συχνά. Γνωρίζουμε τους αγώνες σου για το μάθημα των θρησκευτικών και ότι γνωρίζεις όλα όσα γίνονται για να μετατραπεί ο χαρακτήρας και η φυσιογνωμία του μαθήματος από Ορθόδοξο σε πολυθρησκειικό από μια ομάδα προοδευτικών και εκσυγχρονιστών θεολόγων που καθοδηγείται για ίδιον όφελος από τους θεολόγους του παλαιού Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που μεταμφιέστηκε σε Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Τα μέσα που χρησιμοποιούν είναι κυρίως η εξουσία η κατασυκοφάντηση όσων αμύνονται και η παραπληροφόρηση. Από το Ινστιτούτο ως θεσμός που είναι χρησιμοποιούν τη δυνατότητα των ΕΣΠΑ και φέρνουν μέσω αυτών, το δήθεν ΝΕΟ, εκτός των άλλων, και στη θρησκευτική Εκπαίδευση δηλαδή συνήθως την αποδόμηση, όπως είχαν κάνει και με την Ιστορία:
1) Με το Πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΕΣΠΑ!!!) για τα Θρησκευτικά του 2011 που ισχύει ακόμη ως πιλοτικό και άρχισε να εφαρμόζεται επί της Διαμαντοπούλου.
2) Με το νέο Πρόγραμμα του Λυκείου για τα Θρησκευτικά (ΕΣΠΑ!!!), που μόλις κυκλοφόρησε σε ΦΕΚ και είναι και αυτό στο ίδιο πολυθρησκειακό μοτίβο. Ο στόχος είναι ένας: Να χρησιμοποιηθεί το σχολείο ως εργαλείο για να αλλάξουν ριζικά οι ελληνορθόδοξες συνειδήσεις των νέων μας. Η παραμονή των νέων στην ορθοδοξία καταδικάζεται από τα νέα προγράμματα ως συντηρητισμός, φονταμενταλισμός, δογματισμός, κατηχητισμός και άλλα!! Τώρα θυμήθηκαν να κτυπήσουν την Ορθοδοξία. Όσο η ορθόδοξη Εκκλησία αγωνιζόταν στις εθνικές επάλξεις για να στηρίξει τη γλώσσα, την πίστη, την ιστορία, την εθνική συνείδηση, με κάθε τρόπο, με μαρτυρικές θυσίες και δυσκολίες (π.χ. Άγιος Κοσμάς κ.ά) κατά την περίοδο των κατακτήσεων της Ρωμιοσύνης (Αραβοκρατία, Λατινοκρατία, Τουρκοκρατία) και να απελευθερωθούμε ως Έλληνες και Ορθόδοξοι ήταν καλή η Ορθοδοξία. Τώρα να την πετάξουμε ως αναχρονιστική!!! Και μάλιστα με πρόταση των λεγόμενων προοδευτικών θεολόγων των αναμεμειγμένων όλων αυτών στα ΕΣΠΑ!!

Ο Θεολογικός κόσμος που εκφράζεται στην πλειονότητά του από την Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων (ΠΕΘ), που έχει (4.000 ενεργά μέλη), Σωματείο που δραστηριοποιείται 60 περίπου έτη και εκδίδει και το περ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ, δεν ενημερώθηκε καν για τα τεκταινόμενα με τα Προγράμματα αυτά ούτε το 2011 ούτε τώρα για τις ανατρεπτικές και αποδομητικές αλλαγές, αλλά όλα έγιναν κρυφά. Τα είδε ως ΦΕΚ έτοιμα για εφαρμογή.
Αγαπητέ μου κ. Νικολόπουλε, Πρέπει να επικοινωνήσουμε οπωσδήποτε. Έχω οριστεί ως Υπεύθυνος της επιτροπής Παιδείας της Πανελλήνιας Ένωσης Θεολόγων και από το 2012 έως σήμερα κάνουμε, μαζί με όλους τους άλλους θεολόγους - τη μεγάλη πλειονοψηφία των θεολόγων (μέσα από 20 περίπου παραρτήματα σε όλη την Ελλάδα)- όσους δεν έχουν εμπλακεί στα συμφέροντα και στα ΕΣΠΑ και αγωνίζονται αγνά μόνον για την Ορθοδοξία- κάνουμε λοιπόν αγώνες για να κρατηθεί το μάθημα στα παραδοσιακά πλαίσια και να μην βγαίνουν οι νέοι μας θρησκευτικά γενίτσαροι!!
Άλλο είναι βέβαια η πληροφόρηση για τις θρησκείες, που πρέπει να έχουν τα παιδιά και η οποία

πάντοτε γινόταν συστηματικά (Β΄Λυκείου) και ευκαιριακά στις άλλες τάξεις και φυσικά πρέπει να γίνεται πάντοτε και άλλο είναι να έχουν τα παιδιά ένα το μάθημα με πολυθρησκειακό χαρακτήρα που αλλάζει την οντολογία τους, διότι τα οδηγεί στην αποδόμηση της πίστεώς τους και στην ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ εμφύτευση στην ψυχή τους και επομένως στην αποδοχή του Πνεύματος και των αξιών όλων των θρησκειών, ταυτόχρονα, χωρίς καμιά διάκριση ή αξιολόγηση (υπαρξιακών,λατρευτικών, κοινωνικών, πολιτισμικών κ.ά.) δηλαδή σε ένα θρησκευτικό συγκρητισμό που οδηγεί χωρίς αμφιβολία στο θρησκευτικό σχετισκισμό και στη συνέχεια στο θρησκευτκό μηδενισμό ή στη θρησκευτική ουδετερότητα. Το Σύνταγμα, όμως, προβλέπει "ανάπτυξη της θρησκευτικής συνειδήσεως των μαθητών!!
Στα γράφω όλα αυτά και σου στέλνω και κάποια από τα πολλά κείμενα που έχω δημοσιεύσει, αφού πρώτα υπήρξαν ως επιστημονικές Εισηγήσεις σε Συνέδρια και Ημερίδες.
Πιστεύω ότι θα πρέπει να συνεννοηθείς με τον Πρόεδρο των ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ και να διεκδικήσετε, ως παράταξη, για το καλό των Ελληνορθοδόξων, τη θέση του Γ. Γραμματέα Θρησκευμάτων, αφού δεν πήρατε κάποια υπουργική θέση στο Υπουργείο Παιδείας -(ο υπάρχων Γ. Γρ. είναι ένας από τους βασικούς παίκτες στην ομάδα των αποδομητών, δεν είναι θεολόγος, είναι όμως πολυθρησκειακός και είναι αυτός που ξεκίνησε και οργάνωσε, (γραφειοκρατικά) μέσα από τη θέση του στο Υπουργείο τις μουσουλμανικές σπουδές στη Θεολογική της Θεσσαλονίκης, προσβλέποντας ίσως να πάρει και αυτός με το διδακτορικό που έκανε στην Κρήτη στην κοινωνιολογία μία θέση ΔΕΠ σε αυτό).
Τη θέση του Γ. Γραμματέα νομίζω τη δικαιούσθε, διότι μία από τις κόκκινες γραμμές συνεργασίας που θέσατε για τη λειτουργία της νέας κυβέρνησης, είναι και το θέμα της Ορθοδοξίας. Να ξέρεις ότι αυτό το ρόλο της στήριξης της Ορθοδοξίας τον έχασε η ΝΔ, διότι δεν στήριξε κανένα από τα καυτά θέματα που έπρεπε. π.χ. Το μάθημα των Θρησκευτικών διότι άφησε να προχωρήσει το Πολυθρησκειακό Πρόγραμμα, ενώ εμείς οι θεολόγοι διαρκώς διαμαρτυρόμαστε με έγγραφα και παραστάσεις σε όλους τους Υπουργούς και Υφυπουργούς Παιδείας και στον Πρωθυπουργό, μαζί με εσένα και την Σταυρούλα που κάνατε επερωτήσεις και να μην αδικώ και τον Μιχελάκη. Με τον Λοβέρδο (η δόμηση είχε αρχίσει από τον προηγούμενο τον Αρβανιτόπουλο) υιοθετήθηκε και ολοκληρώθηκε η Εισαγωγική Κατεύθυνση Μουσουλμανικών Σπουδών ΠΟΥ ΑΚΟΥΣΟΝ ΑΚΟΥΣΟΝ εντός της Θεολογικής μας Σχολής (Ο Λοβέρδος έδωσε το πράσινο φως στον Πρύτανή μας ότι το θέλει η Κυβέρνηση). Με το τμήμα αυτό στη Θεολογική πραγματοποιείται ένας τέτοιος συμφυρμός θεολογιών που αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία διότι δεν έχει γίνει ποτέ στον κόσμο ούτε στο Χριστιανισμό ούτε σε καμιά θρησκεία τέτοια μείξη θρησκειών και θεολογιών σε Πανεπιστήμιο. Το στήριξε όμως η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ. Ο ρόλος λοιπόν της στήριξης της Ορθοδοξίας δεν κρατήθηκε από τη ΝΔ και έχετε εσείς τώρα την ευκαιρία να αναπτύξετε έτι περαιτέρω αυτήν τη σχέση που έχετε ήδη κτίσει και με τη συμβολή του φίλου μου του Κώστα Ζουράρι. ΚΑΙ πρόσεξε αν το κάνετε καλά και δυναμικά, θυμίσου με, αυτό ο απογοητευμένος από τις αθλιότητες και τις ανήκουστες ΣΙΩΠΕΣ και ΑΠΟΥΣΙΕΣ της ΝΔ θα το εκτιμήσει και ΜΟΝΟΝ γι αυτό πολλοί θα έλθουν μονίμως με σας. Έχω κληθεί σε όλη την Ελλάδα για ομιλίες και διαλέξεις και συνέδρια και ημερίδες και ξέρω πολύ καλά πώς σκέφτονται αρκετοί για την Ορθοδοξία αισθανόμενοι προδομένοι από τη ΝΔ.
Η ευκαιρία δεν θα πρέπει να χαθεί. Θα τα πω, προφορικά πιστεύω, και με τον Κ Ζουράρι και θα τηλεφωνήσω και στη Σταυρούλα.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!! Οι εκσυγχρονιστές θεολόγοι (περίπου 50 εν ενεργεία) που στηρίζουν την αποδόμηση της ορθοδοξίας στο σχολείο είτε μέσω των αλλαγών του μαθήματος των θρησκευτικών είτε μέσω των Μουσουλμανικών Σπουδών έχουν αποσχισθεί από την ΠΕΘ και έχουν συστήσει από το 2010- 2011 ένα νέο Σωματείο δήθεν Πανελλήνιο, που το ονόμασαν Πανελλήνιος θεολογικός Σύνδεσμος _ "ΚΑΙΡΟΣ" και πιθανόν να σε έχουν προσεγγίσει, διότι είναι πολύ εξειδικευμένοι στις δημόσιες σχέσεις! Πιθανόν να σε έχουν προσεγγίσει και από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής οι υπεύθυνοι «θεολόγοι» εκεί, οι ΑΡΧΗΓΟΙ της αποδόμησης,

οι συνεργάτες της κ. Διαμαντοπουλου. Διάβασε σε ένα άρθρο μου από αυτά που σου στέλνω, στις υποσημειώσεις, τι έχει πει και αυτή και ο Γ. Παπανδρέου για την Εκκλησία, την παράδοση και τα εθνικά συμφέροντα αυτοί οι δύο από τους εκπροσώπους της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης στη χώρα και φυσικά της Παγκόσμιας Θρησκείας της πολυθρησκείας ή πανθρησκείας. Έχουν βρει τρόπους να τσουβαλιάζουν τους λαούς και να τους υποδουλώνουν στα συμφέροντά τους διαλύοντας τις τοπικές Εθνικές και θρησκευτικές συνειδήσεις και ταυτότητες.

Αγαπητέ μου Νίκο, Δεν στα λέω τυχαία. Ξέρω ποιος είσαι και τι πιστεύεις μέσα από την ψυχή σου. Ξέρω τους αγώνες σου και σου ΖΗΤΩ και εκ μέρους του ΔΣ της ΠΕΘ, που και αυτοί θα επικοινωνήσουν μαζί σου, τη στήριξή σου ως Θεολόγος που είσαι στον αγώνα που κάνουμε προκειμένου να μην αφήσουμε να ξεπουληθεί με (2) ΕΣΠΑ η Ορθοδοξία στην πατρίδα μας!!

Τα τηλέφωνά μου είναι
κινητό: 6936977074
Σπίτι: 2310211099
Πανεπιστήμιο: 2310997113.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση

Ηρακλής Ρεράκης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΗΡΑΚΛΗΣ ΡΕΡΑΚΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ – ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
τηλ / φαξ: 2310997113 mail: irerakis@past.auth.gr

Θεσσαλονίκη, 10 Νοεμβρίου 2014

Σεβαστέ Άγιε Πρώτε,

Σεβαστοί μου Άγιοι Γέροντες και Πατέρες,

Ευλογείτε.

Οι Αγιορείτες είχαν πάντοτε την θεόδοτη ικανότητα να αφουγκράζονται και να αντιλαμβάνονται ακόμη και τα πιο επιτηδευμένα χτυπήματα εναντίον της Ορθοδοξίας. Για αυτόν το λόγο, άλλωστε, το περιώνυμο Όρος διαβαίνει τους αιώνες αλώβητο από κάθε μορφής δογματικούς ή εκκλησιαστικούς κινδύνους, ορατούς ή κεκαλυμμένους, διατηρεί δε αναλλοίωτη τη φλόγα της Ορθόδοξης Παράδοσης, στα όρια "α έθεντο οι Πατέρες".

Στην Θεολογική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης αποφασίστηκε η ίδρυση και λειτουργία Κατεύθυνσης Μουσουλμανικών Σπουδών, τετραετούς φοίτησης, σαράντα οκτώ (48) μαθημάτων, μετά από την παρακολούθηση των οποίων θα απονέμεται πτυχίο με ειδίκευση στον Μουσουλμανισμό. Η απόφαση αυτή είναι σαφές ότι αλλοιώνει τον ιστορικό ορθόδοξο θεολογικό χαρακτήρα της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. Κυρίως, όμως, συνιστά άλλο ένα "χτύπημα" εναντίον της Ορθοδοξίας στην Ελλάδα, αυτή τη φορά στο θεολογικό χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Με αυτή τη σκέψη και αισθανόμενος το ηθικό χρέος που μου αναλογεί, ως δασκάλου αλλά κυρίως ως πιστού, συνέταξα το παρόν Υπόμνημα, το οποίο και σας διαβιβάζω, μαζί με τη σύνοψή του. Έχοντας πλήρη επίγνωση της επιδράσεως που ασκεί στις ψυχές όλων ο θεόπνευστος λόγος Σας, φρονώ ότι είναι επείγουσα ανάγκη να

συμβάλετε, διά του σημαίνοντος και ευπειθούς λόγου Σας, στην κοινή προσπάθεια πολλών παραγόντων, με τις Ευλογίες και την αγωνιστική πρωτοστασία του Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. κ. Ανθίμου, προκειμένου να μην υλοποιηθεί η απόφαση αυτή, ή έστω να καταγραφεί ιστορικά το μέγεθος της αντίδρασης στο ανίερο αυτό εγχείρημα.

Επί δε τούτοις ταπεινώς ζητώ και ευελπιστώ να εξετάσετε, σε επίπεδο Ιεράς Συνάξεως, το ενδεχόμενο συντάξεως μηνύματος ή επιστολής προς τις πολιτικές, εκκλησιαστικές και πανεπιστημιακές Αρχές επί του σοβαρότατου τούτου θέματος.

Μετά βαθυτάτου σεβασμού και αγάπη Χριστού

Καθηγητής Ηρακλής Ρεράκης

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΙΔΡΥΣΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΠΘ

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΠΘ

ΗΡΑΚΛΗ ΡΕΡΑΚΗ

Τον Μάρτιο του 2014, είκοσι τρεις (23) από τους τριάντα εννέα (39) καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας και από τους συνολικά εβδομήντα δύο (72) της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. αποφάσισαν την ίδρυση κατεύθυνσης Μουσουλμανικών Σπουδών, όπου μετά από φοίτηση τεσσάρων (4) ετών και σαράντα οκτώ (48) σχετικών μαθημάτων θα απονέμει σε Μουσουλμάνους, υποψήφιους Ιεροδιδασκάλους του Κορανίου, αλλά και μη Μουσουλμάνους, Πτυχίο Θεολογίας με ειδίκευση στον Μουσουλμανισμό.

Η απόφαση αυτή βρήκε κάθετα αντίθετο το άλλο Τμήμα της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας - στο οποίο υπηρετώ ως Καθηγητής. Το εν λόγω Τμήμα, αποτελούμενο απο τριάντα τρεις (33) Καθηγητές,

ψήφισε σχεδόν ομόφωνα απόφαση εναντίον της ίδρυσης Κατεύθυνσης Μουσουλμανικών Σπουδών, εκφράζοντας μεταξύ άλλων τη θέση ότι δεν υφίσταται μεν καμία αντίρρηση να ιδρυθεί και να λειτουργήσει Κατεύθυνση Μουσουλμανικών Σπουδών σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όχι όμως στη Θεολογική Σχολή. Παρά ταύτα, οι εμπνευστές του εγχειρήματος αγνόησαν εντελώς την πλήρη αντίθεση του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας και μέχρι σήμερα προχωρούν συστηματικά και μεθοδευμένα στην υλοποίηση του εγχειρήματος.

****

Την ίδια περίοδο έκλεινε σαράντα (40) χρόνια λειτουργίας η Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ). Η ΕΠΑΘ, έχοντας πλήρη ακαδημαϊκή και διοικητική αυτοτέλεια -με δίχως συσμίξεις με άλλες σχολές ή κατευθύνσεις- εξυπηρετούσε την ανάγκη παροχής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε Ιεροδιδασκάλους που καλούνται να διδάξουν το Κοράνιο στους Έλληνες Μουσουλμάνους της Θράκης. Εντούτοις η Σχολή αυτή καταργήθηκε το 2014, μολονότι θα μπορούσε να διευρυνθεί το αντικείμενό της και να αναβαθμιστεί σε Σχολή τριετούς ή τετραετούς φοίτησης, καλύπτοντας έτσι το σκοπό που επικαλούνται ότι προσδοκούν να καλύψουν οι εμπνευστές της ίδρυσης Κατεύθυνσης Μουσουλμανικών Σπουδών στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. Εντούτοις επιλέχτηκε ο συμφυρμός Χριστιανικών και Ισλαμικών Σπουδών εντός της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ.

****

Ο συμφυρμός Χριστιανικών και Ισλαμικών Σπουδών, καταρχάς, συνιστά διεθνή πρωτοτυπία: είναι γεγονός ότι δεν έχει επιχειρηθεί ποτέ, ούτε σε Προτεσταντικές Σχολές, ούτε σε Ρωμαιοκαθολικές Σχολές, ούτε, φυσικά, σε Σχολές του Ισλάμ ή άλλων Θρησκειών τέτοιου είδους συμφυρμός. Σε χώρες της Ευρώπης προσφέρονται μεν Μουσουλμανικές Σπουδές, όχι όμως από Θεολογικές Σχολές, αλλά από ανεξάρτητα πανεπιστημιακά Ινστιτούτα ή Κέντρα, με μοναδικό αντικείμενο ακριβώς τις Μουσουλμανικές Σπουδές, τα οποία διαθέτουν ακαδημαϊκή αυτοτέλεια και στελεχώνονται από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, με πανεπιστημιακούς

τίτλους και μακρόχρονη θητεία στο πεδίο της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας του Ισλάμ.

****

Ο συμφυρμός Χριστιανικών και Ισλαμικών Σπουδών, περαιτέρω, είναι επιστημονικά, παιδαγωγικά και θεολογικά ανεξήγητος: η προσπάθεια "εμφύτευσης" Κατεύθυνσης Ισλαμικών Σπουδών σε μία Σχολή η οποία δεν έχει -ούτε μπορεί να έχει- κανενός είδους σχέση με αυτές και η οποία, λόγω της φυσιογνωμίας της, δεν μπορεί να τις υποστηρίξει επιστημονικά ούτε να εγγυηθεί την αρτιότητα και την ακαδημαϊκή τους αυτοτέλεια, θεωρείται τουλάχιστον παράδοξη. Η λειτουργία τέτοιων Σπουδών, εξάλλου, σε μία Σχολή που από την ίδρυσή της θεραπεύει την Ορθόδοξη Θεολογία -σύμφωνα τουλάχιστον με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών αλλά και τις θεματικές επιστημονικές περιοχές που θεραπεύουν οι Καθηγητές της, βάσει των οποίων προσλήφθηκαν και εντάχτηκαν στο διδακτικό προσωπικό της- είναι μία πρωτοφανής κίνηση για τα θεολογικά δρώμενα. Δεν είναι δυνατόν οι Μουσουλμανικές Σπουδές να αποτελούν έργο που υπηρετείται από ορθόδοξους θεολόγους, αποκλειστική αποστολή των οποίων, από πλευράς θεολογικής και επιστημονικής -αλλά και επαγγελματικής- είναι η σταθερή προσήλωσή τους στη διδασκαλία της Ορθόδοξης Θεολογίας, σύμφωνα με το επιμέρους γνωστικό τους αντικείμενο. Μόλις αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι είναι εντελώς αναληθές, καίτοι εκφράστηκε δημόσια από πρόσωπο με θεσμικό ρόλο στο Τμήμα Θεολογίας, ότι *"το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. με την παρούσα απόφασή του,* (συνεχίζει) *μια παράδοση σπουδής και διδασκαλίας των θρησκευμάτων και ιδίως του Ισλάμ που ανέπτυξε ήδη από τις πρώτες ημέρες της ίδρυσής του".*

****

Οι εμπνευστές του εγχειρήματος Εισαγωγής Μουσουλμανικών Σπουδών προβάλλουν το επιχείρημα ότι οι δύο Θρησκευτικές Κοινότητες, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι, συνυπάρχουν και επικοινωνούν ειρηνικά στη Θράκη, ή σε άλλα σημεία του κόσμου, με αλληλοσεβασμό στην θρησκευτική ετερότητά τους. Επομένως, σύμφωνα με αυτούς, μπορούν να συνυπάρξουν και οι αντίστοιχες

σπουδές, οι οποίες μέσα και από τον μεταξύ τους διάλογο προσδοκάται να καλλιεργήσουν αυτό το κλίμα ειρηνικής συνύπαρξης. Το επιχείρημα αυτό, όμως, είναι προφανές ότι δεν έχει σχέση με το εγχείρημά τους: οι δύο Κοινότητες συνυπάρχουν πράγματι ειρηνικά, στον όποιο βαθμό, στη Θράκη ή αλλού, και τούτο είναι γεγονός σημαντικό. Πέραν τούτου, όμως, ασφαλώς και δεν αναμένουν ούτε προσδοκούν να βελτιωθούν οι σχέσεις τους από τη συστέγαση των Μουσουλμανικών Σπουδών στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. Άλλωστε ουδέποτε ζητήθηκε, από οποιονδήποτε Φορέα ή συλλογικότητα Μουσουλμάνων Ελλήνων πολιτών, η θεσμοθέτηση τέτοιων σπουδών, με αυτό τον τρόπο και στο συγκεκριμένο χώρο, αυτόν της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., και μάλιστα με σκοπό την καλλιέργεια κλίματος ειρηνικής συνύπαρξης. Αντίθετα, η αντιπαλότητα που είναι πιθανόν να δημιουργηθεί στο θρησκευτικό συναίσθημα των φοιτητών των δύο Θρησκειών -λόγω της κοινής στέγης και, ιδίως, λόγω των επιπόλαια προβαλλόμενων κοινών θεολογικών τόπων- είναι πιθανό να οδηγήσει σε δυσάρεστα αποτελέσματα, σε μία εποχή μάλιστα, η οποία, λόγω της παρατηρούμενης θρησκευτικής έντασης σε παγκόσμιο επίπεδο, δεν μπορεί να θεωρείται ως η καταλληλότερη.

****

Με δεδομένο ότι δεν υφίσταται Ορθόδοξη Θεολογία εκτός Ορθόδοξης Εκκλησίας, όσοι διακονούν την Ορθόδοξη Θεολογία οφείλουν να ακολουθούν την αντίστοιχη διδασκαλία και να διδάσκουν αποκλειστικά και μόνο τα δόγματα της Ορθόδοξης Πίστης και της χριστιανικής Αλήθειας υπό το Φως της Ορθόδοξης Παράδοσης[1]. Δεν είναι ούτε φιλόσοφοι, ούτε θρησκειολόγοι, ούτε κοινωνιολόγοι της θρησκείας, πολύ δε περισσότερο δεν είναι επιστήμονες με ενασχόληση στην Ισλαμική Θεολογία, αλλ' αντίθετα δεν έχουν καμία σχέση με αυτήν.

Παρακάτω, προσεγγίζονται ενδεικτικά οι βασικές κατευθυντήριες αρχές της Ορθόδοξης διδασκαλίας καθώς και η θέση Αγίων και Πατέρων της Εκκλησίας

---

[1] Β' Θεσ. 2,15.

αλλά και σύγχρονων Θεολόγων, για το τί σημαίνει αληθινή Θεολογία. Με την προσέγγιση αυτή θα διαφανεί, αν η έννοια της Ορθόδοξης Θεολογίας έχει σχέση με την έννοια της Θεολογίας που προσλαμβάνει και υποστηρίζει μία μικρή και συγκεκριμένη μερίδα Θεολόγων και, δυστυχώς, ορισμένων Επισκόπων και, ακολούθως, θα διαπιστωθεί αφενός αν λήφθηκαν υπόψη θεολογικά κριτήρια κατά τη λήψη της απόφασης ίδρυσης Κατεύθυνσης Μουσουλμανικών Σπουδών και αφετέρου αν μπορεί να υπάρξει κοινός τόπος Χριστιανικών και Μουσουλμανικών Σπουδών σε επίπεδο Θεολογίας.

Η παράδοση της «Θεολογίας» προϋποθέτει τη θεογνωσία, ως κοινωνία με τον Θεό και την εμπειρία αυτής της κοινωνίας, και αρχίζει από τις πρώτες στιγμές της Θείας Αποκαλύψεως. Οι Δίκαιοι της Παλαιάς Διαθήκης γνωρίζουν τον Θεό από προσωπική κοινωνία και σχέση μαζί Του. Οι προφήτες, επίσης, βλέπουν τον Θεό και μετά μιλούν γι' Αυτόν. Οι Απόστολοι θεολογούν γι' αυτά τα οποία είδαν, άκουσαν, ψηλάφησαν[2].

Ο αρχηγός και ιδρυτής της Εκκλησίας Ιησούς Χριστός έδωσε εντολή στους Μαθητές του και, μέσω αυτών, σε όλους τους πιστούς Χριστιανούς -και προπαντός στους Ποιμένες και τους Διδασκάλους της Εκκλησίας- να διδάσκουν σε όλο τον κόσμο το Ευαγγέλιο: «*Πορευθέντες εἰς τόν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τό εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει*»[3].

Ο Απόστολος Παύλος, που έφερε τον Χριστιανισμό στην Ευρώπη, στην Ελλάδα και στη Θεσσαλονίκη, σε όλη τη διδασκαλία του παραγγέλλει προς τους Διδασκάλους της Εκκλησίας να διδάσκουν «*Χριστόν ἐσταυρωμένον*»[4]. Ουδείς Απόστολος, Διδάσκαλος, Απολογητής, Ομολογητής, Πατέρας, Άγιος, Όσιος Μάρτυρας ή Νεομάρτυρας της Ορθόδοξης Εκκλησίας δίδαξε ποτέ άλλη πίστη ή οργάνωσε τη διδασκαλία άλλων Θρησκειών και Θεών, οι οποίοι μάλιστα εκλαμβάνονται σαφώς ως είδωλα από την αγιοπνευματική και πατερική διδασκαλία.

---

[2] Α' Ιω. 1,1.
[3] Μάρκ. 16,15.
[4] Α' Κορ. 1, 23.

Παρέκκλιση από αυτή τη διαχρονική εκκλησιαστική και θεολογική γραμμή συνιστά κακοδοξία, αίρεση ή ειδωλολατρεία. Ο Απόστολος Παύλος επίσης τονίζει «*ὅτι οὐδέν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καί ὅτι οὐδείς Θεός ἕτερος εἰ μή εἷς. Καί γάρ εἴπερ εἰσί λεγόμενοι θεοί εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπί τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσί θεοί πολλοί καί κύριοι πολλοί, ἀλλ᾽ ἡμῖν εἷς Θεός ὁ Πατήρ, ἐξ οὗ τά πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι᾽οὗ τά πάντα καὶ ἡμεῖς δι᾽αὐτοῦ*»[5]. Μάλιστα, απευθυνόμενος προς τους Θεσσαλονικείς τους επαινεί, διότι, παρά τους κινδύνους και τα εμπόδια που αντιμετώπιζαν, δέχτηκαν τη νέα πίστη, εγκατέλειψαν τα είδωλα και επέστρεψαν στον ζώντα και αληθινό Θεό: «*καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν τὸν υἱόν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὅν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, Ἰησοῦν*»[6].

Κατά τον Μέγα Αθανάσιο, Θεολογία σημαίνει Τριαδολογία: «*ἐν Τριάδι ἡ θεολογία τελεία ἐστί, καί αὕτη ἡ ἀληθής καί μόνη θεοσέβειά ἐστι, καί τοῦτό ἐστι τό καλόν καί ἡ ἀλήθεια*»[7]. Ο Μέγας Βασίλειος ονομάζει «θεολογία» την αναφορά στον Τριαδικό Θεό, διακρίνοντας σε Αυτόν μια ουσία και τρεις υποστάσεις[8]. Τριαδολογία σημαίνει και για τον Άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό και τον Άγιο Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό «θεολογία», ό, τι και για τους Καππαδόκες Πατέρες: ο Θεός είναι ένας, μια ουσία, που διακρίνεται σε τρεις υποστάσεις.

Ο Άγιος Γρηγόριος Ναζιανζηνός ονομάζει τους Πατέρες της Εκκλησίας μεγάλους Θεολόγους και ορίζει τη διδασκαλία τους ως Θεολογία. Θεωρεί επίσης τον Χριστό ως Θεό και τον μόνο Θεολόγο[9]. Μάλιστα, κάνει σαφή διαχωρισμό μεταξύ Θεολογίας και Φιλοσοφίας, θεωρώντας τη δεύτερη ως ένα βοήθημα για την κατανόηση κάποιων θεμάτων που βασάνιζαν παλαιότερα τον άνθρωπο[10]. Κατεξοχήν Θεολόγος, σύμφωνα με τη διδασκαλία του, δεν είναι αυτός που

---

[5] Α΄Κορ. 8, 4-6.
[6] Α΄Θεσ. 1, 9-10.
[7] Μ. Αθανάσιος, *Κατά Ἀρειανών*, I, *PG*. 26, 49A.
[8] Μ. Βασίλειος, Ερμηνεία εις τόν προφήτην Ήσαϊαν, *I*, *PG*. 30, 169C.
[9] Γ. Μαντζαρίδης, «Η έννοια της Θεολογίας», στο *Κληρονομία*, 1, τ. Α' (1969), σ. 113.
[10] Α. Δεληκωστόπουλος, *Θεολογία: Δημιουργοί και ορόσημα*, ό.π., σ. 52-53.

φιλοσοφεί στοχαστικά και διαλεκτικά, αλλά «ὁ *φθάσας, χάριτι Θεοῦ, εἰς θεωρίαν τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ καί οὕτω λαβῶν τήν ἐκ Θεοῦ ἀποκάλυψιν, γενόμενος αὐθεντία τοῖς πιστοῖς*»[11].

Σαφέστερη γίνεται η χρήση του όρου Θεολογία με τον Ευσέβιο Καισαρείας, ο οποίος στο σύγγραμμά του «*Περί Εκκλησιαστικής θεολογίας*», αντιπαραθέτει τη Χριστιανική Θεολογία με την εθνική[12]. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Ευσέβιος θεωρεί πλήρη, τέλεια και ακριβή Θεολογία, εκείνη που παρέχεται από την Εκκλησία, έχει ως επίκεντρο τον Χριστό και θεολογήθηκε από τους Προφήτες και τους Αποστόλους[13].

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, αντιμετωπίζοντας την εκτροπή της μονομερούς και μόνο ορθολογικά θεολογίζουσας θεολογίας των δυτικών και δυτικοφρόνων Θεολόγων της εποχής του, προσπαθεί με τη διάκριση άκτιστης ουσίας και άκτιστων ενεργειών και με την εμπειρία της θεοπτίας, να επαναφέρει τη Θεολογία στην πρωταρχική της μορφή, διασφαλίζοντας έτσι τη βαθύτερή της ουσία και το πραγματικό της νόημαΟ Ωριγένης, αντιμετωπίζοντας και αυτός την τάση μίας μονομερούς γνωσιολογικής προσέγγισης, με την οποία ορισμένοι προσλάμβαναν και διερμήνευαν στην εποχή του το μέγεθος της Θεολογίας, μιλάει για τη «*μεγίστη θεολογία*», η οποία είναι η περί του Λόγου του Θεού διδασκαλία ή η σχέση Πατρός και Υιού[14].

Ο Παναγιώτης Χρήστου γράφει ότι ο όρος Θεολογία δηλώνει την αποκάλυψη ή φανέρωση του Θεού στον άνθρωπο και ότι Θεολογία δεν είναι ο λόγος του ανθρώπου για τον Θεό, αλλά ο λόγος του Θεού, που προσφέρει στον άνθρωπο την

---

[11] Ιω. Ρωμανίδης, Πρωτ., *Δογματική και συμβολική Θεολογία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 41999, σ. 55.
[12] Ευσέβιος, *Ευαγγελική Προπαρασκευή*, Δ', α'. PG. 21, 229.
[13] Α. Δεληκωστόπουλος, *Θεολογία: Δημιουργοί και ορόσημα*, Αθήνα 1973, σ. 23.
[14] Ωριγένης, *Κατά Κέλσου*, Β' LXXI. PG. 11, 908.

«*κατά χάριν*» δυνατότητα να επικοινωνεί και να ζει εν Θεώ και κατά το θέλημά Του[15].

Κατά τον π. Δ. Στανιλοάε, όταν γίνεται λόγος για την ορθόδοξη θεολογία οφείλουμε να συνειδητοποιούμε ότι πρόκειται για μία θεολογία «*που τρέφεται από την προσευχή και από την πνευματική ζωή της Εκκλησίας, μια θεολογία που αποδίδει και εμβαθύνει τη σκέψη και το πνευματικό της βίωμα, το καθαγιαστικό και το διακονικό της έργο*»[16].

Ο π. Ιωάννης Ρωμανίδης, επίσης, επισημαίνει ότι η Ορθόδοξη Θεολογία έχει εκκλησιοκεντρικό χαρακτήρα, αφού φορέας της είναι η Εκκλησία, αποτελεί δηλαδή διακονία εκκλησιαστική, συνέχεια της πατερικής Θεολογίας. Συνδέεται επίσης αναπόσπαστα με την ορθόδοξη Εκκλησία, και ανήκει αποκλειστικά σ' αυτήν, η οποία, μάλιστα, εγγυάται την αλήθεια και τη γνησιότητά της. Γι' αυτό η Ορθόδοξη Θεολογία οφείλει να είναι όργανο και στόμα της, που να εκφράζει και να μαρτυρεί την αλήθεια, την πίστη, την αυτοσυνειδησία, τη λατρεία και γενικά τη ζωή της[17].

Κατά τον π. Γεώργιο Καψάνη, ακόμη, η Θεολογία δεν αποτελεί προϊόν δημιουργικού στοχασμού, αλλά κυρίως βιωματική εμπειρία της κοινωνίας με τον Θεό. Η ενασχόληση με τη Θεολογία δεν αφορά μόνον στη γνωστική λειτουργία του ανθρώπου, που οδηγεί στην επιστημονική συγκρότηση συστήματος Χριστιανικών Αληθειών, αλλά και στην πνευματική, που οδηγεί στην διά της ορθής προσεγγίσεως αποκατάσταση της πνευματικής σχέσης με τον Θεό. Η Θεολογία, επομένως, που βασίζεται στα φιλοσοφικά ή θρησκευτικά διανοήματα του ανθρώπου και όχι στην εμπειρία του Τριαδικού Θεού, είναι Φιλοσοφία και όχι Θεολογία. Είναι ανθρώπινο

---

15 Π. Χρήστου, *Εκκλησιαστική Γραμματολογία: Πατέρες και θεολόγοι του Χριστιανισμού*, τόμ. Α', εκδ. Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 169.

16 *Δ. Στανιλοάε, Ο Θεός, ο κόσμος και ο άνθρωπος: Εισαγωγή στην Ορθόδοξη Δογματική Θεολογία, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1995, σ. 145.*

17 Ιω. Ρωμανίδης, Πρωτ., *Δογματική και Συμβολική Θεολογία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας*, ό.π., σ. 90 και εξ. Επίσης, βλ. Α. Παπαδόπουλου, *Μαρτυρία και διακονία της Ορθοδοξίας σήμερα*, Οικουμενικά Ι, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 85-92.

έργο και όχι θεανθρώπινο. Δεν πληροφορεί τις καρδιές ούτε τις αναπαύει[18]. Θεολογία, εξάλλου, κατά τον μακαριστό Γέροντα, η οποία κινείται στη σφαίρα της γνώσεως και περιορίζεται στη θεωρητική απόκτηση και μετάδοση των Θείων Αληθειών, χωρίς μια βαθύτερη πνευματική εμπειρία, βρίσκεται μακράν της θεοπτίας και συνεπώς της αληθινής Θεολογίας[19].

Από την παραπάνω ενδεικτική παράθεση των θέσεων Αγίων και Πατέρων της Εκκλησίας καθώς και σύγχρονων Θεολόγων προκύπτει ότι η προσέγγιση της Θεολογίας δεν έχει καμία σχέση με την έννοια της θρησκειολογίζουσας Θεολογίας, που προσλαμβάνει και υποστηρίζει μία μικρή και συγκεκριμένη μερίδα Θεολόγων και, δυστυχώς, ορισμένων Επισκόπων, οι οποίοι, ενίοτε, έχουν την τάση να στηρίζουν τον θεολογικό τους λόγο και τις δράσεις τους σε μία θεολογική γνωσιολογία και ανθρωπολογία νεστοριανικής μορφής, υποβάλλοντας έτσι την Ορθόδοξη Θεολογία σε περιπέτειες και δοκιμασίες και οδηγώντας την, εκούσια ή ακούσια, στην υπηρεσία διαφόρων ειδών σκοπιμοτήτων της εποχής[20] αλλά και αποκόπτοντάς την τελικά από τον ίδιο τον Χριστό, που είναι «*ἡ ὁδός καί ἡ ἀλήθεια καί ἡ ζωή*»[21].

Βέβαια, ευτυχώς η Ορθόδοξη διδασκαλία διάβηκε τους αιώνες ανόθευτη από θεολογικές ή άλλες παρεκκλίσεις, τον παπισμό, τον σχολαστικισμό, την αναγέννηση, τη μεταρρύθμιση, την αντιμεταρρύθμιση, τον ορθολογισμό και τον μοντερνισμό, εμμένοντας στην πιστότητα της Ορθόδοξης Αγιογραφικής και Πατερικής παραδόσεως. Στη σημερινή εποχή, η οποία -μετά την οικονομική παγκοσμιοποίηση, με τα ορατά πλέον αποτελέσματα κυρίως στη χώρα μας- «προστάζει» εμμέσως πλην σαφώς και τη θρησκευτική παγκοσμιοποίηση, οπότε και ευνοείται η αποδόμηση των επιμέρους παραδόσεων, η Θεολογία προσπαθεί -

---

[18] Γ. Καψάνης, Αρχιμ., «Θεολογία και εμπειρία κατά τον Αγιο Γρηγόριο τον Παλαμά και την αγιορείτικη παράδοσι», *Κοινωνία*, 2 (1995), σ. 118.
[19] Γ. Καψάνης, Αρχιμ., «Θεολογία και εμπειρία...», *ό.π.*, σ. 117-124.
[20] Βλ. σχετικά, Ηρ. Ρεράκης, *Θεολογία και θεολογικές σπουδές, Εισαγωγικές Προσεγγίσεις*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2008, σσ. 29-39.
[21] Ιω. 14,6.

και είναι ανάγκη να προσπαθεί- να διατηρήσει τη ζωντανή σχέση της με την Εκκλησία και την αγιοπνευματική της παράδοση.

Αυτό θα συντελέσει αποτελεσματικά στο να παραμείνει άθικτη από τις σύγχρονες θεωρίες ή τάσεις του φιλελευθερισμού, του μηδενισμού, του σχετικισμού, του κοινωνισμού ή του λεγόμενου λαϊκού οικουμενισμού, του ατομικισμού. Οι θεωρίες αυτές είναι πλέον εμφανές ότι επιδιώκουν την απομείωση και τον παραμερισμό της αληθινής Θεολογίας των Αγίων και των Πατέρων της Ορθοδοξίας, την εκκοσμίκευση της Εκκλησίας και τελικά μια «μοντέρνα θεολογία»[22] που να μην έχει λόγο ή Λόγο και να μην αρνείται το νέο μοντέλο πλασματικής πνευματικότητας και θρησκευτικότητας που προωθείται σταδιακά, στο πλαίσιο της σχεδιαζόμενης πολυθρησκειακής παγκοσμιοποίησης.

Με βάση τα παραπάνω, η έγκριση της ίδρυσης Κατεύθυνσης Μουσουλμανικών Σπουδών εντός του χριστιανικού πλαισίου των Προγραμμάτων Σπουδών δεν μπορεί παρά να δημιουργήσει συνθήκες σοβαρής αλλοίωσης του χριστιανικού θεολογικού χαρακτήρα της ιστορικής Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ.

Το Τμήμα Θεολογίας, επομένως, απολαμβάνει μεν αναμφισβήτητα τα προνόμια της ακαδημαϊκής και διοικητικής αυτονομίας ενός Τμήματος ΑΕΙ, έχει όμως ταυτόχρονα και μία άλλη αποστολή, η οποία σχετίζεται άμεσα με την Ορθόδοξη Θεολογία και την παράδοση της Εκκλησίας, με την οποία είναι οργανικά συνδεδεμένο και οφείλει, ως εκ τούτου να υπηρετεί χωρίς εκπτώσεις ή άλλοιώσεις.

****

Πέρα από το γεγονός ότι το Τμήμα Θεολογίας είναι επιστημολογικά αναρμόδιο για ένα τέτοιο εγχείρημα, η κατεύθυνση των Μουσουλμανικών Σπουδών που επιχειρεί να εισαγάγει στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. διδάσκει μία εντελώς αλλότρια Θεολογία, εντελώς αντίθετη από εκείνη του Τριαδικού Θεού. Ο Μωαμεθανισμός δεν αποδέχεται τον Τριαδικό Θεό, το τρισυπόστατο της Θεότητας, Πατέρα, Υιό και Άγιο Πνεύμα. Απορρίπτει θεμελιακούς όρους της

---

[22] Ηρ. Ρεράκης, ό.π.

Ορθόδοξης Θεολογίας. Απορρίπτει ότι ο Χριστός είναι Υιός του Θεού και Θεός, θεωρώντας ότι είναι ένας άνθρωπος – Προφήτης. Αρνείται, επίσης, τη θαυματουργική Γέννηση Του, τη θεία Του Μεταμόρφωση, τη Σταύρωσή του, την Ανάστασή Του, την Ανάληψή Του, ενώ δεν δέχεται τη θεανθρώπινη και μυστηριακή δομή και λειτουργία της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Οι θέσεις του για το ανθρώπινο πρόσωπο, τον «Άλλο», τις οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις, είναι, επίσης, σε εντελώς διαφορετική βάση, σε σχέση με το Χριστιανισμό.

Ο Μωάμεθ είναι αποδεκτός ως διδάσκαλος και Προφήτης μόνο από τους Μουσουλμάνους και, επομένως, οι Μουσουλμάνοι Θεολόγοι είναι φυσικό να οργανώνουν και να διδάσκουν ομολογιακά τη διδασκαλία του. Όμως, για τη Χριστιανική Πίστη ο Μωάμεθ δεν είναι αληθινός Προφήτης, διότι το Ευαγγέλιο αναφέρει ρητά ότι «*ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπό τότε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτήν βιάζεται*»[23].

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, αναφέρει επίσης: «*τὸν δὲ Μεχούμετ, οὔτε παρά τῶν Προφητῶν εὑρίσκομεν μαρτυρούμενον οὔτε τὶ ξένον εἰργασμένον καὶ ἀξιόλογον πρὸς πίστιν ἐνάγον. Διά τοῦτο οὐ πιστεύομεν αὐτῷ οὐδέ τῷ παρ'αὐτοῦ βιβλίῳ*»[24]. Λέγει επίσης ότι η πίστη του επιβλήθηκε με νίκες εναντίον άλλων εθνών και λαών «*πολέμῳ καὶ μαχαίρᾳ καὶ λεηλασίαις καὶ ἀνδροκτασίαις ὧν οὐδέν ἐκ Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ προηγουμένως ἐστί*»[25]. Και καταλήγει ο Άγιος: «*Ἡ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία, καίτοι τῶν τοῦ βίου σχεδόν ἁπάντων ἡδέων ἀπάγουσα, πάντα τε περιέσχε τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα καὶ μεταξύ τῶν αὐτῇ πολεμούντων κρατεῖ, μηδεμίαν αὕτη βίαν ἐπάγουσα, νικῶσα δὲ μᾶλλον τὴν ἀντεπαγομένην βίαν ἑκάστοτε ὡς καὶ οὕτω ταύτην εἶναι τὴν νίκην τὴν τὸν κόσμον νικήσασαν*»[26].

Χριστιανοί Θεολόγοι, επομένως ορθόδοξοι δάσκαλοι, πώς θα οργανώσουν και θα διδάξουν το Ισλάμ, αν μάλιστα συμφωνούν με τον Απόστολο Παύλο, ο οποίος θεωρεί

---

[23] Λουκ. 16,16.
[24] Αγ. Γρηγ. του Παλαμά, Προς την εαυτού Εκκλησίαν 23-24, *ΕΠΕ* 7, 184.
[25] Αγ. Γρηγ. του Παλαμά, Προς την εαυτού Εκκλησίαν 28, *ΕΠΕ* 7, 188-190.
[26] Αγ. Γρηγ. του Παλαμά, Προς την εαυτού Εκκλησίαν 28, *ΕΠΕ* 7, 188-190.

τη χριστιανική διδασκαλία ως την ορθή διδασκαλία για κάθε Χριστιανό και προτρέπει την προσήλωσή του «*τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ*»[27];

Ποια θεολογική και σωτηριολογική σημασία και ποιο νόημα μπορεί να έχει ένας θεολογικός συμφυρμός της Ορθόδοξης με την Ισλαμική Θεολογία, που επιχειρείται στη Θεολογική Σχολή;

Ποια εκπαιδευτική, κοινωνική, πολιτισμική ή θεολογική ανάγκη εξυπηρετεί αυτή η σπουδή από την πλευρά των εμπνευστών τούτου του περί Ισλάμ εγχειρήματος;

Ποια πνευματικά «καλά και συμφέροντα» των ψυχών των ορθοδόξων -αλλά και των Μουσουλμάνων- φοιτητών πρόκειται να διακονήσει αυτός ο συμφυρμός;

****

Σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν, το εγχείρημα της ίδρυσης Κατεύθυνσης Μουσουλμανικών Σπουδών στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. αποτελεί ένα ακόμα αμφιλεγόμενο «προϊόν» της τάσης μίας θεολογίζουσας μεταπατερικής και συναφειακής Θεολογίας, από μία μικρή και συγκεκριμένη μερίδα Θεολόγων και, δυστυχώς, ορισμένων Επισκόπων, η δράση της οποίας εντατικοποιήθηκε μετά την έναρξη της -οικονομικής και κοινωνικής κρίσης- στην Ελλάδα. Η τάση αυτή, ως γνωστό, εξετάζει και ερμηνεύει σοβαρά θεολογικά θέματα με έναν τρόπο θεολογικά παράδοξο, χρησιμοποιώντας ακατάλληλα ορθολογικά, γνωσιολογικά, κοινωνιολογικά και ανθρωπιστικά κριτήρια και επικαλούμενη μονότονα πανανθρώπινες αξίες που, στον χώρο τουλάχιστον της Ορθόδοξης Παράδοσης, είναι από αιώνων όχι απλώς γνωστές αλλά και αναπόσπαστο μέρος της -και προφανώς δεν περιμένει την «ανακάλυψή» τους από τους σύγχρονους εντεταλμένους ερευνητές του «άλλου», του «ξένου», του «διαφορετικού»[28]

Τα κριτήρια αυτά δεν περιέχουν κανένα από τα βασικά εμπειρικά και βιωματικά στοιχεία της Ορθόδοξης Θεολογίας, με αποτέλεσμα να διακρίνεται σ' αυτήν μία κραυγαλέα και συνάμα προκλητική -για Ορθοδόξους- παρέκκλιση από

---

[27] Τίτ. 1,9.

[28] Βλ. ειδικότερα Ηρ. Ρεράκη, *Ο «άλλος» στο ελληνικό σχολείο*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2006.

τη Αγιοπνευματική Γραμμή και το Όλον της αυθεντικής Ορθόδοξης Θεολογικής και Εκκλησιαστικής Παραδόσεως που κληροδότησαν οι Άγιοι και οι Πατέρες της Ορθόδοξης Καθολικής Εκκλησίας.

Είναι εμφανές, συνεπώς, ότι η έγκριση ίδρυσης Μουσουλμανικών Σπουδών στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. είναι αίωλη και δεν μπορεί να στηριχτεί σε επιχειρήματα που προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν ή να εφεύρουν οι εμπνευστές και εκτελεστές αυτού του εγχειρήματος. Δημιουργείται, όμως, έντονος προβληματισμός για τις προθέσεις και την σκοπιμότητα που μπορεί να υπηρετεί το εγχείρημα αυτό, σε σχέση μάλιστα με το μέλλον της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. Ως έχει διατυπωθεί σε πρόσφατο κείμενο Καθηγητή του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας Α.Π.Θ., «*το θέμα της ίδρυσης των Ισλαμικών Σπουδών από το Τμήμα Θεολογίας θεωρείται ως το σοβαρότερο πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει η Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης στο παρόν και στο προσεχές μέλλον, εάν υλοποιηθεί η ίδρυσή του*», αφού «*φαίνεται ότι ενορχηστρώνεται ένας αγώνας αλλοίωσης των θεολογικών σπουδών της Θεσσαλονίκης*».

Ο προβληματισμός για ό,τι επιχειρείται στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. καθίσταται ακόμα πιο σοβαρός, ως προς τις προεκτάσεις τούτου του εγχειρήματος, μετά την πρόσφατη βαρύνουσα τοποθέτηση του σημερινού Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων στη Βουλή των Ελλήνων. Συγκεκριμένα ο Υπουργός, σε κοινής προέλευσης, όπως φαίνεται, γραμμή πλεύσης και επιχειρημάτων με το Τμήμα Θεολογίας, αναφέρει ό, τι πιο τραγικό έχει λεχθεί τα τελευταία χρόνια για τη δομή και το μέλλον της χριστιανικής Θεολογίας: ότι «*το Τμήμα Θεολογίας προφανώς έκρινε ότι οι Θεολόγοι -οποιασδήποτε θρησκείας- πρέπει να αποφοιτούν από τις Θεολογικές Σχολές*»[29]. Η τοποθέτηση αυτή -το περιεχόμενο της οποίας περιέργως ταυτίζεται, σχεδόν αυτολεξεί, με τις θέσεις των είκοσι τριών (23) Καθηγητών του Τμήματος Θεολογίας που αποφάσισαν την ίδρυση Κατεύθυνσης Μουσουλμανικών Σπουδών-

---

[29] Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τμήμα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου. Απάντηση με αρ. πρωτ.:162113/1ΗΕΞ 138314 εις /8.10.2014 στην Ερώτηση με αρ.: 2131/1.9.2014.

αποτελεί τον σοβαρότερο κλυδωνισμό στα πνευματικά θεμέλια της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., εφόσον φανερώνει την πρόθεση αλλαγής της φυσιογνωμίας της και την προσπάθεια ένταξής της σε τεκταινόμενους σχεδιασμούς με πολυθρησκειακή κατεύθυνση. Η πρόθεση αυτή -σε συνδυασμό με την μανιώδη προσπάθεια επικράτησης του πολυθρησκευτικού μοντέλου εκπαίδευσης στην Δευτεροβάθμια και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και δη στο Μάθημα των Θρησκευτικών, μέσω του προτεινόμενου Προγράμματος Σπουδών για τα Θρησκευτικά Δημοτικού και Γυμνασίου, παρά τις οξύτατες αντιδράσεις της συντριπτικής πλειοψηφίας του θεολογικού και εκκλησιαστικού κόσμου που de facto απογύμνωσαν και απονομιμοποιήσαν τα Προγράμματα αυτά- δείχνει ότι οι σχεδιασμοί αυτοί επεκτείνονται, προγραμματισμένα και μεθοδευμένα, εκτός από την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια, και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Κύριος στόχος δε αυτής της τάσης φαίνεται ότι είναι η διάδοση και επικράτηση μίας νέας συναφειακής, πολυθρησκειακής, πολυπολιτισμικής «θεολογίας», ως υποκατάστατου της αληθινής και εκ Θείας Αποκαλύψεως Πίστης και Θεολογίας, και η σταδιακή οικοδόμηση των προϋποθέσεων της μετάπτωσης της θρησκευτικής συνείδησης φοιτητών και μαθητών, από το πνεύμα της Ζώσας Εκκλησιαστικής Παράδοσης σε μία ομογενοποιημένη παγκόσμια «Θρησκεία», με χαρακτηριστικά ανθρωποκεντρικής διαθρησκειακής πνευματικότητας που θα αποκόπτει τους νέους μας, στο σύνολό τους, από την Ορθόδοξη Πίστη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΗΡΑΚΛΗΣ ΡΕΡΑΚΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ – ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
ΤΗΛ.–FAX ΓΡΑΦΕΙΟΥ: 2310 997113
Email: irerakis@past.auth.gr

Θεσσαλονίκη 28-06-2012

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΡΟΣ
Την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος

ΘΕΜΑ: Νέο πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά και Οδηγός Εκπαιδευτικού.

Κοιν. 1. Ιερά Σύνοδο της Επαρχιακής Συνόδου Κρήτης
2. Μητροπολίτες των Εκκλησιών Ελλάδος και Κρήτης
3. Ιερές Μονές του Αγίου Όρους
4. Ιερές Μονές των Εκκλησιών Ελλάδος και Κρήτης
5. Συμβούλους Θεολόγων
6. Ενώσεις, Παραρτήματα, Συνδέσμους Θεολόγων

Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατοι Άγιοι Αρχιερείς,

Με αφορμή το δικαιολογημένο θόρυβο που έχει δημιουργηθεί στο θεολογικό κόσμο, μετά τη δημοσιοποίηση και την πιλοτική εφαρμογή του Νέου Προγράμματος Σπουδών (ΠΣ) και του Οδηγού για τον Εκπαιδευτικό (ΟΕ) κατά το σχολ. έτος 2011-2012 στο Μάθημα των

Θρησκευτικών, μελέτησα διεξοδικά και από πλευράς παιδαγωγικής και διδακτικής και από πλευράς θεολογικής τα παραπάνω κείμενα.

Θεωρώ χρέος μου, ως εν ενεργεία Καθηγητής Παιδαγωγικής – Χριστιανικής Παιδαγωγικής στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ, ως Διευθυντής του Εργαστηρίου Παιδαγωγικής του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ, ως υπηρετήσας Θεολόγος Εκπαιδευτικός και Σύμβουλος Θεολόγων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αλλά και, κυρίως, ως ενεργό μέλος της ορθόδοξης Εκκλησίας, να σας εκθέσω τις παρατηρήσεις μου σχετικά με το σκοπό, το περιεχόμενο, την κατεύθυνση και τον προσανατολισμό του.

1. Ο μύθος της Πολυπολιτισμικότητας ως επιχείρημα μεταστροπής του Μαθήματος των Θρησκευτικών σε πολυθρησκειακό

α. Το υπό συζήτηση (ΠΣ) έχει θέσει ως αιτιολογική βάση και αφετηρία τον ισχυρισμό ότι η Ελλάδα έχει μετατραπεί σε "πολυπολιτισμική" χώρα. Επ' αυτού του ισχυρισμού, οικοδομείται όλη η φιλοσοφία περί της αναγκαιότητας του πολυθρησκειακού του περιεχομένου.

Δεν αναφέρεται όμως, με ποια στοιχεία οδηγείται κανείς στο συμπέρασμα αυτό, ότι δηλαδή η Ελλάδα είναι πολυπολιτισμική χώρα, και ποιοι είναι αυτοί οι πολιτισμοί, πλην του ελληνικού -και της κοινότητας των μουσουλμάνων της Θράκης- που είναι ορατοί και κάνουν αισθητή την παρουσία τους στην ελληνική κοινωνία. Στην πραγματικότητα, η Ελλάδα δεν υπήρξε ποτέ "πολυπολιτισμική" χώρα με την έννοια, την ποιότητα και την έκταση που επιχειρούν να την προσδιορίσουν οι συντάκτες του (ΠΣ).

β. Ο όρος "Πολιτισμός" σημαίνει τα υλικά, τεχνικά και πνευματικά επιτεύγματα των λαών, μεταξύ των οποίων είναι η θρησκεία, η γλώσσα, η παιδεία, η φιλοσοφία, η λογοτεχνία, η ποίηση, η τέχνη, το δίκαιο, η επιστήμη, τα ήθη, τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι αξίες, τα πρότυπα, οι χοροί, τα τραγούδια κ.ά.

Η "πολυπολιτισμικότητα", εξάλλου, αφορά στη συμβίωση και στη συνύπαρξη κοινοτήτων με διαφορετικούς πολιτισμούς, διαφορετικές ή

αυτόνομες πολιτισμικές οντότητες, παραδόσεις και κώδικες, διαφορετικές κοινωνικές λειτουργίες κ.ά[30].

Το μοντέλο της "πολυπολιτισμικότητας" εφαρμόστηκε, όχι βέβαια με ιδιαίτερη επιτυχία, στην Αμερική[31], όπου, πραγματικά, σωρεύτηκαν και εδράστηκαν πολλοί λαοί και πολιτισμοί και, αργότερα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση[32].

γ. Βασική προϋπόθεση για να υπάρξει "πολυπολιτισμικότητα", είναι "πολλοί πολιτισμοί" να εκφράζονται και να εξελίσσονται στον ίδιο τόπο και χρόνο, υπό τις ίδιες συνθήκες.

Τέτοιες προϋποθέσεις δεν υφίστανται στην ελληνική πραγματικότητα. Είναι δε αυτονόητο ότι δεν πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις οι οικονομικοί μετανάστες, που εργάζονται σε διάφορες περιοχές της χώρας και έχουν πλήρως ενταχθεί πολιτισμικά, ούτε οι παράνομοι μετανάστες, που συσσωρεύονται εγκλωβισμένοι στο κέντρο της ελληνικής πρωτεύουσας, περιμένοντας την ευκαιρία να αναχωρήσουν προς τις ευρωπαϊκές χώρες προορισμού τους. Αυτά τα φαινόμενα δεν συνιστούν στοιχεία και δεδομένα "πολυπολιτισμικότητας", αλλά μεταναστευτικής πολιτικής.

δ. Ο ισχυρισμός του (ΠΣ) ότι επιδιώκει ένα ΘΜ, στο οποίο «*να συμμετέχουν όλα τα παιδιά, χωρίς καμιά διάκριση και ανεξάρτητα από τη θρησκευτική ή μη δέσμευσή τους*»[33], με την αιτιολογία - πρόσχημα να καταπολεμηθεί ο ρατσισμός και η ξενοφοβία, είναι αβάσιμος. Στη χώρα μας, δεν υπήρξαν ποτέ τέτοιου είδους φαινόμενα, τουλάχιστον σε έκταση τέτοια που να γεννούν σχετικό προβληματισμό. Το 99% των

---

30 Ν. Βερνίκος, Σ. Δασκαλοπούλου, *Πολυπολιτισμικότητα: Οι διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας*, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2002, σ. 37.

31 Το μοντέλο "πολυπολιτισμικότητα" εμφανίστηκε στις ΗΠΑ τη δεκαετία του '70, σε μια χώρα, που όντως υπήρχαν και υπάρχουν πολλές διαφορετικές εθνοτικές ομάδες, με έντονη την πολιτισμική τους παρουσία σε όλους τους τομείς του πολιτισμού. Στόχος της δημιουργίας αυτού του μοντέλου ήταν να αντικαταστήσει το μοντέλο του «χωνευτηρίου» ή της αφομοίωσης των μεταναστών. Ήδη, ωστόσο, από τη δεκαετία του '90 το μοντέλο αυτό παραμερίστηκε, επειδή πυροδοτούσε το ρατσισμό.

32 Κατά τα τελευταία χρόνια το μοντέλο της "πολυπολιτισμικότητας" υιοθετήθηκε από την Ευρώπη. Ωστόσο, μετά τις παρενέργειες που δημιουργήθηκαν και στην Ευρώπη, (άνοδος ρατσισμού, εγκληματικότητα, άνοδος της άκρας δεξιάς) η μία μετά την άλλη οι ευρωπαϊκές χώρες (Βρετανία, Δανία, Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία, Λετονία κ.ά.) επιστρέφουν στο μοντέλο της ένταξης ή της αφομοίωσης.

33 (ΠΣ), σ. 11.

αλλόδοξων μαθητών παρακολουθούν διαρκώς όλα τα προηγούμενα χρόνια το ΘΜ και ζητούν να βαθμολογούνται, ενώ, νομικά, θα μπορούσαν να έχουν απαλλαχθεί.

Εξάλλου, δεν υπάρχει καμιά επιστημονική έρευνα ή δημοσκόπηση που να έχει διεξαχθεί είτε σε θεολόγους, είτε σε δασκάλους, είτε σε γονείς μαθητών, είτε στους ίδιους τους μαθητές, που να καταγράφει προβλήματα ετερότητας ή συμβίωσης με τον διαφορετικό μαθητή και να συνηγορεί στην αναγκαιότητα αλλαγής του (ΠΣ) στα Θρησκευτικά.

ε. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι το ίδιο το νέο (ΠΣ), αυτο-αναιρείται στους ισχυρισμούς του, αφού σημειώνει ότι στα ήδη διδασκόμενα βιβλία των Θρησκευτικών, που κυκλοφόρησαν το 2006 «*η θρησκευτική ύλη προσεγγίζεται με πνεύμα διαλόγου, ελευθερίας και καταλλαγής, χωρίς ομολογιακή εμμονή, κατηχητισμό, φανατισμό ή μισαλλοδοξία. Με άλλα λόγια, η προσπάθεια του 2003-2006 αναδεικνύει ένα ΜτΘ που βοηθά στην κατανόηση της Παράδοσης και εκφράζει τον θρησκευτικό πολιτισμό μας με σεβασμό προς κάθε ετερότητα*»[34].

Δεν κατανοείται επομένως ο λόγος που τίθεται εκ νέου το θέμα του σεβασμού στην ετερότητα, όταν οι ίδιοι οι υπεύθυνοι των βιβλίων πριν (5) χρόνια έγραφαν, αλλά και τώρα ακόμα επιβεβαιώνουν, ότι δεν υφίσταται τέτοιο θέμα.

2. Η μετατροπή του χαρακτήρα του μαθήματος των Θρησκευτικών από Ορθόδοξο σε πολυθρησκειακό

α. Το νέο πιλοτικό (ΠΣ) μετατρέπει το ΜτΘ σε ένα πολύ-θρησκειακό μάθημα, με τη διδασκαλία έξι θρησκευτικών εκδοχών ταυτόχρονα. Με αυτό το περιεχόμενο, αν το (ΠΣ) εφαρμοστεί στα ελληνικά Δημοτικά και Γυμνάσια της χώρας, πρόκειται να προξενήσει σοβαρότατο πρόβλημα στην ανάπτυξη της ορθόδοξης χριστιανικής συνείδησης των μαθητών.

β. **Το νέο (ΠΣ) στέκεται αρνητικά στην πίστη των παιδιών, ενώ αναφέρεται θετικά απέναντι στις θρησκείες γενικά**, τις οποίες, όπως φαίνεται, δεν τις εξετάζει μόνον πληροφοριακά, αλλά ως πίστεις που επιδρούν ουσιαστικά στη ζωή των μαθητών, αφού σημειώνεται μεταξύ άλλων ότι «***οι Θρησκείες μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των***

---

[34] (ΠΣ), σ. 10.

συγκρούσεων και στη δημιουργία μιας σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Παρά τις όποιες δυσκολίες και διαφορές, ο θεραπευτικός και συμφιλιωτικός ρόλος των θρησκειών παραμένει βασικός, καθώς στις περισσότερες Θρησκείες υπάρχουν "πηγές" θεραπείας και συμφιλίωσης»[35]. Υπογραμμίζεται ακόμη ότι "*αναγνωρίζεται*[36] *πως ένα ΜτΘ που στοχεύει αποκλειστικά και μόνο στην εξοικείωση των μαθητών σε μια μόνο ιδιαίτερη θρησκευτική παράδοση έχει πλέον φτάσει στα όριά του*»[37].

Η σχολική θρησκευτική αγωγή, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των συντακτών, «***χρειάζεται***[38] ***να υπερβεί πρακτικές μονοφωνίας και αντιλήψεις αποκλειστικότητας. Βασική προϋπόθεση αυτής της υπέρβασης είναι η διευρυμένη γνώση "γύρω από τις Θρησκείες" και τις όποιες κοσμοθεωρήσεις που νοηματοδοτούν τον ανθρώπινο βίο*** *αλλά και "μέσα από τη θρησκεία" για να κατανοήσουν κατά πόσο και με ποιο τρόπο η κάθε θρησκεία συνυφαίνεται με τα προβλήματα της καθημερινής ζωής*[39]».

γ. Είναι επομένως καταφανές ότι το νέο (ΠΣ), ειδικά σε ότι αφορά τους χριστιανούς μαθητές **εξαφανίζει διά της πολτοποιήσεως των θρησκειών την πίστη** τους στο Σύμβολο των Θεοφόρων Πατέρων, στην οποία βαπτίστηκαν, την πίστη «*εις έναν Θεόν*» και «*εις έναν Κύριον Ιησούν Χριστόν*» και «*εις το Πνεύμα το Άγιον*» και **εισαγάγει τη «*γνώση μέσα και από τις θρησκείες*»**, διότι, κατά τους συντάκτες του (ΠΣ), **η ύπαρξη στο σχολείο μίας μονοφωνικής πίστεως εκφράζει ένα μάθημα που «*έχει πλέον φτάσει στα όριά του*»**, αφού, κατά τη γνώμη τους, «*στοχεύει αποκλειστικά και μόνο στην εξοικείωση των μαθητών σε μια μόνο ιδιαίτερη θρησκευτική παράδοση*».

δ. Όπως διαπιστώνεται, δεκαπέντε άνθρωποι, μέλη της Επιτροπής των «εμπειρογνωμόνων», αποφάσισαν ότι το ΘΜ «*χρειάζεται να υπερβεί πρακτικές μονοφωνίας και αντιλήψεις αποκλειστικότητας*»,

---

[35] (ΠΣ), σ. 11.

[36] Δεν αναφέρεται βέβαια από ποιούς «αναγνωρίζεται», αν δηλαδή υπάρχουν επιστημονικές ή θεολογικές ή εκκλησιαστικές έρευνες που το αναγνωρίζουν και ποια αντικειμενική βάση έχουν αυτές οι γενικόλογες και ατεκμηρίωτες διαπιστώσεις.

[37] (ΠΣ), σ. 11-12.

[38] Από πού προκύπτει ότι «χρειάζεται», ποιός και με ποιά κριτήρια αποφάσισε ότι «χρειάζεται»;

[39] (ΠΣ), σ. 12.

δηλαδή, να μην έχει πλέον ως βάση την πίστη και ότι «*βασική προϋπόθεση αυτής της υπέρβασης είναι η διευρυμένη γνώση "γύρω από τις Θρησκείες"*». Βεβαίως, η «υπέρβαση» αυτή δεν έγινε ξαφνικά[40].

---

[40] Ερευνώντας περαιτέρω το θέμα διαπίστωσα ότι της μετατροπής του ΜτΘ σε πολυθρησκειακό και πολυπολιτισμικό μάθημα προηγήθηκε τα τελευταία χρόνια εκτενής προεργασία. Σε άρθρο του συντονιστή της Επιτροπής των λεγομένων «εμπειρογνωμόνων» για την κατάρτιση του ΠΣ, που είχε δημοσιευθεί στην Ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, με τίτλο «Το μάθημα των Θρησκευτικών στη δημόσια εκπαίδευση», κάνει λόγο για «*τεταμένες σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας από τη μεταπολίτευση ως τις μέρες μας*», για «*προοπτική του χωρισμού (Εκκλησίας- Πολιτείας), αργή αλλά σταθερή, ως ιστορική μοίρα του Νέου Ελληνισμού*». Στο ίδιο άρθρο ισχυρίζεται ότι «*μια τέτοια εξέλιξη θα σημάνει και το τέλος των ιστορικών προνομίων της ορθόδοξης Εκκλησίας στην Ελλάδα και σαφώς το κλείσιμο του ιστορικού κύκλου των Θρησκευτικών ως ομολογιακού μαθήματος*». (Στ. Γιαγκάζογλου, «Το μάθημα των Θρησκευτικών στη δημόσια εκπαίδευση», στο *Ανάλεκτα*, ΠΙ, σ. 3 και 5).

Σε δεύτερο άρθρο του, δημοσιευμένο επίσης στην παραπάνω Ιστοσελίδα, με τίτλο: «Η φυσιογνωμία και ο χαρακτήρας του θρησκευτικού μαθήματος. Η θρησκευτική αγωγή στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες», γίνεται πιο συγκεκριμένος ως προς το σχέδιο αποδόμησης και αποορθοδοξοποίησης που σχεδίαζε να πραγματοποιήσει: Το πρόβλημα του μαθήματος, γράφει, είναι «*ο ομολογιακός χαρακτήρας του. Το μάθημα έχει κατηχητικό χαρακτήρα, είναι μονοφωνικό ως εκ της φύσεώς του και συνεπώς δεν ανταποκρίνεται στην ανάγκη μιας ελεύθερης πλουραλιστικής κοινωνίας. Το ελληνικό σχολείο αποτελεί ακραία περίπτωση θρησκευτικού κατηχητισμού. Σ' ένα πλουραλιστικό και δημοκρατικό σχολείο, που σέβεται τη θρησκευτική ετερότητα και μάλιστα στο πλαίσιο της σύγχρονης συνείδησης της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πραγματικότητας, η λύση δεν είναι παρά η κατάργηση του ομολογιακού μαθήματος και η μετάβαση σε ένα ουδετερόθρησκο σχολείο. Πέραν της πλήρους κατάργησης του θρησκευτικού μαθήματος που υποστηρίζεται από ελάχιστους κύκλους, ως εναλλακτική πρόταση προβάλλεται συνήθως η αντικατάσταση του ομολογιακού από το θρησκειολογικό μοντέλο*». (Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία και ο χαρακτήρας του θρησκευτικού μαθήματος, Η θρησκευτική αγωγή στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες», στο *Ανάλεκτα*, ΠΙ, σ. 6-7). Πρωταρχική παρατήρησή μας είναι ότι όλα τα παραπάνω αποτελούν εχθρική και συκοφαντική επίθεση εναντίον του ΘΜ και μάλιστα από τον ίδιον τον υποτιθέμενο αρμόδιο για να στηρίζει το ΘΜ. Η δεύτερη παρατήρηση αφορά στον αντιφατικό χαρακτήρα των γραφομένων του, διότι το ερώτημα που έρχεται ως άμεση αντίδραση σε όσα γράφει είναι: **Γιατί τόσα χρόνια που βρίσκεται στην υπεύθυνη θέση του Συμβούλου στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σχεδίαζε και ενέκρινε**, τη συγγραφή όλων αυτών των Προγραμμάτων και των Βιβλίων των Θρησκευτικών, που, όπως ισχυρίζεται τώρα, ήταν ομολογιακά; Τώρα είναι ομολογιακά; Τότε δεν ήταν;

ε. Επισημαίνουμε στο σημείο αυτό ότι ο Οικουμενικός Πατριάρχης σε Ομιλία του, το 2005, στο Πανεπιστήμιο της Δυτικής Μακεδονίας αναφέρεται στην προσπάθεια που γίνεται για να μετατραπεί το μάθημα των Θρησκευτικών σε θρησκειολογικό και τάσσεται καθαρά υπέρ της συνέχισης της ορθόδοξης χριστιανικής αγωγής στη δημόσια Εκπαίδευση, διότι πιστεύει ότι αποτελεί πηγή ηθικής: «*Πολλαί πηγαί ηθικής προτείνονται, αλλά εκείνη η οποία ασκεί την εντονωτέραν επίδρασιν εις την ψυχήν του παιδός και του νέου είναι η έχουσα ως αναφοράν της την πίστιν εις τον Θεόν της αγάπης, τον πάνσοφον και πατρικόν, ο οποίος δίδει οδηγίας συμπεριφοράς ακριβώς διά το καλόν του ανθρώπου και όχι ως εκδήλωσιν μιας αυθαιρέτου ισχυράς θελήσεως*»[41].

Στο ίδιο άρθρο του προτείνει «*να διαλεχτεί η χριστιανική θεολογία δημιουργικά με την πολιτισμική και θρησκευτική ποικιλομορφία, να προσπεράσει τη μισαλλοδοξία και το φανατισμό, να μην προσκολλάται στο ένδοξο παρελθόν*», ούτε «*να κλείνεται σε ένα είδος ιδιοκτησιακής αντίληψης για την κατοχή της αλήθειας*» (Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία..», ό.π., σ.12 και 14). Μέσα από ποιες επιστημονικές μελέτες έχουν διαπιστωθεί όσα αβάσιμα ισχυρίζεται για φαινόμενα μισαλλοδοξίας και φανατισμού στη θεολογία δεν μας λέει.

Ισχυρίζεται ακόμη ότι «*χρειάζεται μια νέα προσέγγιση των σημερινών κοινωνικών και πολιτισμικών πραγματικοτήτων του κόσμου μας μέσα από μια θεολογία της πολυπολιτισμικότητας. Είναι όντως ανάγκη το ΘΜ να αλλάξει φυσιογνωμία και χαρακτήρα. Είναι ανάγκη η θεολογία της πολυπολιτισμικότητας, όχι απλώς να το αγγίξει, αλλά να το διαπεράσει, κομίζοντας μια άλλη μαρτυρία για την αλήθεια της ζωής του ανθρώπου και του κόσμου. Είναι ανάγκη να αναπλαισιωθεί ο θεολογικός και παιδαγωγικός του χαρακτήρας σε νέες βάσεις και αρχές*» (Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία..», ό.π., σ. 14-15). Η χρήση του όρου «*θεολογία της πολυπολιτισμικότητας*» στην ορθόδοξη θεολογία, αποτελεί νέα εφεύρεση και η πρωτοτυπία ανήκει στο συγγραφέα του παρόντος άρθρου.

Είναι εμφανές από τα παραπάνω ότι προετοιμάζονταν πολύ νωρίτερα το κλίμα της αποορθοδοξοποίησης του ΘΜ και το 2011 συστήνεται -με άγνωστα κριτήρια μια ομάδα, η μεγάλη πλειοψηφία των μελών της οποίας είναι «εμπειροτέχνες» και όχι «εμπειρογνώμονες», όπως βαπτίστηκαν από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και από τη γνωστή για τα «προοδευτικά» της «προτερήματα» Υπουργό.

[41] Οικουμενικού Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου, «Εν παιδεία και νουθεσία κυρίου», Ομιλία εις το Πανεπιστήμιον της Δυτικής Μακεδονίας, στο περ. *ΕΚΚΛΗΣΙΑ*, αρ. 9, Οκτώβριος 2005, σ. 725-726: «*Σας είναι γνωστόν ότι κατά τους τελευταίους χρόνους οξεία διεξάγεται συζήτησις περί της χρησιμότητος της θρησκευτικής αγωγής εις την δημοσίαν εκπαίδευσιν. Οι μεν, επικαλούμενοι την παράδοσιν του Γένους ημών και την*

στ. Οι συντάκτες του (ΠΣ) χρησιμοποιούν σε μια μεγάλη ποσότητα μέσα στο (ΠΣ) ορθόδοξα χριστιανικά ονόματα, πρόσωπα και γεγονότα, παράλληλα και ταυτόχρονα με εκείνα των άλλων θρησκειών, ομολογιών και κοσμοθεωριών.

εισφοράν της Εκκλησίας εις την διατήρησιν της πολιτιστικής ταυτότητος ημών, ως και πολλά άλλα επιχειρήματα, φρονούν ότι η θρησκευτική αγωγή είναι λίαν απαραίτητος και χρήσιμος διά τους νέους και το κράτος. Οι δε, επικαλούμενοι κυρίως την θρησκευτικήν ελευθερίαν και την λεγομένην ουδετερότητα του κράτους έναντι των θρησκειών, προτείνουν να καταργηθή τελείως η θρησκευτική αγωγή από την δημοσίαν εκπαίδευσιν ή τουλάχιστον να μετατραπή εις θρησκειολογικήν εγκυκλοπαιδικήν γνώσιν. Κρίνοντες με κριτήρια τελείως αντικειμενικά, χωρίς ουδεμίαν προκατάληψιν προερχομένην εκ της εν τη Χριστιανική Εκκλησία ηγετικής θέσεως ημών, έχομεν πεισθή ότι η χριστιανική θρησκευτική αγωγή είναι χρησιμώτατον και πολυτιμότατον στοιχείον της καθόλου αγωγής του νέου. Κατ' αρχήν, αι διεθνείς συμβάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών αναγνωρίζουν εις τους γονείς το δικαίωμα να δίδουν εις τα τέκνα των την προτιμωμένην από αυτούς θρησκευτικήν και φιλοσοφικήν αγωγήν. Η χριστιανική θρησκευτική αγωγή συντελεί εις το να αποκτήση ο νέος ηθικάς αρχάς συμπεριφοράς. Βεβαίως πολλαί πηγαί ηθικής προτείνονται, αλλά εκείνη η οποία ασκεί την εντονωτέραν επίδρασιν εις την ψυχήν του παιδός και του νέου είναι η έχουσα ως αναφοράν της την πίστιν εις τον Θεόν της αγάπης, τον πάνσοφον και πατρικόν, ο οποίος δίδει οδηγίας συμπεριφοράς ακριβώς διά το καλόν του ανθρώπου και όχι ως εκδήλωσιν μιας αυθαιρέτου ισχυράς θελήσεως. Αι εγκληματολογικαί στατιστικαί και αι κοινωνιολογικαί έρευναι παρέχουν πλήθος στοιχείων πειθόντων και τους πλέον δυσπίστους ότι οι στερούμενοι υγιούς χριστιανικής θρησκευτικής πίστεως και αγωγής είναι επιρρεπείς εις τας παραβάσεις και την αντικοινωνικήν συμπεριφοράν, την χρήσιν εξαρτησιογόνων ουσιών και την αποφυγήν της παραγωγικής εργασίας. Επομένως, και αν ακόμη προσωπικώς δεν μετέχομεν της Χριστιανικής Ορθοδόξου Πίστεως, θα πρέπει να επικροτήσωμεν την διδασκαλίαν αυτής εις τα δημόσια σχολεία, ίδια κατά το ηθικόν μέρος αυτής, διότι εξ αυτής θα προέλθουν μεγάλα κοινωνικά οφέλη, ως η μείωσις της παραβατικότητος και της εν γένει αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Η χριστιανική διδασκαλία, εφ' όσον είναι ανόθευτος από ανθρωπίνας παρανοήσεις, περιέχει ως βασικά στοιχεία αυτής την ελευθερίαν και την γνώσιν αφ' ενός, την αγάπην και την καταλλαγήν αφ' ετέρου και την εργασίαν και την αυτοσυγκράτησιν εκ τρίτου».

Δεν είναι όμως το ζήτημα, αν χρησιμοποιούνται ορθόδοξα ονόματα, αλλά το πνεύμα, ο ρόλος, το νόημα και η σημασία που τους προσδίδεται μέσα στο νέο (ΠΣ).

Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη προσπάθεια να διαπιστωθεί ότι η χρήση της ορθόδοξης παράδοσης είναι εντελώς επιφανειακή, αφού, τελικά, ο χαρακτήρας του (ΠΣ) καθορίζεται από το ίδιο το Πρόγραμμα ως Πολυθρησκευτικός και όχι ως Ορθόδοξος. Με απόλυτη σαφήνεια σημειώνεται σε αρκετά σημεία του (ΠΣ) και του (ΟΕ) η εντελώς αρνητική τοποθέτηση απέναντι στην ορθόδοξη πίστη και στο ρόλο της, ως προσδιοριστικού στοιχείου της θρησκευτικής αγωγής των παιδιών, όπως είδαμε παραπάνω, ενώ αναφέρεται θετικά απέναντι στις θρησκείες και στο ρόλο τους:

Από τη μια πλευρά αναφέρει **ότι** "*αναγνωρίζεται πως ένα ΜτΘ που στοχεύει αποκλειστικά και μόνο στην εξοικείωση των μαθητών σε μια μόνο ιδιαίτερη θρησκευτική παράδοση έχει πλέον φτάσει στα όριά του*» και ότι το ΘΜ «*χρειάζεται να υπερβεί πρακτικές μονοφωνίας και αντιλήψεις αποκλειστικότητας*. Από την άλλη σημειώνει ότι «*οι Θρησκείες μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων και στη δημιουργία μιας σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Παρά τις όποιες δυσκολίες και διαφορές, ο θεραπευτικός και συμφιλιωτικός ρόλος των θρησκειών παραμένει βασικός, καθώς στις περισσότερες Θρησκείες υπάρχουν "πηγές" θεραπείας και συμφιλίωσης». Βασική προϋπόθεση αυτής της υπέρβασης είναι η διευρυμένη γνώση "γύρω από τις Θρησκείες" και τις όποιες κοσμοθεωρήσεις που νοηματοδοτούν τον ανθρώπινο βίο*»[42]. Η γνώση αυτή καθοδηγεί τους μαθητές σε «*μία κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής τους συνείδησης με γνώσεις, αξίες και στάσεις που παρέχει για τις θρησκείες*»[43].

Στον (ΟΕ), επίσης, αναφέρεται ότι οι μαθητές διεκδικούν την αλήθεια, χωρίς «*να διαποτίζονται σε μία θρησκευτική άποψη*» και ότι ο θρησκευτικός γραμματισμός τούς βοηθά να διαχειριστούν τον πλουραλισμό, που «*τους προσφέρει ευκαιρίες να μελετήσουν και να στοχαστούν διαφορετικές θρησκευτικές και φιλοσοφικές θεωρήσεις*»[44],

---

[42] (ΠΣ), σ. 12.
[43] (ΠΣ), σ. 13.
[44] (ΟΕ), σ. 15

χρησιμοποιώντας την ερμηνεία, την κριτική και τον αυτοστοχαστικό τρόπο.

Πώς λοιπόν ισχυρίζονται οι συντακτες ότι είναι ορθόδοξος ο χαρακτήρας του μαθήματος, όταν οι ίδιοι τον έχουν χαρακτηρίσει με σαφήνεια και καθαρότητα ως πολυθρησκειακό;

ζ. Το νέο (ΠΣ) δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ορθόδοξο χριστιανικό, όταν, για παράδειγμα, διδάσκει στα παιδιά την πλάνη ότι «*οι θρησκείες είναι πηγή ελπίδας για σωτηρία*»[45], αφού η ορθόδοξη παράδοση αναγνωρίζει, ως μοναδική πηγή ελπίδας, τον ένα Σωτήρα και Λυτρωτή, τον Σαρκωθέντα και Αναστάντα διά την ημών σωτηρίαν και αφού στο Σύμβολο της Πίστεως ορίζεται ότι μία είναι η ελπίδα και η προσδοκία σωτηρίας του ανθρώπου, η Ανάσταση των νεκρών και η ζωή του μέλλοντος.

η. Το (ΠΣ) δεν μπορεί να είναι ορθόδοξο όταν τίθεται ως στόχος των Θρησκευτικών για την Ε' Τάξη Δημοτικού ***«να προσεγγίσουν την προσωπικότητα του Ιησού ως διδασκάλου»***[46] και αναφέρει ότι «***οι μαθητές αναγνωρίζουν και αξιολογούν τον Ιησού Χριστό ως δάσκαλο***», χωρίς να αναφέρεται ούτε μία νύξη για τον Χριστό, **ως Υιό του Θεού, Θεάνθρωπο, Λυτρωτή και Σωτήρα του κόσμου,** ενώ δίπλα του, στην ίδια ενότητα τοποθετούνται ισότιμα και ισάξια ***«οι μεγάλοι δάσκαλοι θρησκειών του κόσμου: Μωάμεθ, Βούδας, Κομφούκιος»***[47].

θ. Το (ΠΣ) δεν μπορεί να είναι ορθόδοξο όταν στην ενότητα «*Άγιοι άνθρωποι*» αναφέρονται άγιοι και αγίες του Χριστιανισμού όπως: Αγ. Βερονίκη, Αββάς Πινούφριος, Νεομάρτυς Αχμέτ, Κάλφας εξ Αγαρηνών, Αγία Φιλοθέη, Μαρία Σκόπτσοβα και αμέσως μετά **παρατίθενται, ισάξια και ισότιμα** ***«άγιοι άνθρωποι στις θρησκείες του κόσμου: Βούδας, Κομφούκιος, Μωάμεθ, Βισνού (Κρίσνα), Δαλάι Λάμα, Γκάντι και πολλά άλλα πρόσωπα ιστορικά και μυθικά»***[48] Τα παιδιά έτσι μαθαίνουν επίσημα στα Θρησκευτικά τους **ότι ο όρος «Άγιος» δεν είναι μόνον χριστιανικός, ότι αποδίδεται και σε μη χριστιανούς, ότι**

---

[45] (ΠΣ), σ. 12.
[46] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 47.
[47] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 48.
[48] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 57.

υπάρχουν και εκτός Εκκλησίας Άγιοι και ότι δυνατότητα αγιότητας, ως τελείωσης, δικαίωσης και ολοκλήρωσης του ενχριστωμένου βίου, έχουν και οι άλλες θρησκείες!!

ι. Το (ΠΣ) δεν μπορεί να είναι ορθόδοξο όταν σε διδακτική ενότητα της Δ΄ Δημοτικού με τον τίτλο: «***Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί***», αναφερόμενη σε ένα παιδί που βαπτίζεται στο όνομα του Χριστού, προσφέρονται τα παρακάτω διδακτικά στοιχεία: «***Βάπτισμα και χρίσμα των ορθοδόξων. Βάπτισμα και χρίσμα των Ρωμαιοκαθολικών. Βάπτισμα των Προτεσταντών. Τελετές ενηλικίωσης σε θρησκείες του κόσμου: Μμαρ Μιτσβά/ Μπατ Μιτσβά. Ενηλικίωση των Μουσουλμάνων. Ενηλικίωση των Ινδουϊστών. Γιορτές του κόσμου γεμάτες χαρά και φως: Χανουκά, Diwali***»[49]. Εδώ υπάρχει ο κίνδυνος οι χωρίς κριτική σκέψη μικροί μαθητές, μέσα από μια φυσιολογική σύγχυση, να θεωρήσουν το ορθόδοξο βάπτισμα, το δικό τους βάπτισμα, ισότιμο με εκείνο των χριστιανικών ομολογιών ή με τις τελετές ενηλικίωσης των θρησκειών!!

ια. Το μεγαλύτερο πρόβλημα του (ΠΣ) είναι ότι απουσιάζει από αυτό η ουσία της Θεολογίας της Εκκλησίας, που είναι το διά της Σαρκώσεως, Σταυρώσεως, Αναστάσεως, Αναλήψεως και Πεντηκοστής μήνυμα της σωτηρίας του ανθρώπου. **Απουσιάζει η κλήση των μαθητών, προκειμένου να συμμετέχουν στο λυτρωτικό έργο του Χριστού, ενώ, ταυτόχρονα, προβάλλεται ο συμφιλιωτικός, θεραπευτικός, κοινωνικός και νοηματοδοτικός ρόλος των θρησκειών!!**

ιβ. Η ριζική ανατροπή που επιβάλλει το νέο (ΠΣ) έγκειται στη διαστρέβλωση και την αλλοτρίωση του ίδιου του ΘΜ. **Το ίδιο το ΘΜ, επισήμως πλέον, δεν σχετίζεται με τον Θεό και την πίστη των μαθητών**, αλλά **προβάλλεται ένα νέο μοντέλο θρησκευτικής αγωγής, σύμφωνα με το οποίο «*η θρησκευτική εκπαίδευση καλείται να υπηρετήσει ένα θρησκευτικό γραμματισμό, ο οποίος θα πρέπει να υπηρετεί κοινωνικά προστάγματα καθολικού χαρακτήρα, όπως είναι πρώτα και κύρια ο πολιτισμικός εγκλιματισμός του μαθητή στην ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα που ζει και όχι ο ιδεολογικός εγκιβωτισμός του σε απολυτοποιημένες ερμηνείες και στάσεις ζωής*. Εξάλλου, η κύρια στόχευση του πολιτισμικού εγκλιματισμού, που συνεπάγεται ο θρησκευτικός γραμματισμός, απευθύνεται όχι μόνο στους Έλληνες ή στους ορθόδοξους μαθητές, αλλά σε όλους, ανεξαιρέτως**

---

[49] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 41.

εθνικής καταγωγής ή θρησκευτικής και ομολογιακής ταυτότητας»[50]. Υπογραμμίζεται ακόμη ότι «στο *πλαίσιο της σύγχρονης Θρησκευτικής Εκπαίδευσης* ***οι Θρησκείες εξετάζονται μέσα στο πολιτισμικό τους περιβάλλον, χωρίς να διαχωρίζεται η μελέτη της θρησκείας από τον πολιτισμό***»[51].

Το νέο μοντέλο του ΜτΘ θεμελιώνεται στη «*γνώση γύρω και μέσα από τις Θρησκείες*»[52], που καθοδηγεί τους μαθητές σε «*μία κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής τους συνείδησης με γνώσεις, αξίες και στάσεις που παρέχει για τις Θρησκείες και από τις Θρησκείες*»[53].

3. Η κυριαρχία του ορθολογικού και του ανθρωποκεντρικού στοιχείου στο (ΠΣ)

α. Το (ΠΣ) έχει εμπνευστεί από το βρετανικό θρησκειολογικό Πρόγραμμα θρησκευτικής εκπαίδευσης, από το οποίο και αντιγράφεται το μοντέλο του «*θρησκευτικού γραμματισμού*». Η μεγάλη Βρετανία, όμως, έχει μια άλλη θρησκευτικότητα, που πηγάζει από μια διαφορετική ιστορική και θεολογική παράδοση, κατά βάση προτεσταντική. Εξάλλου, το Πρόγραμμα αυτό καταρτίστηκε με βάση την εκεί υπάρχουσα πολυθρησκευτική παράδοση και τις λειτουργούσες αντίστοιχες θρησκευτικές κοινότητες, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των οποίων δεν έχουν καμιά σχέση με τη μονοθρησκευτική ορθόδοξη χριστιανική παράδοση της Ελλάδας.

β. Τι είναι όμως ο «θρησκευτικός γραμματισμός»; Είναι μια θεωρία με φιλοσοφικό, θεολογικό και παιδαγωγικό περιεχόμενο, εισηγητής της οποίας είναι ο καθηγητής Θρησκευτικών και Θεολογικών Σπουδών Andrew Wright του King's College του Λονδίνου. Σύμφωνα με τις θέσεις του, «*θρησκευτικός γραμματισμός*» σημαίνει τη γνώση και την ικανότητα κατανόησης του θρησκευτικού φαινομένου, με βαθύτερο σκοπό την τόνωση της κοινωνικής συνοχής.

---

[50] (ΠΣ), σ. 16: **Η ερώτηση που τίθεται εδώ είναι, γιατί το ΠΣ δεν εφαρμόζεται και στα σχολεία των Ελλήνων Μουσουλμάνων της Θράκης, ενώ στο παραπάνω σημείο αναφέρεται ρητά ότι αφορά «*σε όλους τους μαθητές ανεξαιρέτως εθνικής καταγωγής ή θρησκευτικής και ομολογιακής ταυτότητας*»;**

[51] (ΠΣ), σ. 12.

[52] (ΠΣ), σ. 12.

[53] (ΠΣ), σ. 13.

Η θεωρία του «*θρησκευτικού γραμματισμού*» στηρίζεται στις ιδέες του κριτικού ρεαλισμού και στην κριτική παιδαγωγική θεωρία της Σχολής της Φραγκφούρτης, μια νεομαρξιστική θεωρία με κοινωνιολογικό και φιλοσοφικό προσανατολισμό, που προτείνει, όπως θα δούμε στη συνέχεια, μια παιδεία της αμφισβήτησης και της κριτικής των πάντων και προάγει τον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου μέσα από την εκπαίδευση.

γ. Ο μαθητής, σύμφωνα με τη θεωρία του «*θρησκευτικού γραμματισμού*», όπως υποστηρίζει το (ΠΣ), ακολουθεί τρία επίπεδα ή ενδιαφέροντα. Το πρώτο είναι η εμπειρική κατανόηση του θρησκευτικού αντικειμένου. Το δεύτερο είναι η ερμηνεία του και το τρίτο είναι **η «*χειραφέτηση*», η ελευθερία δηλαδή του μαθητή «*από ό,τι ονομάζεται "πρόσδεση στο παρελθόν"*» μέσα από ένα κριτικό αυτοστοχαστικό τρόπο.**

Τα πάντα, λέει το νέο (ΠΣ), **μπαίνουν σε μια διαδικασία κριτικής για «*να διαμορφώσει ο μαθητής τη δική του άποψη, αλλά και αντι-άποψη. Καμιά απόδειξη δεν γίνεται αποδεκτή με "ελαφριά καρδία". Τίποτε δεν θεωρείται δεδομένο, καμιά εξουσία δεν είναι υπεράνω κριτικής. Ο μαθητής επιβεβαιώνει ότι η επιστήμη τολμά, επινοεί και ελευθερώνει. Πάνω και πέρα από την κατανόηση υπάρχει ένα ενδιαφέρον του κάθε μαθητή για μια αναζήτηση αυτού που ορίζεται ως "χειραφέτηση". Οι άνθρωποι πρέπει να είναι ελεύθεροι, να διαμορφώνουν τις δικές τους γνώμες. Η γνώση είναι αληθινή, όταν μας ελευθερώνει από ό,τι ονομάζεται "πρόσδεση στο παρελθόν". Χωρίς αυτό το χειραφετικό ενδιαφέρον οι "αλήθειες" οποιασδήποτε γνώσης λειτουργούν στατικά και ενδεχομένως χρησιμοποιούνται για ποικιλότροπη χειραγώγηση*»[54].

δ. Αυτές οι αρχές της θεωρίας του «*θρησκευτικού γραμματισμού*» έχουν **απόλυτη αντίθεση με τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις προσέγγισης της ορθόδοξης παράδοσης, <u>που είναι πρώτα και κύρια η πίστη και μετά η λογική και η κριτική</u>**. Με βάση τα παραπάνω, είναι σαφές ότι **<u>η νέα θρησκευτική αγωγή δομείται χωρίς τη βάση της πίστεως, αλλά με τις θεμελιακές αρχές του ορθού λόγου, της κριτικής, της αμφισβήτησης και του αναστοχασμού</u>**.

Άλλωστε αυτό υποστηρίζεται στο **ίδιο το (ΠΣ), όταν αναφέρεται ξεκάθαρα ότι το ΘΜ «*θεμελιώνεται στη σχέση του με το λόγο και την***

---

[54] (ΠΣ), σ. 21.

ερμηνεία του» **και** *«στοχεύει να οικοδομήσει λογικά τη θρησκευτική αγωγή των παιδιών και των εφήβων»*[55].

ε. Είναι εμφανές επομένως ότι **οι συντάκτες επιδιώκουν να μετατρέψουν τη θρησκευτικότητα των παιδιών σε μια ορθολογική πραγματικότητα**, αφού η μεν ορθόδοξη πίστη δεν είναι δυνατό να θεμελιωθεί μόνο με τον ορθό λόγο, η δε θρησκευτική αγωγή, αν θέλουμε να σχετίζεται με αναφορά στην ορθόδοξη πίστη, στον Θεό και στην εκκλησιαστική ζωή, δεν μπορεί να οικοδομηθεί μόνο στη λογική, όπως προτείνει το ΠΣ, αλλά και στην πίστη.

στ. Πάνω σ' αυτό το ορθολογικό μοτίβο έχει οικοδομηθεί ολόκληρη η φιλοσοφία του νέου (ΠΣ). Σε ειδικό κεφ. με τίτλο: *«Η υπογράμμιση της ανθρωποκεντρικής διάστασης»*, **καθορίζεται και η κατεύθυνση της σχολικής θρησκευτικής αγωγής, που είναι η ατομοκεντρικότητα και ανθρωποκεντρικότητα του μαθητή, χωρίς πίστη και αναφορά στον Θεό**: Συγκεκριμένα αναφέρει: *«Μια σύγχρονη αντίληψη για το ΜτΘ καλείται να εστιάσει το ενδιαφέρον του μαθητή στην ανθρώπινη διάσταση των θρησκειών και της θρησκευτικής πίστεως αναδεικνύοντας, σχολιάζοντας και προσεγγίζοντας κριτικά τη θρησκεία ως διαχρονική πηγή έμπνευσης για τον πολιτισμό και άντλησης προσωπικού αλλά και συλλογικού υπαρξιακού νοήματος ως συνεκτικού δεσμού κοινωνικών συσσωματώσεων»*[56].

ζ. Με το νέο (ΠΣ), επίσης, η προσέγγιση του «άλλου» μετατρέπεται σε **κατασκεύασμα λογικής διεργασίας**, σε ένα απλό ενδιαφέρον, σε μια λογική διαδικασία αποδοχής. Δεν είναι προϊόν σταυρικής, θυσιαστικής, ανιδιοτελούς αγάπης, δεν είναι *«πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη»*[57], αλλά μια αυτονομημένη ανθρωποκεντρική λειτουργία. Γι' αυτό και ο προσανατολισμός του ΜτΘ με το νέο (ΠΣ) ορίζεται, ως να είναι ένα μάθημα κοινωνικής αγωγής ή ηθικής, με τις παρακάτω προτάσεις:
«Καλλιέργεια αξιών και στάσεων...».
«Καλλιέργεια ικανοτήτων και δεξιοτήτων...».
«Καλλιέργεια διαπολιτισμικής επικοινωνίας και διαλόγου...»[58].

---

[55] (ΠΣ), σ. 21.
[56] (ΠΣ), σ. 18.
[57] Γαλ. 5,6.
[58] (ΠΣ), σ. 17-18.

4. Η αντιφατικότητα του (ΠΣ) ως προς το σεβασμό στην ετερότητα

Είναι ακατανόητο το γεγονός ότι οι συντάκτες, ενώ **θέτουν ως σημαία του (ΠΣ) το σεβασμό στον «άλλον», τον διαφορετικό, δεν λαμβάνουν υπόψη τους τη θρησκευτική ετερότητα – διαφορά, ούτε της συντριπτικής πλειονοψηφίας των μαθητών (95% ορθόδοξοι), ούτε όμως της μειοψηφίας των αλλοδόξων παιδιών, που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία, αλλά αντίθετα, μέσω της διδασκαλίας των θρησκειών, υπονομεύουν κάθε σεβασμό στη θρησκευτική ιδιαιτερότητα όλων των μαθητών.**

Η ετερότητα, ως διαφορά, προϋποθέτει την ιδιαιτερότητα τόσο των προσώπων όσο και της πολιτισμικής ή θρησκευτικής κοινότητας που ανήκουν. Διαφορετικά, προκύπτει πολιτισμική ή θρησκευτική ομογενοποίηση.

Η κατάργηση του σεβασμού της ετερότητας όλων των μαθητών, επιχειρείται με τρεις τρόπους:

α) Με τη φανερή **υποτίμηση και κακοποίηση** της πίστεως των παιδιών **και την απροκάλυπτη προτίμηση** που εμφαντικά επιδεικνύεται σε ολόκληρο το (ΠΣ) και τον (ΟΕ) **στις θρησκείες**, όπως είδαμε παραπάνω.

β) Με τις απαράδεκτες θεολογικές παραχαράξεις και εκπτώσεις της πίστεως των παιδιών της πλειονοψηφίας, που, όπως είδαμε από παραδείγματα που παραθέσαμε παραπάνω, επιχειρούνται συστηματικά στο (ΠΣ) και τον (ΟΕ).

γ) Μέσω ενός σκόπιμα, κατά τη γνώμη μου, μεθοδευμένου συνονθυλεύματος που επιχειρείται, με την ανάμειξη και την ταυτόχρονη διδασκαλία όλης αυτής της ποικιλίας των θρησκευτικών εκδοχών το μόνο που καταφέρνουν είναι να δημιουργηθεί θρησκευτική σύγχυση και απέχθεια στα παιδιά. Το μοντέλο αυτό της ταυτόχρονης διδασκαλίας πολλών διαφορετικών εκδοχών σε κάθε ενότητα είναι ανεπίτρεπτο από παιδαγωγικής πλευράς να προσφέρεται σε παιδιά τέτοιας ηλικίας, αποτελεί όμως και την ισχυρότερη απόδειξη των προθέσεων των συντακτών να διαβρώσουν και να αλλοτριώσουν, διά της πολτοποιήσεως με άλλες πίστεις, την πίστη των μαθητών.

Οποιεσδήποτε μεγαλόστομες και ευφυώς χρησιμοποιούμενες εκφράσεις και αν χρησιμοποιούνται μέσα στο (ΠΣ), για δήθεν σεβασμό της ετερότητας, ακυρώνονται και διαψεύδονται και μόνον από το γεγονός ότι δεν υπάρχει πρώτα απ' όλα ο σεβασμός στην θρησκευτική ταυτότητα των μαθητών.

Από κείμενα που δημοσιεύονται σε ιστοσελίδες αλλά και από την παρουσία και τη μαρτυρία ορισμένων από τους συντάκτες του (ΠΣ) στη Διαρκή Ιερά Σύνοδο, πληροφορούμεθα ότι ισχυρίζονται με επιμονή ότι το ΘΜ με το νέο (ΠΣ) παραμένει Ορθόδοξο.

Πώς είναι δυνατό, όμως, να ισχυρίζονται οι συντάκτες ότι το ΘΜ είναι ορθόδοξο και έχει σχέση με την ανάπτυξη της ορθόδοξης θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών, όταν **από το (ΠΣ) απουσιάζει ο Χριστός, όχι ως όνομα, αλλά ως Σωτήρας και Λυτρωτής του κόσμου, όταν απουσιάζει η σχέση και αναφορά του ανθρώπου προς τον Θεό**, όταν **απουσιάζει το εκκλησιαστικό φρόνημα, η συμμετοχή στη λατρευτική και μυστηριακή ζωή, όταν** ο μαθητής προτρέπεται σε κοινωνική ζωή, αλλά όχι σε εκκλησιαστική;

Πώς είναι ορθόδοξο όταν: α) Η ορθόδοξη χριστιανική πίστη εξαφανίζεται από το ΘΜ και τη θέση της παίρνει μια διανοητική, γνωσιοκρατική και λογοκρατική θρησκευτικότητα; β) Όταν υιοθετείται μια μορφή νεοβαρλααμισμού και όχι η **εμπειρία των θείων ενεργειών του Θεού, όπως την εξέφρασε** ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς και οι άλλοι θεοφόροι Πατέρες; γ) Όταν οι μαθητές προτρέπονται, μέσα από το (ΠΣ), **όχι σε έμπρακτη πίστη προς τον Θεό, αλλά σε γνώση των Θρησκειών και τον αναστοχασμό τους, με σκοπό την άντληση από αυτές κοινωνικών μηνυμάτων και προσταγμάτων;**

Πώς είναι ορθόδοξο, όταν στον Οδηγό Εκπαιδευτικού (ΟΕ) αναφέρεται ότι οι μαθητές διεκδικούν την αλήθεια, **χωρίς *«να διαποτίζονται σε μια θρησκευτική άποψη»*** και ότι **ο θρησκευτικός γραμματισμός τούς βοηθά να διαχειριστούν τον πλουραλισμό**, που «***τους προσφέρει ευκαιρίες να μελετήσουν και να στοχαστούν διαφορετικές θρησκευτικές και φιλοσοφικές θεωρήσεις»*[59], χρησιμοποιώντας την ερμηνεία, την κριτική και τον αυτοστοχαστικό τρόπο;**

Πώς είναι ορθόδοξο, όταν σε κεφ. του (ΟΕ) με τίτλο: «***Κατευθύνσεις και απαιτήσεις από τη θρησκευτική αγωγή»*** **γίνεται λόγος για**

---

[59] (ΟΕ), σ. 15.

«*αποδοχή του πλουραλισμού και της πολυπολιτισμικότητας, ως αφετηρίας για οποιαδήποτε σοβαρή εκπαιδευτική θεωρία και πρακτική*» και ότι «*σε κάθε εκδοχή του ΜτΘ προϋποτίθεται, πέρα από τη διδασκαλία του Χριστιανισμού, και η διευρυμένη γνώση γύρω από τις Θρησκείες και τις κοσμοθεωρήσεις (μάθηση γύρω από τις Θρησκείες)*»[60].

Πώς είναι ορθόδοξο, όταν σε κεφ. επίσης του (ΟΕ) με τίτλο: «*Αρχές/κλειδιά για τη θρησκευτική μάθηση*» αναφέρεται ότι «*η θρησκευτική μάθηση επιχειρεί την υπέρβαση τόσο της θρησκευτικής απολυτότητας (δηλαδή τη συμμόρφωση σε χριστιανικές αξίες) όσο και της ουδετερότητας (αντικειμενική περιγραφή των θρησκειών)*»[61], που, όπως είπαμε, οδηγεί τους μαθητές είτε σε μία **αόριστη πανθρησκεία** είτε σε **θρησκευτική σύγχυση ή αδιαφορία ή ακόμη και σε θρησκευτικό μηδενισμό**;

Πώς είναι ορθόδοξο, όταν στον (ΟΕ), που δίνονται οι κατευθύνσεις του ΘΜ στον διδάσκοντα, αναφέρεται ότι «*θεωρείται σπουδαίο να ελαχιστοποιηθεί το ενδεχόμενο επιβολής ενός μονοδιάστατου πολιτισμικού μοντέλου*»[62] και εννοείται -εμμέσως πλην σαφώς- το μοντέλο του ελληνορθόδοξου πολιτισμού, αφού η πλειονοψηφία των μαθητών **έχει ανατραφεί στο μονοδιάστατο ορθόδοξο πολιτισμικό μοντέλο,** έως την ηλικία των (8) ετών, που πρόκειται να εισέλθουν στο νέο μοντέλο της θρησκευτικής αγωγής, το οποίο κυριολεκτικά τους αλλάζει την πίστη;

Πώς είναι ορθόδοξο, όταν βλέπουμε στο ίδιο το (ΠΣ), που περιγράφονται συνοπτικά οι στόχοι του ΘΜ κατά βαθμίδα εκπαίδευσης, να επιβεβαιώνεται η απoορθοδοξοποίησή του και η εισαγωγή ενός μαθήματος θρησκειών;

α. **Στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό:**

Τίτλος: ***Ο κόσμος της θρησκείας***

Στόχος: ***Προσεγγίζεται η θρησκεία*** *αυτή καθ' εαυτή· πρόκειται για χαρτογράφηση και αναγνώριση των βασικών εξωτερικών χαρακτηριστικών της...Παρέχονται* ***στοιχεία γύρω από τα πρόσωπα, τα έθιμα, τα***

---

[60] (ΟΕ), σ. 28-29.
[61] (ΟΕ), σ. 92.
[62] (ΟΕ), σ. 97.

σύμβολα, την ιστορία, τα μνημεία, την κοινωνική και πολιτιστική ζωή των θρησκευτικών παραδόσεων»[63].

β. **Στο Γυμνάσιο:**

Τίτλος: ***Θρησκεία και ιστορία ως έκφραση πολιτισμού***

Στόχος: «***Μελέτη της θρησκείας και του πολιτισμού*** *που αυτή παρήγαγε ιστορικά. Δίνεται έμφαση στη ζωή, την ιστορία, την τέχνη, τον πολιτισμό, που σάρκωσαν ο Χριστιανισμός, ιδιαίτερα η ορθοδοξία, και οι μεγάλες θρησκευτικές Παραδόσεις»*[64].

γ. **Στο Λύκειο**:

Τίτλος: ***Θρησκεία και πολιτισμός σε διάλογο με την κοινωνία.***

Στόχος: «***Βασικός άξονας η θρησκεία και ο πολιτισμός της σε σχέση με τη σημερινή εποχή και την κοινωνία της σύγχρονης νεωτερικότητας»***[65].

Γενικά, το ΜτΘ στην Εκπαίδευση περιλαμβάνει θεματικά πεδία όπως:

α. «Πώς η θρησκεία ενεργοποιεί τα γνωστικά εργαλεία των ανθρώπων».

β. «Πώς η θρησκεία μεταφράζεται σε πρόταση πολιτισμού».

γ. «Προσέγγιση του θρησκευτικού φαινομένου στην πολυμορφία του»[66].

5. Η ανατροπή του παιδαγωγικού χαρακτήρα του ΘΜ

Με το νέο (ΠΣ) ανατρέπεται ο παιδαγωγικός χαρακτήρας των Θρησκευτικών.

Ο «θρησκευτικός γραμματισμός», «*ως μια καίρια διάσταση της θρησκευτικής αγωγής»*[67], επιδιώκει την καλλιέργεια της θρησκευτικής

---

[63] (ΠΣ), σ. 22

[64] (ΠΣ), σ. 23.

[65] (ΠΣ), σ. 24. Απορίας άξιο είναι ότι το (ΠΣ) αναφέρει σε σχέση και όχι σε αντιπαράθεση με τη σύγχρονη νεωτερικότητα, δηλαδή το σύγχρονο διαφωτισμό. Και διερωτάται κανείς, δεν γνωρίζουν άραγε οι συντάκτες τις θέσεις και τις εχθρικές διαθέσεις της ορθολογικής νεωτερικότητας αλλά και της μετανεωτερικότητας έναντι του Χριστιανισμού; Δεν γνωρίζουν **ότι ο διαφωτισμός είναι εκείνος που μετέτρεψε τον Θεό από πρόσωπο σε έννοια και την αποκαλυπτική πίστη σε ανθρωποκεντρικό και ανθρωποπλαστικό δημιούργημα του ορθού λόγου, δηλαδή σε μεταφυσική;** (Ηρ. Ρεράκης, Θρησκευτικά και πολιτισμικά πρότυπα στο έργο του Δ. Σολωμού, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2003, σ.270-284).

[66] (ΠΣ), σ. 24-25.

[67] (ΠΣ), σ. 13.

αυτοσυνειδησίας των μαθητών από (8) έως (15) ετών, μέσα από τη διδασκαλία μιας πολτοποιημένης και χωρίς δομή και παιδαγωγικές προϋποθέσεις ύλης από θρησκευτικές γνώσεις, που προέρχονται από (6) διαφορετικές θρησκευτικότητες. Η ανάμειξη αυτών των θρησκευτικών πληροφοριών και η προσφορά τους σε μαθητές, των οποίων το ηλικιακό, γνωσιακό και προσληπτικό επίπεδο είναι πολύ χαμηλότερο από εκείνο των γνώσεων που τους προσφέρονται, δημιουργεί τις προϋποθέσεις σύγχυσης και αποπροσανατολισμού τους.

Ο Piaget υποστηρίζει ότι η νοητική ανάπτυξη συνδυάζεται με τη βιολογική ωρίμανση, ότι η εξέλιξη της γνωστικής διαδικασίας απαιτεί σταδιακή δημιουργία γνωστικών δομών και ότι βασικοί παράγοντες μάθησης είναι η βιολογική ωρίμανση, η εμπειρία και η κοινωνική αλληλεπίδραση. Ο Vygotsky, επίσης, σημειώνει ότι η ανάπτυξη του παιδιού εξαρτάται από τα σύμβολα κουλτούρας μέσα στα οποία ζει το παιδί, ο δε Bruner υπογραμμίζει ότι ο,τιδήποτε και να προσφερθεί ως διδακτικό αγαθό στο παιδί πρέπει να προσαρμόζεται στο γνωστικό του επίπεδο.

Το μοντέλο του «*θρησκευτικού γραμματισμού*», λόγω των δυσνόητων για την ηλικία τους εννοιών και θεμάτων που εμπεριέχονται στο (ΠΣ) και λόγω του θρησκευτικού συγκρητισμού που επιβάλλεται, όχι μόνον δεν είναι σε θέση να καλλιεργεί και να αναπτύσσει θρησκευτική συνείδηση και αυτοσυνειδησία, αλλά, επιπλέον, γεμίζει την ψυχή των παιδιών με άρνηση, αμφισβήτηση, σχετικισμό και ως προς τη δική τους θρησκευτική ταυτότητα και συνείδηση και ως προς κάθε άλλη θρησκευτικότητα.

Το συνονθύλευμα θρησκευτικών πίστεων σ' αυτήν την ηλικία μόνον προϋποθέσεις σύγχυσης, σχετικισμού και θρησκευτικού μηδενισμού μπορεί να προσφέρει. Ο καθηγητής κ. Δεληκωνσταντής έχει τονίσει σε άρθρο του ότι «*η αναγνώριση των πλουραλιστικών χαρακτηριστικών της σύγχρονης ευρωπαϊκής κοινωνίας, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να σημαίνει τη μετατροπή της θρησκευτικής αγωγής σε μάθημα Θρησκειολογίας. Μία τέτοια μεταβολή οδηγεί αναπότρεπτα σε αφελή συγκρητισμό, πολιτισμικό μηδενισμό και αξιολογικό μινιμαλισμό*»[68].

---

[68] Κ. Δεληκωνσταντής, «Η Ευρωπαϊκή Διάσταση της Σχολικής Θρησκευτικής Αγωγής», στο: Βουλή των Ελλήνων-Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας, *Τα θρησκευτικά ως μάθημα ταυτότητας και πολιτισμού*, Βόλος 15-17 Μαΐου 2004, Αθήνα 2005, σ. 52-53.

Μια ματιά μόνο στο (ΠΣ) ή στον (ΟΕ) αρκεί για να καταλάβει κάποιος ότι αυτό το (ΠΣ) είναι ένα πρόχειρο και ουτοπικό κατασκεύασμα, που δεν λαμβάνει υπόψη τις θρησκευτικές και παιδαγωγικές προϋποθέσεις των παιδιών στα οποία απευθύνεται:

Στην **Γ' Τάξη Δημοτικού**, για παράδειγμα, στην ενότητα με τίτλο: «***Κυριακή, Μια σημαντική ημέρα της εβδομάδας***», τίθενται ως βασικά θέματα τα παρακάτω:

- *«α) Η Κυριακή των Χριστιανών: Στον χριστιανικό ναό (η καμπάνα, ο ναός, τα κεριά, οι εικόνες, ο Σταυρός).*
- *β) Το Σάββατο των Εβραίων: Στη συναγωγή (ραββίνος, τορά, κεριά, μενορά, κιπά, τεφιλίν).*
- *γ) Η Παρασκευή των Μουσουλμάνων: Στο Τζαμί ή Τέμενος (Κοράνιο, μιναρές, μουεζίνης, χατίπης, ιμάμης, νίψεις προσώπου, χεριών και ποδιών, βγάλσιμο παπουτσιών, μάσμπαχ, κατεύθυνση προσευχής, κήρυγμα).*
- *δ) Σύμβολα θρησκειών του κόσμου: Ο σταυρός, ο ιχθύς, η άμπελος, ο πέλεκυς, το άστρο του Δαβίδ, η Μενορά, η ημισέληνος, το όνομα του Αλλάχ, η Σβάστικα, (Ινδουϊσμός - Τζαϊνισμός), το γιν και το γιανγκ, το ωμ, ο τροχός της διδασκαλίας του Βούδα (ντάρμα), ο λωτός, το σύμβολο της μη βίας (αχίμζα)»*[69].

Πέρα από το γεγονός ότι αποσιωπάται το αναστάσιμο και εορταστικό νόημα της χριστιανικής Κυριακής, ως ημέρας του Κυρίου και εξισώνεται απόλυτα στη συνείδηση του μαθητή με όλες τις άλλες εορτές – «Κυριακές» των άλλων θρησκειών, υπάρχει παιδαγωγός στον κόσμο που θα μπορούσε να εγκρίνει ως διδακτέα ύλη για το πνευματικό επίπεδο παιδιών (8) ετών αυτήν την ποικιλία και την ποσότητα των θρησκευτικών εννοιών, ονομάτων, συμβόλων και γνώσεων;

Πώς να μην υποθέσει κανείς ότι όλα αυτά γράφτηκαν μεθοδευμένα για να προκαλέσουν θρησκευτική σύγχυση και αμφισβήτηση; Για ποιο παιδαγωγικό λόγο πρέπει τα παιδιά της Γ' Δημοτικού να προσλάβουν αυτήν την ύλη; Στους στόχους της τάξης αναφέρεται ότι όλα αυτά τα μαθαίνουν για να «*αντιληφθούν την ύπαρξη διαφορετικών μορφών θρησκευτικής έκφρασης και να μάθουν να επικοινωνούν με το διαφορετικό*»[70].

---

[69] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 31.

[70] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 29.

Είναι σωστό παιδαγωγικά να εξουθενώνονται τα παιδιά με την ταυτόχρονη εκμάθηση τόσων διαφορετικών θρησκευτικών γνώσεων και ονομάτων, προκειμένου να μάθουν ότι κάποιοι άλλοι λαοί πιστεύουν σε διαφορετικές θεότητες από αυτά και ότι αυτό δεν εμποδίζει την επικοινωνία τους με αυτούς τους λαούς; Δεν μπόρεσαν οι «εμπειρογνώμονες» να βρουν πιο εύκολο, πιο εύπεπτο και πιο ευχάριστο τρόπο για να προσφερθεί αυτό το πρότυπο στο μικρό μαθητή της Γ΄Δημοτικού;

Στη **Δ' Δημοτικού,** επίσης, τίθενται μεταξύ άλλων ως μαθησιακοί στόχοι για τους μαθητές απίθανες και ανερμήνευτες προσδοκίες: Να μπορούν, δηλαδή, «***<u>να διερευνήσουν τη στενή σχέση της θρησκείας με το χώρο και το χρόνο</u>***»[71] ή τοποθετείται μεταξύ των προσδοκώμενων επαρκειών η δυνατότητα να μπορούν ***<u>να «ανιχνεύουν την επιρροή ιερών κειμένων άλλων θρησκειών στη ζωή και στον πολιτισμό άλλων χωρών</u>***» η να «***<u>περιγράφουν ομοιότητες που υπάρχουν στις θρησκείες</u>***»[72].

Όλα αυτά, μάλιστα, χωρίς φυσικά να έχουν διδαχτεί τα παιδιά ολοκληρωμένα και επαρκώς τις θρησκείες ή τους πολιτισμούς αυτών των άλλων λαών και θρησκειών, αλλά και χωρίς να έχουν την κριτική ικανότητα να πραγματοποιήσουν τέτοιου υψηλού επιπέδου κριτικές και εννοιολογικές εργασίες.

Ακατανόητα, πολύπλοκα, ακατάλληλα και δύσκολα θέματα, για τα οποία τα παιδιά δεν έχουν καμιά προηγούμενη εμπειρία ή γνωστική δομή, θέματα ανεπαρκή από επιστημονικής και παιδαγωγικής πλευράς, που πνίγουν το μαθησιακό ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό της μαθήσεως, που δεν δημιουργούν προϋποθέσεις βιωματικής ενσυναίσθησης, ενώ προξενούν ατελείωτες απορίες και αμφιβολίες καθώς και θρησκευτική απέχθεια στα παιδιά. Εκτός των άλλων, όμως, ούτε οι ίδιοι οι δάσκαλοι δεν έχουν από τις πανεπιστημιακές σπουδές τους τις επιστημονικές - θεολογικές προϋποθέσεις να διδάξουν επαρκώς τέτοια ποικιλότροπου περιεχομένου πολυθρησκευτική θεματολογία.

Στην **<u>ΣΤ' Δημοτικού</u>, επίσης, αναφέρεται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ότι τα παιδιά «*<u>αξιολογούν τη σημασία της καθιέρωσης της ανεξιθρησκίας και εκφράζουν τις ιδέες τους για τη σημασία της στην εποχή μας</u>*»[73]!! Τέτοιοι στόχοι χαρακτηρίζονται από**

---

[71] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 38.
[72] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 38
[73] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 56.

αστοχία, διότι απλώς δεν είναι προσαρμοσμένοι στις προσληπτικές ικανότητες των παιδιών αυτής της ηλικίας καθώς και στο πλαίσιο των γνωστικών τους δομών. Δεν κατανοείται όμως και η σκοπιμότητα θεμάτων στη ΣΤ' τάξη όπως: «*Η κοινή δράση των Χριστιανών στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών*»[74]!

Ακατανόητα επίσης είναι και τα κριτήρια με τα οποία ορίστηκε ως προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα στην ίδια τάξη να μπορούν οι μαθητές «*να αναγνωρίζουν την εξέλιξη της χριστιανικής τέχνης*»!! Με ποια κριτήρια, επίσης, δίδεται δραστηριότητα σε παιδιά (11) ετών με θέμα: «*Διαβούλευση για την κατάρτιση ημερήσιας διάταξης για την προετοιμασία μιας πανορθόδοξης διάσκεψης*»[75]. Με ποια λογική ακόμη προτείνεται άλλη δραστηριότητα με θέμα: «*Τοποθέτηση απέναντι σε κείμενο (π.χ. του Παπαθανασίου για την ιεραποστολή*». Είναι απορίας άξιο ότι κείμενα από Πατέρες της Εκκλησίας δεν επιλέγονται για να τα μελετήσουν τα παιδιά και να τοποθετηθούν πάνω σ' αυτά. Επιλέγεται όμως το παραπάνω κείμενο για να μπει στο (ΠΣ), να το μελετήσουν οι μαθητές και να βγάλουν και συμπεράσματα.

Η απύθμενη αντιπαιδαγωγικότητα συνεχίζεται και στο Γυμνάσιο. Δεν είναι δυνατό, για παράδειγμα, **να ζητείται από παιδιά της Α' Γυμνασίου** ως μαθησιακό αποτέλεσμα να «*αναγνωρίζουν βασικές ιδέες των θρησκειών στην τέχνη*»[76]!! Να μπορούν να «***εντοπίζουν τα ιουδαϊκά και τα ισλαμικά στοιχεία που έχουν ενσωματωθεί στον ελληνικό και ευρωπαϊκό πολιτισμό***»!! «***Να αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στη δική τους θρησκευτική ιδιοπροσωπεία***». «*Να* ***καλλιεργούν διερευνητική σκέψη και στοχαστικοκριτικές ικανότητες***»[77]. Να μπορούν να «***εξετάζουν τα θρησκευτικά δεδομένα και γεγονότα μέσα στο εκάστοτε κοινωνικό και ιστορικό γίγνεσθαι***» και να «***επεξεργάζονται με ερμηνευτικά κριτήρια τα χριστιανικά κείμενα καθώς και κείμενα άλλων θρησκευτικών παραδόσεων***»[78]. Δεν είναι δυνατό να μπαίνει ως δραστηριότητα στην Α' τάξη Γυμνασίου ένα "Debate" με θέμα: «***Εφόσον***

---

[74] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 58.
[75] (ΠΣ) - (Δημοτικού), σ. 50.
[76] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 34.
[77] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 36.
[78] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 37.

η πίστη είναι ελεύθερη κανένας δε χρειάζεται τα δόγματα! Επικαιροποίηση: Ποια θέματα θα απασχολούσαν μια Οικουμενική σύνοδο σήμερα;»[79].

Ποιος παιδοψυχολόγος θα μπορούσε να εγκρίνει ότι τα παιδιά της **Α΄ Γυμνασίου** βρίσκονται σε μια νοητική και ψυχοκινητική ικανότητα και δυνατότητα τέτοια, που να μπορούν να πραγματοποιούν τέτοιου επιπέδου νοητικές, εννοιολογικές, κριτικές και γνωστικές λειτουργίες, όπως αυτές που τους ζητούνται από το (ΠΣ) στα Θρησκευτικά;

Κατά τον ίδιο αντιπαιδαγωγικό τρόπο αντιμετωπίζονται και οι μαθητές της **Β΄ Γυμνασίου**. Δεν είναι δυνατό να δίδεται σε παιδιά 13-14 ετών ως διαθεματική δραστηριότητα, το θέμα: «*Ο διάλογος της θεολογίας με τη σύγχρονη βιολογία και τη θεωρία της εξέλιξης. Τα πορίσματα των διοργανώσεων του διεθνούς Συμποσίου θρησκείας, Επιστήμης και Περιβάλλοντος*»[80].

Δεν είναι δυνατό να ζητούνται από τους μαθητές της Β΄ Τάξης Γυμνασίου, μεταξύ των άλλων στόχων, «*να διαπιστώσουν τις θεολογικές προϋποθέσεις και τους παράγοντες των κρίσεων και των συγκρούσεων και να αξιολογήσουν τις λύσεις - συνθέσεις που επιτεύχθηκαν και τις αντιθέσεις ή τους προβληματισμούς που παραμένουν*». «*Να αντιληφθούν τη διάδραση ανάμεσα στις θρησκευτικές πεποιθήσεις - αξίες και τις κοινωνικές ιδέες - στάσεις - συμπεριφορές*». «*Να ερευνήσουν τις θέσεις άλλων θρησκειών πάνω στα αντίστοιχα ζητήματα (εικονισμός του Θεού, σεβασμός του "άλλου", εσωτερικές διασπάσεις)*»[81].

Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι για να γίνει κρίση, σύγκριση και αξιολόγηση των θρησκειών απαιτείται από την επιστήμη της Θρησκειολογίας ουσιαστική προσέγγιση κάθε θρησκείας ξεχωριστά, που σημαίνει γνώση και εμπειρία της διδασκαλίας, της λατρευτικής ζωής, ένταξη στη θρησκευτική κοινότητα, αποδοχή του τρόπου ζωής. Δεν μπορεί να υπάρχει κριτική αξιολόγηση των θρησκειών, χωρίς να υπάρχουν όλες αυτές οι προϋποθέσεις.

Δεν μπορεί να μην κατανοούν οι συντάκτες του (ΠΣ) ότι, με βάση μόνο μια ή δύο ώρες διδασκαλίας κάποιων στοιχείων, που σχετίζονται

---

[79] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 33.
[80] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 41.
[81] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 38.

με τις θρησκείες, ακατανόητων σχεδόν στο σύνολό τους από τα παιδιά, λόγω ελλείψεως προηγούμενων γνωστικών δομών γι'αυτές αλλά και αποκομμένων από το όλον του θρησκευτικού τους πλαισίου, δεν μπορούν να μπουν στο νόημα και να επεξεργαστούν τόσο πολύπλοκα και δύσκολα για το πνευματικό τους επίπεδο θέματα.

Δεν είναι δυνατό, να μην γίνεται κατανοητό ότι με τόση προχειρότητα, επιπολαιότητα και αποσπασματικότητα, χρησιμοποιώντας πανεπιστημιακού επιπέδου λεξιλόγιο, θέματα, έννοιες και κείμενα δεν μπορούμε να απευθυνόμαστε σε μικρά παιδιά, γνωρίζοντας μάλιστα τις ελλείψεις τους στο πλαίσιο της γνωστικής και βιωματικής δομολειτουργίας που έχει σχέση με τις θρησκείες.

Τα παιδιά της **Β' Γυμνασίου** δεν μπορούν να εμπλακούν σε ένα θέμα, χωρίς να έχουν σχηματίσει κάποια εικόνα γι' αυτό. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, σε προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, για θέματα που δεν έχουν ιδέα, όπως: «***να αξιολογούν με ανθρωπολογικά και κοινωνιολογικά κριτήρια τις αρνητικές συνέπειες των γεγονότων***»[82] ***ή «να εντοπίζουν και ερμηνεύουν την έκφραση του κακού σε έργα τέχνης»***, «***να διαπιστώνουν και να αξιολογούν τη θεώρηση του κακού σε άλλες θρησκείες»*** **ή να κάνουν έρευνα στο θέμα: «*πώς νοείται η σωτηρία του ανθρώπινου προσώπου στον Χριστιανισμό και στις απω-ανατολικές παραδόσεις του Ινδουϊσμού και του Βουδισμού*»**[83].

Δεν κατανοείται επίσης ο λόγος που τα παιδιά της Β' Τάξης, όπως φυσικά και της **Α' Τάξης Γυμνασίου**, θα πρέπει να μπορούν, τελειώνοντας τα Θρησκευτικά και των δύο Τάξεων, «*να αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στη δική τους θρησκευτική ιδιοπροσωπεία*»[84]!! **Και γιατί μόνο στη δική τους;**

Βασική παρατήρηση από τη μελέτη του (ΠΣ) και του (ΟΕ) είναι ότι υπάρχει σε υπερβολικό βαθμό πρόβλημα ανταπόκρισης και αναλογικότητας των μαθητών στο απαράδεκτα υψηλό επίπεδο των περιεχομένων. Οι συντάκτες, μοιάζουν σαν να ενεργούν σκόπιμα και να μην λαμβάνουν υπόψη την πνευματική, νοητική και εμπειρική κατάσταση και δεκτικότητα των παιδιών στην ηλικία που βρίσκονται. Δεν καταλαβαίνουν ότι δεν απευθύνονται σε

---

[82] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 53.
[83] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 55.
[84] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 47.

φοιτητές του Πανεπιστημίου. Δοκίμασα αρκετά από τα παραπάνω θέματα να τα δώσω σε φοιτητές μας και αυτοί δυσκολεύονταν να τα κατανοήσουν και να τα επεξεργαστούν.

Ο τρόπος, επίσης, που προσεγγίζεται και η χριστιανική πίστη αλλά και οι άλλες πίστεις είναι απολύτως ορθολογικός, πληροφοριακός, ουδέτερος, δεν είναι βιωματικός, δεν σχετίζεται με την ένταξη ή συμμετοχή των παιδιών στη θρησκευτική τους κοινότητα ή τη δέσμευσή τους στην πίστη των γονέων τους, με αποτέλεσμα να **διδάσκονται ελλιπώς και ο Χριστιανισμός (ορθοδοξία – Ρωμαιοκαθολικισμός – Προτεσταντισμός) και οι άλλες (5) θρησκευτικότητες.**

Στην Β' Γυμνασίου, επίσης, συνεχίζεται η μέθοδος της μη αναλογικής παιδαγωγικής προσέγγισης των παιδιών: Σε ενότητα με τίτλο: «*Διάσπαση και αντιπαλότητα στις θρησκείες*», αναφέρεται μεταξύ των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων να μπορούν οι μαθητές «*να εξηγούν τους λόγους που απομάκρυναν σταδιακά την Εκκλησία της Ανατολής από τη Δύση*». Πέρα από το υψηλό και απλησίαστο επίπεδο των προσφερομένων μαθησιακών αγαθών, εδώ τίθεται και τεράστιας σημασίας θεολογικό ζήτημα, όταν παρουσιάζεται επίσημα σε (ΠΣ), **ως θέση της ορθόδοξης θεολογίας, που διδάσκεται στο ελληνικό σχολείο ότι η Ανατολή <u>αποκόπηκε και αποσπάστηκε από τη Δύση και όχι το αντίθετο</u>.**

Στη ίδια ενότητα αναφέρονται τόσο δαιδαλώδη και αλλότρια μεταξύ τους θέματα προς μάθηση, που είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσουν μαθησιακά προβλήματα στα παιδιά: «*το Σχίσμα, οι Σταυροφορίες, η Μεταρρύθμιση, οι θρησκευτικοί πόλεμοι στην Ευρώπη και η διάσπαση σε διάφορες θρησκείες: Βία και καταλλαγή: Κοράνιο, Βέδες, βουδιστική τρυπιτάκα, η ινδική – τζαϊνιστική αρχή της αχμίζα, της μη βίας προς όλα τα ζωντανά όντα και του σεβασμού της ζωής. Αντιπαλότητα και διαμάχες: Γιλγαμές, Ιλιάδα, Οδύσσεια, Μαχαμπάρατα, Ραμάγιανα κλπ*». Τέλος, δίδεται στα παιδιά project με θέμα: «***Η θρησκεία ως εργαλείο*** *πρόκλησης διχασμών ή συμφιλίωσης: Η εκμετάλλευση της θρησκείας από πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα*»[85]. Τι θα μπορέσει να καταλάβει ο μαθητής από όλο αυτό το ανούσιο πολτοκομφούζιο!!

---

[85] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 44.

Στην **Γ' Γυμνασίου** παρατηρείται το ίδιο σκηνικό αναντιστοιχίας μεταξύ προσληπτικής ικανότητας των παιδιών και παροχής γνώσεων. Σε ενότητα με τίτλο: «*Το ζήτημα της θρησκείας στη σύγχρονη Ευρώπη*» δίδονται ως βασικά θέματα τα παρακάτω: «*Κοινή διακήρυξη καθολικών-ορθοδόξων (2006). Το Ευρωπαϊκό και το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Οικουμενική Κίνηση. Θεολογικός διάλογος*». Σε άλλη ενότητα με θέμα: «*Το ζήτημα της θρησκείας στην σύγχρονη Ευρώπη*» αναφέρονται «*θρησκείες, σέκτες, "νεανικές" θρησκείες. Αναζητήσεις και συμπεριφορές: αθεϊσμός και αντιχριστιανισμός. Συγκρητισμός και εσωτερισμός. Φαινόμενα αρχαιολατρείας. Αντισημητισμός ισλαμοφοβία. Αξίες θρησκειών του κόσμου Ιουδαϊσμός, Ισλάμ, Ινδουϊσμός, Βουδισμός, Κομφουκιανισμός*» και τέλος δίδεται ένα διαθεματικό *Project* με θέμα: «*Αναζητώντας τις χριστιανικές ρίζες της Ευρώπης. Η συνάντηση των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών στην Ευρώπη. Εργαστήρι ιδεών: Σε ομάδες συζητείται το θέμα: «Γιατί είναι σημαντικός ο διαθρησκευτικός διάλογος: παρουσίαση θέσεων. Project (τριμηνιαίας διάρκειας): Ο αντισιμητισμός στην Ευρώπη από τον Μεσαίωνα έως σήμερα*»[86]. Είναι αδύνατον οι μαθητές να μπορέσουν, μέσα από όλον αυτόν τον κυκεώνα θρησκευτικών θεμάτων, με τόσο πολύπλοκο, πολύπλευρο και πολυποίκιλο περιεχόμενο και με τόσο υψηλό για την αντιληπτικότητά τους επίπεδο εννοιών, να κατανοήσουν, να επεξεργαστούν και να μάθουν τελικά κάτι.

10. Σε ενότητα με τίτλο: «***Μαρτυρία και προσφορά της πίστης στο σύγχρονο κόσμο***», προσφέρονται ως βασικά θέματα τα παρακάτω:
11. «*Γέροντας Πορφύριος. Το χάρισμα της πνευματικής πατρότητας.*
12. *Ν. Νησιώτης. Ο οραματιστής της ενότητας.*
13. *Κάλλιστος Γουέαρ. Μια ορθόδοξη φωνή στη σύγχρονη Δύση.*
14. *Μητέρα Τερέζα, η "αγία των φτωχών".*
15. *Ντ. Μονχέφερ. Ο μαρτυρικός αγώνας κατά του ναζισμού.*
16. *Μ. Ντ. Τούτου. Ο υπερασπιστής της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέριμνα για τους πάσχοντες από AIDS.*
17. *Μ. Γκάντι. Ο κήρυκας και μάρτυρας της ειρηνικής αντίστασης.*

---

[86] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 52.

18. *Δαλάι Λάμα. Ένας θρησκευτικός ηγέτης χωρίς πατρίδα»*[87]. **Ερώτηση δική μας: Αυτά άραγε είναι τα ονόματα στα οποία στεγάζεται η μαρτυρία και η προσφορά της πίστης στο σύγχρονο κόσμο;**

19. Σε άλλη ενότητα με θέμα: Ελπίδα και αγώνας για τη μεταμόρφωση του κόσμου, δίδεται ως **δραστηριότητα για τους μαθητές της Γ' Γυμνασίου** ***«να βρουν στοιχεία για τις όψεις της σύγχρονης θεολογίας:***

20. ***Θεολογία της Απελευθέρωσης***

21. ***Φεμινιστική Θεολογία»***[88]**!**

Ερώτηση δική μας: Είναι θεολογικά και επιστημονικά ορθή αυτή η θέση, που το (ΠΣ) προτείνει να διδάσκεται στο σχολείο ότι η σύγχρονη θεολογία αποτελείται από τη Θεολογία της Απελευθέρωσης και από τη Φεμινιστική Θεολογία; Τι ρόλο παίζουν ή θέλουν ορισμένοι να παίξουν στο μέλλον αυτές οι σκόπιμες θεολογικές κακοποιήσεις και παραχαράξεις με την εισαγωγή τους στα σχολεία της χώρας;

Μέσα από τέτοιας μορφής -θα μπορούσε να πει κανείς- μεθοδικά «επιλεγμένες» και «διασκευασμένες» «ειδικές» και «συγκεκριμένες»- θρησκευτικές γνώσεις, γίνεται προσπάθεια να επιβληθεί η μεταπατερική και βαρλααμική θεολογία στη θρησκευτική συνείδηση των μαθητών, σύμφωνα με το μοντέλο του «*θρησκευτικού γραμματισμού*».

Από παιδαγωγικής πλευράς, ωστόσο, θρησκευτική αυτοσυνειδησία μπορεί να διαμορφωθεί μόνον από τη διδασκαλία και την εμπειρία της πίστεως που έχουν βιώσει τα παιδιά, μέσω ζωντανών προβαλλομένων προτύπων και αξιών. Επισημαίνεται μάλιστα ότι δεν λαμβάνονται υπόψη οι θέσεις εκπροσώπων της γνωστικής ψυχολογίας, όπως των Kolb, Honey, Mumford, Cobb, Glasefeld, οι οποίοι υποστηρίζουν τη συνεργασία της μάθησης με την εμπειρία και τονίζουν ότι δεν μπορεί να υπάρξει μάθηση, όταν αυτή δεν βασίζεται στις εμπειρίες των μαθητών. Δεν λαμβάνεται υπόψη, επίσης, ο γνωστικός ψυχολόγος της μάθησης J. Bruner, ο οποίος στηρίζει τις διαπιστώσεις του στην θεωρία μάθησης, που λέει ότι κάθε νέα γνώση εδράζεται πάνω σε ήδη διαμορφωμένα πρότυπα. Μπορούν άραγε να μας πουν οι «εμπειρογνώμονες», τι

---

[87] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 54.

[88] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 57.

προηγούμενες εμπειρίες έχουν τα παιδιά από (8) έως (15) ετών, σχετικές με τις (5) άγνωστες γι᾽αυτά θρησκείες, (*Ιουδαϊσμός, Ισλάμ, Ινδουϊσμός, Βουδισμός, Κομφουκιανισμός*)[89] καθώς και με τον Ρωμαιοκαθολικισμό και τον Προτεσταντισμό, που τους επιβάλλεται να μαθαίνουν με το νέο ΠΣ;

Ένα θέμα που θέτουν οι συντάκτες του (ΠΣ) είναι το θέμα του **θρησκευτικού πλουραλισμού**, ισχυριζόμενοι ότι το (ΠΣ) έπρεπε να το λάβει υπόψη. Ωστόσο, ο θρησκευτικός πλουραλισμός, ως σεβασμός στη θρησκευτική επιλογή και την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων του άλλου, είναι άλλο ζήτημα, που όλοι μας φυσικά, ακολουθώντας την ορθόδοξη παράδοσή μας, στεκόμαστε με ευαισθησία, και άλλο ζήτημα είναι ο **θρησκευτικός πλουραλισμός,** ως κριτήριο καθορισμού ενός εκπαιδευτικού Προγράμματος μιας χώρας για την ανάπτυξη της θρησκευτικής αγωγής των νέων της. Ένας τέτοιος πλουραλισμός, που ερμηνεύεται από τους «εμπειρογνώμονες» του (ΠΣ) ως διδασκαλία πολλών θρησκευτικών πίστεων ταυτόχρονα, είναι ένας ουτοπικός, παράλογος και αντιπαιδαγωγικός πλουραλισμός, που όχι μόνο δεν αναπτύσσει, αλλά, αντίθετα, **διαβρώνει και εξαφανίζει όχι φυσικά τη θρησκεία αλλά τη θρησκευτική συνείδηση των μαθητών**[90].

Μπορεί ένα παιδί, για παράδειγμα, να μαθαίνει ελληνική γλώσσα, στο μάθημα της Γλώσσας, μέσα από την ταυτόχρονη μάθηση (6) διαφορετικών γλωσσών ή να μαθαίνει Ιστορία, στο μάθημα της Ιστορίας, μέσα από μια ταυτόχρονη μάθηση (6) διαφορετικών Ιστοριών;

Τα παιδιά θα πρέπει να διευκολύνονται και όχι να εμποδίζονται στην καλλιέργεια, την ανάπτυξη και τη βίωση της δικής τους πίστης ή του δικού τους πολιτισμού. Η απόρριψη αυτής της δυνατότητας με οποιονδήποτε τρόπο, καταργεί τον ίδιο τον πλουραλισμό, την ταυτότητα και τη μοναδικότητα του προσώπου. Και χωρίς ταυτότητα, που διασφαλίζει την ύπαρξη της διαφοράς, δεν μπορεί να υπάρξει ετερότητα[91].

Ο σεβασμός στην ετερότητα προϋποθέτει την ύπαρξη της ταυτότητας. Ο πλουραλισμός και η πολυφωνία δεν καταργούν τους

---

[89] (ΠΣ) - (Γυμνασίου), σ. 52.

[90] D. Grace, *Κοινωνιολογία της Θρησκείας*, μτφρ. Ευαγγελία Λίλιου-Νίκη Παπαγεωργίου, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2010, σ. 94.

[91] Στ. Πορτελάνος, *Θέματα Θρησκειοπαιδαγωγικής*, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2010, σ. 14.

πολιτισμούς και τις θρησκείες, αλλά τους αποδέχονται. Ο πολυπολιτισμός, τον οποίο επικαλούνται οι συντάκτες του (ΠΣ), δέχεται τη συμβίωση και συνύπαρξη κοινοτήτων με διαφορετικούς πολιτισμούς, θρησκευτικές και πολιτισμικές παραδόσεις.

Θεωρείται ακατανόητο και παράδοξο, σήμερα, σ' αυτές τις δύσκολες μέρες που περνά η χώρα, να οργανώνεται και να επιχειρείται -στο όνομα συνθημάτων ή ιδεολογιών, όπως του «προοδευτισμού», του «πλουραλισμού», του «πολυπολιτισμού» στοιχείων και φαινομένων εντελώς αντιεπιστημονικών- μια κοσμοϊστορική αλλαγή στη θρησκευτική αγωγή των νέων, μέσα από αυτήν την «έξυπνη» μέθοδο της πολτοποίησης και της ταυτόχρονης διδασκαλίας (6) διαφορετικών θρησκευτικών πίστεων, με στόχο να χτυπηθεί και να διαβρωθεί στην ουσία η οικία θρησκευτικότητα και πίστη των μαθητών.

Η εφαρμογή αυτού του συγκεκριμένου (ΠΣ) θα οδηγήσει τους μαθητές καταρχάς σε μια θρησκευτική σύγχυση, χαλάρωση και αδιαφορία, ως προς την πίστη τους, στη συνέχεια σε ένα θρησκευτικό μηδενισμό και τέλος σε μια πολιτισμική διαφθορά, προκειμένου να ικανοποιηθούν τα σχέδια των εχθρών του ελληνικού πολιτισμού και της ορθόδοξης πίστεως.

Ιδιαίτερα, η αποκόλληση των παιδιών από την οικεία θρησκευτική τους παράδοση σε μια ευαίσθητη ηλικία, η διδασκαλία πολλαπλών παράλληλων θρησκευτικών παραδόσεων και το έντονο ενδιαφέρον για τις θρησκευτικές ιδέες ή πρακτικές άλλων θρησκειών, που επιβάλλεται από το νέο ΠΣ, είναι μια τακτική που προϋποθέτει, αν δεν επιτάσσει, η συγκρητική θρησκειολογία[92].

Μια τέτοιας μορφής πολυθρησκευτική προσέγγιση της θρησκευτικής αγωγής, στην ηλικία των παιδιών του Δημοτικού και του Γυμνασίου, με πολλές διαφορετικές εκδοχές θρησκευτικής πίστεως, επιβάλλει μια μέθοδο, που με μαθηματική ακρίβεια αποδομεί και εξανεμίζει την παιδαγωγική και παιδευτική αξία της οικείας πίστεως (παροχή ηθικοκοινωνικών και πολιτισμικών προτύπων), την καλλιέργεια της οποίας έχει ανάγκη, ιδιαίτερα σ' αυτήν τη δύσκολη εποχή της διαφθοράς και της πνευματικής κρίσεως ο ελληνικός λαός.

---

[92] E. J. Sharpe, *Συγκριτική θρησκειολογία*, μτφρ. Στ. Παπαλεξανδρόπουλος, εκδ. Άρτος Ζωής, Αθήνα 2008, σ. 33.

Δεν θεωρούμε ότι είναι κακό να διδάσκονται τα παιδιά στην κατάλληλη ηλικία, πληροφοριακά και τις άλλες σπουδαιότερες θρησκείες, αλλά είναι κακό να τις διδάσκονται με αυτόν τον αντιπαιδαγωγικό τρόπο . Στα παιδιά αυτής της ηλικίας είναι καλό να παρέχονται απλές, κατανοητές και ευχάριστες πληροφορίες για τις άλλες θρησκείες, που να αντιστοιχούν στην ψυχοκινητική τους δεκτικότητα. Βασικό όμως στοιχείο για μια γόνιμη και παιδαγωγικά έγκυρη θρησκευτική αγωγή είναι πρώτα απ' όλα η βιωματική και εμπειρική ανάπτυξη της οικείας θρησκευτικής πίστης, αυτό που γίνεται δηλαδή στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Έτσι, τα παιδιά, καταρχάς διδάσκονται, επεξεργάζονται, βιώνουν και συνειδητοποιούν το δικό τους θρησκευτικό αλφαβητάρι, την πίστη των γονέων τους -οι οποίοι έχουν και την ευθύνη του θρησκευτικού τους προσδιορισμού- και από την οποία, μάλιστα, έχουν και τις απαιτούμενες για τη γόνιμη θρησκευτική τους αγωγή, από πλευράς παιδαγωγικής και ψυχολογίας, θρησκευτικές πολιτισμικές και παιδευτικές εμπειρίες ή βιώματα.

Στη συνέχεια, και καθώς αναπτύσσεται το γνωστικό και αντιληπτικό τους επίπεδο, μέσα από τα γνωστά, προχωρούν στα άγνωστα και παιδαγωγούνται σταδιακά και σφαιρικά σε ό,τι έχει σχέση μ' αυτό που λέμε «θρησκευτική πίστη» γενικά.

Αργότερα, στο επίπεδο του Λυκείου -όπως συνέβαινε μέχρι σήμερα- που έχουν, μάλιστα, αναπτύξει την απαιτούμενη κριτική σκέψη και διάκριση, μπορούν, χωρίς τον κίνδυνο της συγχύσεως, να προσεγγίζουν και να αξιολογούν συστηματικότερα και άλλες άγνωστες και ξένες σ' αυτά θρησκευτικές εκδοχές πίστεως. Ο Ausubel, εισηγητής της νοηματικής και προσληπτικής μάθησης, υποστηρίζει ότι οι νέες πληροφορίες ή ιδέες μπορούν να μαθευτούν, μόνο στο βαθμό που συνδέονται με προϋπάρχουσες έννοιες και ιδέες στη γνωστική δομή των μαθητών. Θεωρεί δηλαδή σημαντική για τη μάθηση την αξιοποίηση των προηγούμενων γνώσεων, το γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών και τη συμπλήρωσή του με νέες, απλές και κατανοητές γνώσεις. Με άλλα λόγια, υιοθετεί τη συσχέτιση των νέων εννοιών με αυτές που έχουν ήδη αφομοιωθεί στη νοηματική δομή των μαθητών. Τα παιδιά, έτσι, πρώτα μαθαίνουν για να μπορούν έπειτα να ανακαλύπτουν.

Η ταυτόχρονη διδασκαλία τόσων διαφορετικών εκδοχών θρησκευτικότητας, από παιδαγωγικής πλευράς, όχι απλώς είναι ασύμβατη και

λανθασμένη μέθοδος, αλλά είναι και καταστροφική ως προς τα θρησκευτικά αποτελέσματα που θα έχει, διότι αποτελεί βίαιη και «μεθοδευμένη» εισβολή στον θρησκευτικό κόσμο των παιδιών.

Εξάλλου, σε μια δημοκρατική ευρωπαϊκή χώρα, κανείς δεν έχει το δικαίωμα, μέσα από τέτοιες αντιπαιδαγωγικές μεθόδους και ανεδαφικούς πειραματισμούς, να δημιουργεί θρησκευτική σύγχυση στα παιδιά, επιχειρώντας την αποδόμηση της οικείας γονεϊκής θρησκευτικής πίστεως και ταυτότητάς τους. **Η γνωστή Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης** (παρ. 3), όχι μόνο δεν επιβάλλει τέτοιες λύσεις, όπως ορισμένες φορές ψευδώς προβάλλεται, αλλά, αντίθετα, **προτρέπει να γίνεται σεβαστό το δικαίωμα των γονέων να ανατρέφουν τα τέκνα τους σύμφωνα με τις δικές τους θρησκευτικές πεποιθήσεις**.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, ακόμη, δεν προτείνει συγκεκριμένο (ΠΣ), αλλά απλώς προτρέπει τις ευρωπαϊκές χώρες να ρυθμίζουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα, έτσι ώστε ο μαθητής, παράλληλα με τη γνωριμία της δικής του θρησκείας, να ανακαλύπτει και τη θρησκεία των γειτονικών λαών. Κάθε μαθητής έχει το δικαίωμα να πιστεύει ότι η δική του θρησκεία είναι η αληθινή πίστη. Απλώς δεν πρέπει να θεωρεί πως η διαφορετική θρησκεία ή η αθεΐα διαφοροποιεί αξιολογικά τους ανθρώπους.

Η ερμηνεία της παραπάνω Σύστασης, επομένως, δεν πραγματοποιείται με τέτοιου είδους ακραία και παραμορφωτικά Προγράμματα Σπουδών, όπως το παρόν (ΠΣ) στα Θρησκευτικά, που ακυρώνει και το ελληνικό Σύνταγμα και τον ελληνικό εκπαιδευτικό νόμο και τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης και την ήδη προσδιορισμένη πίστη των μαθητών.

Είναι θέμα κάθε χώρας να πετύχει το συγκεκριμένο στόχο, που είναι να γνωρίσουν βιωματικά οι μαθητές τη δική τους γονεϊκή πίστη, διατηρώντας την πολιτισμική τους ταυτότητα και ταυτόχρονα να προσεγγίσουν γνωσιολογικά και πληροφοριακά την πίστη των άλλων θρησκειών. Σε ποια ηλικία θα γίνει αυτό και με ποια μέθοδο δεν το προβλέπει ούτε το επιβάλλει καμιά Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης, το επιχειρούν όμως και το επιβάλλουν, με εντελώς άστοχο, αντιδημοκρατικό και αντιπαιδαγωγικό τρόπο οι «εμπειρογνώμονες» του ΠΣ του ΘΜ.

Οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επίσης, συνηγορούν υπέρ της διατήρησης της πολιτισμικής και θρησκευτικής ταυτότητας του λαού κάθε χώρας, με μοναδική υποχρέωση της χώρας να διατηρεί στο εκπαιδευτικό της σύστημα το σεβασμό στον διαφορετικό και να αποτρέπεται ο φανατισμός και η μισαλλοδοξία. Αυτός ο σεβασμός στην ετερότητα, ωστόσο, υπάρχει και στην ορθόδοξη και στην ελληνική πολιτισμική παράδοση και το μόνο που μπορεί να σκεφτεί κανείς είναι ότι **η πρωτόγνωρη και εκ του πονηρού για την ιστορία του ΘΜ στη χώρα μας απoορθοδοξοποίησή του και η μετατροπή του σε πολυθρησκειακό μάθημα, πραγματοποιείται για αλλότριους σκοπούς, που γνωρίζουν μόνον οι συντάκτες του νέου ΠΣ.**

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι τόσον **ο τρόπος κατάρτισης της Επιτροπής «εμπειρογνωμόνων» με εμπειροτέχνες στην πλειοψηφία της, όσο και οι απαράδεκτες -και από παιδαγωγικής και από θεολογικής πλευράς- αλλαγές και ανατροπές, που επιφέρει το νέο ΠΣ στον ορθόδοξο χαρακτήρα του ΘΜ, πραγματοποιήθηκαν με ένα ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ, αφού μόνον μια ολιγομελής ομάδα αυτοκαλούμενων «προοδευτικών» θεολόγων» γνώριζε και συμμετείχε σ' αυτό το έργο χωρίς να ενημερωθεί ή να ερωτηθεί κανείς. Ούτε οι χριστιανοί και μουσουλμάνοι γονείς, ούτε οι Θεολογικές Σχολές, ούτε οι θεολογικές Ενώσεις και οι Σύνδεσμοι θεολόγων, ούτε φυσικά οι Εκκλησίες της Ελλάδος και της Κρήτης. Η Διαρκής Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, μάλιστα, μετά από τις εύλογες αντιδράσεις και τις ατελείωτες διαμαρτυρίες που έχουν δημιουργηθεί, ζήτησε τον περασμένο Μάϊο, ανεπίσημα, να συναντήσει την επιτροπή των βαπτισθέντων από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο «εμπειρογνωμόνων» και τους σχολικούς Συμβούλους, προκειμένου να ενημερωθεί, όταν κανείς μέχρι τότε δεν την είχε ενημερώσει, ενώ το (ΠΣ) συντάχτηκε και νομοθετήθηκε με ΦΕΚ (Αύγουστος 2011) και εφαρμόζεται ήδη πιλοτικά από το Σεπτέμβριο του 2011.**

Υπάρχουν όμως και άλλα παιδαγωγικά, θεολογικά και σε μεγάλο βαθμό πολιτικά ερωτήματα για τους λεγόμενους «εμπειρογνώμονες»:

<u>Γιατί το (ΠΣ) δεν εφαρμόζεται και στα σχολεία της μειονότητας της Θράκης</u>;

Γιατί τα παιδιά των Ελλήνων Μουσουλμάνων σ' αυτήν την περιοχή συνεχίζουν και θα συνεχίσουν να διδάσκονται τη μία και μοναδική θρησκεία τους, το Ισλάμ, ενώ επιβάλλεται στα παιδιά των Ελλήνων ορθοδόξων, αλλά και στα παιδιά των άλλων θρησκευτικών κοινοτήτων -η πλειονοψηφία των οποίων είναι Μουσουλμάνοι- που ζουν στην υπόλοιπη χώρα, να διδάσκονται (6) **θρησκευτικότητες**;

Πέρα από τις αυτονόητες απαντήσεις που μπορούν να δοθούν και που έχουν σχέση με την προσπάθεια αλλοίωσης του πολιτισμικού χάρτη της Ελλάδας, είναι γνωστό, από πληροφορίες μας, ότι οι Έλληνες Μουσουλμάνοι δεν επιθυμούν μετατροπές και αλλοιώσεις στην πίστη τους και ότι δεν τολμά κανείς να πει έστω και μια λέξη για οποιαδήποτε αλλαγή σε εκπαιδευτικό θρησκευτικό θέμα των Ελλήνων Μουσουλμάνων της Θράκης, χωρίς τη συνεννόηση και την έγκριση του Μουφτή και φυσικά **σε καμιά περίπτωση ο Μουφτής δεν πρόκειται να εγκρίνει την ταυτόχρονη διδασκαλία της ισλαμικής πίστεως με άλλες θρησκείες.**

Και το ερώτημα που προέρχεται αυθόρμητα είναι: **Μόνον η ορθόδοξη πίστη θα μένει ανυπεράσπιστη στις κάθε μορφής παρεμβάσεις και εκμεταλλεύσεις και μόνον αυτή θα γίνεται μονίμως στόχος της εκάστοτε πολιτικής εξουσίας και των αυλιζομένων σ'αυτήν;**

Μήπως μόνον η ορθόδοξη πίστη δημιουργεί πρόβλημα στα σχέδια της Παγκοσμιοποίησης, τέκνα της οποίας είναι η πολυπολιτισμικότητα και η πολυθρησκευτικότητα που τόσο εμφαντικά χρησιμοποιούνται στο νέο (ΠΣ) του ΘΜ;

Γενικά, από ό,τι διαπιστώνεται, **το νέο (ΠΣ), σε όλα του τα σημεία είναι ανατρεπτικό του ορθόδοξου χαρακτήρα και προσανατολισμού της θρησκευτικής αγωγής**, διότι είναι εντελώς άσχετο όχι μόνο μ' αυτό που λέμε θρησκευτική πίστη, καλλιέργεια και ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου, εφόσον **αλλοτριώνει με την τακτική της ομογενοποίησης και της πολτοποίησης των θρησκειών την οικεία θρησκευτική πίστη τους, αλλά και με την παραβίαση του θεμελιακού παράγοντα της αγωγής, που είναι ο σεβασμός της δεκτικότητας και της αντιληπτικότητας του παιδιού καθώς και της εμπειρικής του ετοιμότητας.**

Είναι ανάγκη, όσοι ενδιαφέρονται για τη θρησκευτική, ηθική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη των νέων μας, να μελετήσουν προσεκτικά το (ΠΣ), και τον (ΟΕ), με επιστημονικά, θρησκευτικά, πολιτισμικά και κυρίως ελληνικά κριτήρια και όχι με τους φακούς της σκοπιμότητας, της ιδεοληψίας, του αρρωστημένου προοδευτισμού, του ατομικισμού και της ιδιοτέλειας, φακοί που έχουν δημιουργήσει τα τελευταία χρόνια τεράστια προβλήματα στη χώρα μας. Όποιος μελετήσει το (ΠΣ) και τον (ΟΕ), πολύ εύκολα θα διαπιστώσει ότι **αποτελεί ένα βαβελικό, πολυθρησκειακό κατασκεύασμα, που μπορεί να χρησιμοποιεί τεχνηέντως ορθόδοξες λέξεις και έννοιες, στη βάση του, ωστόσο, δεν στοχεύει να αναπτύξει την οικεία θρησκευτική συνείδηση των μαθητών, αλλά να την αλλοτριώσει.**

Ο σεβασμός της ετερότητας, ως αίτημα αγωγής, που δήθεν επιδιώκεται με το (ΠΣ), καλλιεργείται ήδη και μπορεί να καλλιεργηθεί ως πρότυπο και στο μέλλον, μόνον μέσα από την οικεία ορθόδοξη θρησκευτική παράδοση και αγωγή, η οποία επιδιώκει την πολύπλευρη καλλιέργεια της προσωπικότητας του μαθητή, τη συγκρότηση της πνευματικής ηθικής και κοινωνικής τους οντότητας, μέσα από τη στενή σχέση με τον Θεό και μέσα από τις φωτισμένες συνέπειες που έχει η πίστη σ' Αυτόν για τη σύναψη, σε οριζόντιο επίπεδο, υγειών σχέσεων με τον εκάστοτε «άλλο»[93]. Ο σεβασμός της θρησκευτικής ετερότητας δεν είναι ποτέ δυνατόν να πραγματοποιηθεί, χωρίς την πνευματική συγκρότηση και αυτοσυνειδησία της θρησκευτικής ταυτότητας του υποκειμένου, που απορρέει από την οριοθέτησή του απέναντι στις οικείες θεσμικές εκφάνσεις του ιερού και τον συνεχή «διάλογό» του με το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο ανήκει .

6. Οι προϋποθέσεις των διδασκόντων το ΘΜ

Αποκαλυπτικό στοιχείο της θρησκευτικής ουδετερότητας και της αποορθοδοξοποίησης που επιχειρείται, μέσω του νέου (ΠΣ) του ΜτΘ και του (ΟΕ), αποτελούν τα στοιχεία που αναφέρονται για τα προσόντα και τις προϋποθέσεις των διδασκόντων το ΘΜ.

---

[93] Ηρ. Ρεράκης, Ο «άλλος» στο ελληνικό σχολείο. Ορθόδοξη χριστιανοπαιδαγωγική θεώρηση, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2006.

Σύμφωνα με το νέο (ΠΣ), για να διδάξει ένας δάσκαλος ή θεολόγος καθηγητής το ΘΜ απαιτούνται μόνο θρησκευτικές γνώσεις, επαγγελματική συνείδηση και κριτική στάση έναντι της θρησκείας. Η διδασκαλία του ΜτΘ γίνεται **σύμφωνα με τους όρους και τα κριτήρια της γενικής εκπαίδευσης και περιλαμβάνει θεωρήσεις διαχριστιανικής και διαθρησκειακής μάθησης,** «*απαιτεί επαγγελματίες εκπαιδευτικούς με ισχυρή θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση που έχουν διαμορφώσει κατανόηση του ρόλου τους και στοχαστικο-κριτική στάση απέναντι στη θρησκεία*»[94].

Να συμπληρώσουμε επίσης σ'αυτό το σημείο όσα αναφέρονται επίσης στον (ΟΕ):

«*Δεν υφίσταται καμιά ιδιαίτερη θρησκευτικού χαρακτήρα προϋπόθεση για να διδάξει ένας δάσκαλος το ΜτΘ. Μάλλον απευκταίες θα πρέπει να θεωρούνται τέτοιες προδιαθέσεις. Ένας άθρησκος ή αγνωστικιστής ή αδιάφορος μπορεί να διδάξει με επιτυχία το ΜτΘ, όπως και ένας θρησκευόμενος. Αντίθετα, ένας ζηλωτής θρησκευόμενος έχει μάλλον εξασφαλισμένη την αποτυχία*»[95].

Αναφέρεται ακόμη ότι «*οι δάσκαλοι στα σχολεία της σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας είναι σημαντικό, κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, να αποστασιοποιούνται κατά το δυνατόν από τη θρησκεία στην οποία ενδεχομένως ανήκουν είτε πατροπαράδοτα είτε από επιλογή*»[96].

Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατοι άγιοι Αρχιερείς.

Εν όψει των παραπάνω, θεωρούμε ότι το θέμα της μετατροπής του χαρακτήρα της θρησκευτικής αγωγής των νέων μας από ορθόδοξο σε πολυθρησκειακό, όπως επιχειρείται μέσα από το νέο πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών και τον Οδηγό του Εκπαιδευτικού, είναι πολύ σοβαρό, διότι κάθε χρόνο πρόκειται να λαμβάνουν θρησκευτική αγωγή, με βάση αυτό το Πρόγραμμα, περίπου 900.000 παιδιά Δημοτικού και Γυμνασίου.

Γι' αυτό, παρακαλούμε τον Μακαριώτατο να καλέσει σε κοινή σύσκεψη, όλους τους Αρχιερείς μαζί με όλους τους εκπροσώπους του θεολογικού κόσμου να συζητήσουν, για όσο χρόνο και αν χρειαστεί, για το σοβαρό

---

[94] (ΠΣ), σ. 13.
[95] (ΟΕ), σ. 268-269.
[96] (ΟΕ), σ. 267.

αυτό θέμα που μέχρι τώρα διαχειρίστηκε καταχρηστικά μόνο μια μικρή ομάδα θεολόγων, κάτω από καθεστώς κρυψίνοιας μυστικότητας.

Το νέο (ΠΣ) είναι ακατάλληλο για τη νεολαία, δε συνιστά σε καμία περίπτωση μέθοδο θρησκευτικής αγωγής και ΠΡΕΠΕΙ ΕΠΕΙΓΟΝΤΩΣ ΝΑ ΑΠΟΣΥΡΘΕΙ διότι διαβρώνει και ανατρέπει το χαρακτήρα του Μαθήματος των Θρησκευτικών, που αποτελεί απαραίτητο παράγοντα της ταυτότητας των μαθητών, ενώ στη συνέχεια πρέπει να ξαναγραφτεί εξαρχής από άλλη επιστημονική ομάδα εμπειρογνωμόνων, ειδικών για τη συγγραφή Αναλυτικών Προγραμμάτων ή Προγραμμάτων Σπουδών, λαμβάνοντας υπόψη τις πραγματικές θρησκευτικές και πολιτιστικές επικρατούσες συνθήκες, αλλά και με βάση τις αντιληπτικές δυνατότητες και ηλικία των μαθητών.

Με αγάπη Χριστού, ασπάζομαι τη σεβάσμια δεξιά σας,

Ηρακλής Ρεράκης
Καθηγητής Παιδαγωγικής της Θεολογικής Σχολής
του ΑΠΘ

1η Συνεδρία

Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο
Για το Μάθημα των Θρησκευτικών
Προβληματισμοί - επισημάνσεις - Προτάσεις

Οργάνωση: Εργαστήριο Παιδαγωγικής – Χριστιανικής Παιδαγωγικής
Του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ

ισότητα, πρώτα ως εσωτερική αρετή και αντίληψη και έπειτα ως εξωτερική συμπεριφορά, δεν δημιουργείται ούτε καλλιεργείται μέσα από μία τέτοιας μορφής διαφοροποιημένη, δηλαδή πολυθρησκειακή διδασκαλία. Στον ορθόδοξο επιστημονικό και διδακτικό χώρο δεν μαρτυρείται πουθενά μία τέτοια ουτοπική αυταπάτη, ότι ένα μωσαϊκό πολυθρησκευτικής μάθησης είχε ή μπορεί να έχει τη δύναμη και τη δυνατότητα, ως διδασκαλία να δημιουργήσει ηθικοκοινωνικές πεποιθήσεις και πρότυπα σε παιδιά και να επιδράσει θετικά στη μάθηση και τη συμπεριφορά τους. Είναι φανερό ότι το σχολείο με αυτό το ΠΣ γίνεται όργανο θρησκευτικής αλλοτρίωσης των μαθητών, όταν παραβιάζεται ακόμη και η συνταγματική και εκπαιδευτική νομοθετική πραγματικότητα της χώρας για αλλότριες σκοπιμότητες.

3. Η χρήση του ΜτΘ ως εργαλείου θρησκευτικής ομογενοποίησης

Υπογραμμίζεται ότι, σύμφωνα με το νέο ΠΣ, δε θα διδάσκονται πλέον οι μαθητές - ορθόδοξοι και μη- τις θρησκείες όπως πρώτα, για να γνωρίσουν δηλαδή πληροφοριακά τη θρησκευτική κατάσταση άλλων λαών, αλλά με βιωματική ενσυναίσθηση, με στόχο να καλλιεργηθεί και να κυριαρχήσει στους ορθόδοξους και μη ορθόδοξους μαθητές μια άλλου τύπου ευρύτερη, πληθωρική και ανθρωπιστική θρησκευτική συνείδηση και πνευματικότητα, διαφορετική από την εκκλησιαστική συνείδηση. Άρνηση της θρησκευτικής μονοφωνικότητας στη θρησκευτική αγωγή σημαίνει υιοθέτηση της θρησκευτικής πολυφωνικότητας, δηλαδή αμφισβήτηση ή σχετικοποίηση της μίας πίστεως, της μίας αλήθειας, του ενός Θεού, της μίας σωτηρίας και λύτρωσης. Ποια είναι όμως τα χαρακτηριστικά αυτής της κριτικής ανάπτυξης της θρησκευτικής συνείδησης, έτσι όπως τη θεωρεί το νέο ΠΣ; Φαίνονται ολοκάθαρα σε άλλο σημείο του νέου Προγράμματος:

«Άλλο πράγμα είναι η "ανάπτυξη θρησκευτικής συνείδησης" ως παιδαγωγικός σκοπός της Εκπαίδευσης και άλλο με βάση θρησκευτικά ή εκκλησιαστικά κριτήρια»[119].

Εδώ παρατηρεί κανείς ότι με το νέο ΠΣ οι θεολόγοι και οι δάσκαλοι καλούνται να καλλιεργούν στο σχολείο μια κρατική, πολιτειακή θρησκευτική συνείδηση, διακριτή και διαφορετική από τη θρησκευτική συνείδηση που καλλιεργεί και αναπτύσσει είτε η Εκκλησία είτε η θρησκεία των μαθητών αν είναι αλλόθρησκοι. Συνεπώς, το νέο ΠΣ αναλαμβάνει να φέρει σε πέρας έναν αντιπαιδαγωγικό και αντικοινωνικό στόχο, που δεν είναι άλλος από την καλλιέργεια στις ψυχές των μαθητών, στο πλαίσιο της διδασκαλίας του ΜτΘ, μιας άλλης πίστης, διαφορετικής από εκείνη που έχει ο μαθητής εντός της οικογένειας, της Εκκλησίας ή της θρησκείας του.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά αυτής της άλλης θρησκευτικής συνείδησης και πώς μπορεί να συνδεθεί με τον παιδαγωγικό σκοπό της εκπαίδευσης; Το σχολείο, τελικά, με το νέο ΠΣ, εκλαμβάνεται καταχρηστικά ως ένας θεσμός που μπορεί να αποσυνδέει τους μαθητές από τις παραδόσεις τους; Ποια παιδαγωγική εγκρίνει για το σχολείο τέτοιο

---

[119] ΟΕ, σ. 273.

αποδομητικό ρόλο, όπως αυτόν που υπονοείται με τη διαφοροποίηση της ανάπτυξης της θρησκευτικής συνείδησης;

Σε μία υγιή σχολική θρησκευτική αγωγή, ο τρόπος ανάπτυξης της χριστιανικής θρησκευτικής συνείδησης είναι ένας και μοναδικός: η περαιτέρω ανάπτυξη και καλλιέργειά της με πνευματικές γνώσεις, χριστιανικά βιώματα και αγιοπνευματικές εμπειρίες. Από την άλλη πλευρά λαμβάνεται υπόψη σ΄αυτό το νέο ανατρεπτικό της πίστεως ΠΣ του ΜτΘ η θέληση των γονέων; Ρωτήθηκαν άραγε οι γονείς από αυτούς που συνεχώς ομιλούν για ευρωπαϊκή σύμβαση και για δικαιώματα του ανθρώπου, γι' αυτές τις ανατρεπτικές αλλαγές που σχεδιάζονται και ήδη εφαρμόζονται πιλοτικά και για τις συνέπειές τους; Συμφωνούν οι γονείς να έχουν δύο θρησκευτικές συνειδήσεις τα παιδιά τους; Πότε και ποιοι Έλληνες γονείς έδωσαν το δικαίωμα στην οποιαδήποτε Υπουργό Παιδείας να διατάσσει την πιλοτική εφαρμογή ενός αντισυνταγματικού και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο έκνομου ΠΣ, το οποίο επιδιώκει μέσα από το σχολείο να πλήξει τη θρησκευτική συνείδηση και πίστη των μαθητών, καλλιεργώντας τους μια κοσμική και πολιτειακή πολυθρησκευτική συνείδηση και θρησκευτικότητα που θα είναι άλλη και διαφορετική από εκείνη της ζώσας εκκλησιαστικής τους παραδόσεως που επέλεξαν οι ίδιοι για τα παιδιά τους;

Οι θρησκείες, επομένως, δεν μπαίνουν στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο με σκοπό να πληροφορηθούν οι μαθητές για το παγκόσμιο θρησκευτικό φαινόμενο, αλλά για να καλλιεργηθεί σταδιακά, μέσω ενός θρησκευτικού πλουραλισμού, που θα επικρατήσει στο ελληνικό σχολείο, μία θρησκευτική ομογενοποίηση, η οποία θα καταργεί και θα εξαφανίζει τις διαφορές και τις ταυτότητες και θα διευκολύνει ή θα προετοιμάζει, καταρχάς εκείνο που πλειστάκις μαρτυρείται στο νέο ΠΣ, δηλαδή τη δημιουργία μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας και σε βάθος χρόνου τη δημιουργία ενός παγκόσμιου συστήματος διακυβέρνησης των λαών. Με άλλα λόγια, το ΜτΘ με το νέο ΠΣ αρνείται το ίδιο την ταυτότητά του, αφού απομακρύνεται και απομακρύνει από τον Θεό και μετατρέπεται σε όργανο προετοιμασίας και ολοκληρώσεως αλλότριων προς τη θρησκευτική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών σχεδιασμών. Έτσι, οργανώνονται, καταρχάς, τρόποι για να μαθαίνουν οι μαθητές, κατά το ΠΣ, ότι δεν υπάρχει μόνον μία θρησκευτική αλήθεια και μία σωτηρία και μία λύτρωση της υπάρξεώς τους, αλλά πολλές, κυρίως όμως μαθαίνουν να μη συνδέουν τη θρησκευτικότητά τους με την πίστη σε «έναν Θεό», σε μία παράδοση, σε μία Εκκλησία, σε μία μυστηριακή και λατρευτική ζωή, εμπειρικά και μορφωτικά στοιχεία που αποτελούν τον άξονα της ζώσας ορθόδοξης εκκλησιαστικής παραδόσεως, αυτοσυνειδησίας και ταυτότητας.

Αυτό που είναι βέβαιο ότι θα προκύψει, μέσω αυτού του πολυθρησκειακού Προγράμματος, στην παιδεία και στους μαθητές είναι μία θρησκευτική σύγχυση, σχετικοποίηση και τελικά ένας θρησκευτικός μηδενισμός, που δεν ευνοεί την πνευματική πορεία και προοπτική των μαθητών και του έθνους, αλλά τη δημιουργία και την καλλιέργεια μιας παγκόσμιας θρησκευτικής ομογενοποίησης, που θα εξυπηρετεί την

προσπάθεια που βρίσκεται σε εξέλιξη και στη χώρα μας, για τη δημιουργία μίας παγκόσμιας διακυβέρνησης[120].

Σύμφωνα και με όσα προαναφέρθηκαν, αρχίζει να κατανοεί κανείς ότι με το νέο ΠΣ οργανώνεται η ύπαρξη ενός ΜτΘ, μη συνδεόμενου με τη ζώσα εκκλησιαστική παράδοση και ζωή, με τα αιώνια, δηλαδή και υπαρξιακά ερωτήματα και ενδιαφέροντα των μαθητών, αλλά με κοσμικούς και καιροσκοπικούς σχεδιασμούς, που οδηγούν σε μία πλήρη εκκοσμίκευση και αποϊεροποίηση. Η θρησκευτική πίστη των νέων ανθρώπων, από σκοπός και νόημα της ύπαρξης και από δυνατότητα άσκησης ελευθερίας, είναι εμφανές πως μετατρέπεται με το νέο ΠΣ σε όργανο και εργαλείο πολιτικοκοινωνικών σχεδιασμών. Την ίδια στιγμή γνωρίζουμε ότι οι χώρες της Ευρώπης, στη συντριπτική τους πλειονοψηφία, λειτουργούν με βάση τις ευρωπαϊκές και δημοκρατικές αρχές, σεβόμενες τη χριστιανική ταυτότητα και δέσμευση των πολιτών τους και προσφέροντας στα παιδιά τους αντίστοιχη χριστιανική διδασκαλία στο σχολείο.

Σημειώνεται ότι ο σχεδιασμός αποορθοδοξοποίησης του χαρακτήρα του ΜτΘ και η υιοθέτηση ενός πολυθρησκειακού μοντέλου διδασκαλίας σχεδιάζεται εδώ και καιρό. Σε άρθρο του υπεύθυνου συντονιστή της επιτροπής σύνταξης του νέου ΠΣ και υπεύθυνου συμβούλου μέχρι πρότινος των Θεολόγων και του ΜτΘ στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο,

---

120 Σημειώνεται ότι στις 19 Ιουνίου 2011 ο τότε Πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου, με την ιδιότητά του ως πρόεδρος της σοσιαλιστικής διεθνούς, σε ομιλία του στην διάσκεψη του ΟΗΕ στην Κοπεγχάγη, έκανε λόγο για δημιουργία –κατά άλλους για γέννηση- της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης. Σε παλαιότερη ομιλία του (6 Μαΐου 2003) με θέμα: «*Το μέλλον της Ευρώπης μετά το Ιράκ*» ως Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας, αναφέρθηκε στη «*δημιουργία μιας νέας έννοιας της ταυτότητας για όλες τις χώρες της Ευρώπης και σε κάποιο βαθμό για όλον τον κόσμο*». Μίλησε επίσης «*για έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο και για τις δυσκολίες της ενσωμάτωσης στο παγκόσμιο σύστημα, σε ένα παγκόσμιο χωριό*»

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2010, ο ίδιος σημείωνε στη συνέλευση του ΟΗΕ στις Βρυξέλλες για το προσφιλές του θέμα: «Παγκόσμια Διακυβέρνηση»: «*Υπάρχει ανάγκη επεξεργασίας ενός παγκόσμιου συστήματος διακυβέρνησης*». Σε συνέντευξή του την επόμενη ημέρα (21 Σεπτεμβρίου) ανέφερε ακόμη ότι «*Η Ελλάδα πάντα είναι και παραμένει ισχυρός υποστηρικτής του ρόλου του ΟΗΕ στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση*». Στη Βουλή των Ελλήνων επίσης ως Πρωθυπουργός στις 15 Μαρτίου του 2011 υποστήριξε τα εξής: «*Μονάχα ενωμένοι οι λαοί της γης με αλληλοβοήθεια και αλληλεγγύη, με δημοκρατικές διαδικασίες Παγκόσμιας Διακυβέρνησης, μπορούμε να ξεπεράσουμε και να διασφαλίσουμε τη συνέχειά μας*».

Είναι πολύ ενδιαφέρον, επίσης, να δούμε τι είχε πει κατά λέξη η κ. Διαμαντοπούλου στις 4 Μαΐου του 2003, ως μέλος τότε της ευρωπαϊκής Επιτροπής, αρμόδιας για θέματα απασχόλησης και κοινωνικών υποθέσεων, στο Ευρωπαϊκό Συνέδριο που οργάνωσε η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος με θέμα «Αξίες και αρχές για την οικοδόμηση της Ευρώπης»: «*Το ευρωπαϊκό εγχείρημα διακρίνεται από δύο μεγάλους ιστορικούς στόχους. Πρώτα από όλα, τη μεταμόρφωση της ποικιλομορφίας των εθνικών ταυτοτήτων μέσω ενός πλαισίου στενής συνεργασίας που εγγίζει μερικές φορές και την εγκατάλειψη της εθνικής κυριαρχίας προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ευρύτερο και αποτελεσματικότερο σύνολο, ικανό να αρθρώσει ισχυρό λόγο στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης [...] Σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, η Ευρώπη οφείλει να συνειδητοποιήσει την κοινή κληρονομιά για να ασκήσει την επιρροή της στις παγκόσμιες εξελίξεις έτσι ώστε να μην υποβιβαστεί στη θέση του απλού θεατή μιας νέας παγκόσμιας τάξης την οποία θα αδυνατεί να επηρεάσει... Ας μην ξεχνάμε βεβαίως ότι και η ίδια η Εκκλησία υποχρεούται να εκσυγχρονίσει και να προσαρμόσει ή και να αλλάξει ακόμη θέσεις και στερεότυπα που διαμορφώθηκαν σε διάφορες χρονικές περιόδους, μένοντας βέβαια πάντα πιστή στις βασικές θεμελιώδεις χριστιανικές αρχές*».

υπάρχουν συντριπτικά στοιχεία, που, μέσα από τη σύγκρισή τους με τα στοιχεία του ως άνω Προγράμματος, αποκαλύπτουν ξεκάθαρα το στόχο, τον τρόπο, τα εργαλεία και τη μέθοδο, μέσω των οποίων εξελίσσεται σταδιακά και σταθερά. από τη μια το σχέδιο αποδόμησης της ορθόδοξης παραδόσεως και από την άλλη το σχέδιο της δόμησης της πολυθρησκείας ή πανθρησκείας:

«Το μάθημα δεν ανταποκρίνεται στην ανάγκη μιας ελεύθερης πλουραλιστικής κοινωνίας. Η λύση δεν είναι παρά η κατάργηση του ομολογιακού μαθήματος και η μετάβαση σε ένα ουδετερόθρησκο σχολείο ή η αντικατάσταση του ομολογιακού από το θρησκειολογικό μοντέλο»[121]. Η θεολογία δεν πρέπει να «*προσκολλάται στο ένδοξο παρελθόν*», ούτε «*να κλείνεται σε ένα είδος ιδιοκτησιακής αντίληψης για την κατοχή της αλήθειας*»[122].

«*Χρειάζεται μια νέα προσέγγιση των σημερινών κοινωνικών και πολιτισμικών πραγματικοτήτων του κόσμου μας μέσα από μια θεολογία της πολυπολιτισμικότητας. Είναι όντως ανάγκη το ΜτΘ να αλλάξει φυσιογνωμία και χαρακτήρα. Είναι ανάγκη η θεολογία της πολυπολιτισμικότητας, όχι απλώς να το αγγίξει, αλλά να το διαπεράσει, κομίζοντας μια άλλη μαρτυρία για την αλήθεια της ζωής του ανθρώπου και του κόσμου. Είναι ανάγκη να αναπλαισιωθεί ο θεολογικός και παιδαγωγικός του χαρακτήρας σε νέες βάσεις και αρχές*»[123].

4. Η μέθοδος αποδόμησης της οικείας πίστεως του μαθητή και μετακίνησής του προς την πολυθρησκεία

Είναι γεγονός ότι η ορθόδοξη Εκκλησία, στη διαχρονική της διαδρομή, υιοθετούσε πάντοτε μία μέθοδο προσαρμογής και ενσάρκωσης των αληθειών και της διδασκαλίας της στον κόσμο. Η προσαρμογή αυτή, όμως, δεν μεταφραζόταν ποτέ σε αλλαγές και μετατροπές των αληθειών της διδασκαλίας και της πίστεώς της, αλλά σε αλλαγές μόνο στον τρόπο παρουσίασης και μετάδοσής τους στον κόσμο, λαμβάνοντας υπόψη πάντοτε τις συνθήκες της εποχής και έχοντας ως στόχο να ενταχθεί ο κόσμος στην Εκκλησία και όχι η Εκκλησία στον κόσμο.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση του νέου ΠΣ, το κτύπημα είναι οντολογικό, αφού επιχειρείται η δομική αλλαγή και μετατροπή της θεολογικής και δογματικής αλήθειας της εξ΄ αποκαλύψεως ορθόδοξης χριστιανικής πίστεως. Η μετατροπή αυτή θεωρεί πλέον την Ορθοδοξία ως μία εκ των Θρησκειών, ως θρησκεία, ως μεταφυσική και ως ορθολογική και ανθρωποκεντρική κατασκευή. Η προσπάθεια αποδοχής αυτής την οντολογικής μετατροπής της χριστιανικής πίστεως σε μία λογική και ανθρωποκεντρική θρησκεία έχει ως στόχο τη δυνατότητα να μπορούν να γίνουν και αλλαγές στο περιεχόμενο της πίστεως. Εδώ όμως πρέπει να θυμηθεί κανείς το Λόγο του Χριστού που διδάσκει σαφέστατα ότι μέχρι να υπάρχει ο ουρανός και η γη, ούτε ένα γιώτα ή ένα κόμμα δεν θα παραπέσει από το νόμο μέχρι τη στιγμή που όλα θα επαληθευθούν και θα πραγματοποιηθούν στη ζωή και

---

[121] Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία και ο χαρακτήρας του θρησκευτικού μαθήματος, Η θρησκευτική αγωγή στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες», στο *Ανάλεκτα*, ΠΙ, σ. 6-7.

[122] Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία..», ό.π., σ. 12 και 14.

[123] Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία..», ό.π., σ. 14-15.

στο έργο Του. Αυτός μάλιστα που θα παραβεί μία από τις εντολές ακόμη και αυτές που φαίνονται μικρές και ασήμαντες και διδάξει έτσι τους ανθρώπους αυτός θα κριθεί ελάχιστος στη Βασιλεία των Ουρανών[124]. Διδάσκει ακόμη ότι είναι ευκολώτερον κα καταστραφούν ο ουρανός και η γη παρά να αχρηστευθεί και να χάσει το κύρος του έστω και το παραμικρό από τη χριστιανική διδασκαλία[125].

Φαίνεται όμως ότι ο θείος Λόγος δεν σχετίζεται με τους στόχους του ΠΣ που όχι μόνον είναι αποδομητικοί έναντι της χριστιανικής πίστεως αλλά χρησιμοποιούν και τις πιο αποδομητικές μεθόδους και προσεγγίσεις για να τους επιτύχει. Προς τούτο, υιοθετούνται δύο συγκεκριμένες μέθοδοι προσέγγισης, η κριτική και η κονστρουκτιβιστική. Οι δύο αυτές εισαγόμενες μέθοδοι μπορούν ίσως να δοκιμάζονται και να εφαρμόζονται σε ελάχιστες χώρες με χριστιανικές ομολογίες, όπως είναι η ευαγγελική ή η αγγλικανική, όπου η ανατροπή της χριστιανικής παραδόσεως και η μετατροπή της σε ένα εκκοσμικευμένο σχήμα, είναι δομικό και χαρακτηριστικό στοιχείο τους εδώ και αιώνες. Δεν μπορούν, όμως, αυτές οι ανατρεπτικές θρησκειοπαιδαγωγικές θεωρίες ή στοχεύσεις να εφαρμοστούν στην ορθόδοξη Εκκλησία που έχει ως μέλη τη συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού λαού, μία Εκκλησία που η διδασκαλία και ολόκληρη η ζωή της βασίζεται στη ζωντανή μαρτυρία και εφαρμογή της γραπτής και άγραφης παράδοσης[126] και επομένως οποιαδήποτε ρήξη με την παράδοση οδηγεί το μαθητή σε μία οντολογική άρνηση της πίστεώς του.

Ο π. Γ. Φλορόφσκυ, ένας από τους σπουδαιότερους ορθοδόξους θεολόγους του 20ού αι., αναφέρει σχετικά: «*Η παράδοση δεν είναι μια εξωτερική μαρτυρία που μπορεί να γίνει δεκτή από κάποιον που στέκεται απ' έξω. Η Εκκλησία από μόνη της είναι ζωντανή μαρτυρία της παραδόσεως και μόνο από το εσωτερικό, από μέσα, μπορεί να γίνει αποδεκτή και να γίνει αισθητή ως βεβαιότης. Είναι η μαρτυρία του Πνεύματος, η αδιάκοπη αποκάλυψή του. Όταν αποδεχόμαστε την παράδοσιν αποδεχόμαστε διά της πίστεως τον Κύριο που κατοικεί εν μέσω των πιστών*»[127].

Οι δύο ανατρεπτικές διδακτικές προσεγγίσεις -η κριτική και η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση- που υιοθετούνται από το νέο ΠΣ- θα μπορούσαν προφανώς να χρησιμοποιηθούν σε άλλα μαθήματα κυρίως θετικής κατευθύνσεως, τεχνολογικά κ.ά, προκειμένου να ανατρέψουν παλαιές αναχρονιστικές αντιλήψεις, εμμονές και επιφυλάξεις, ως προς τη χρήση της επιστήμης και της τεχνολογίας. Ωστόσο, θεωρείται καταστροφική και αποδομητική η επιχείρηση εφαρμογής τους στις θεωρητικές και ανθρωπιστικές επιστήμες και ιδίως στην ορθόδοξη θεολογία και κατ' επέκταση στο ΜτΘ, το οποίο υπάρχει μόνο για ένα λόγο στο ελληνικό σχολείο, να καλλιεργεί και να αναπτύσσει τη συνείδηση των παιδιών, με βάση την πολιτισμική ταυτότητα και την ορθόδοξη χριστιανική κληρονομιά και παράδοση του τόπου τους.

---

[124] Ματθ. 5, 18-19.
[125] Λουκ. 16,17.
[126] Β΄ Θεσ. 2,15: «*Άρα ουν, αδελφοί, στήκετε και κρατείτε τας παραδόσεις ας εδιδάχθητε είτε διά λόγου είτε είτε δι΄ επιστολής* ημών».
[127] Γ. Φλορόσφσκυ, *θέματα ορθοδόξου Θεολογίας*, εκδ. Άρτος ζωής, Αθήνα 1973, σ. 198-200.

Οι δύο παραπάνω προσεγγίσεις, όπως θα δούμε αναλυτικά στη συνέχεια, χρησιμοποιούνται ως μεθοδικά εργαλεία, αφενός αμφισβήτησης, άρνησης και σχετικοποίησης και τελικά ανατροπής κάθε διδακτικού αγαθού που σχετίζεται με το θρησκευτικό παρελθόν των μαθητών και, αφετέρου, μετακίνησής τους σε ένα σχήμα εκκοσμικευμένης ανθρωπιστικής θρησκευτικότητας και πνευματικότητας. Είναι χαρακτηριστική η μέθοδος που χρησιμοποιείται στο ΠΣ, προκειμένου να επιτευχθεί η απόσχιση του μαθητή από την πνευματική του παράδοση, όπου γίνεται λόγος για *«ενδιαφέρον του μαθητή για τη γνώση και την αναζήτηση αυτού που ορίζεται ως "χειραφέτηση". Οι άνθρωποι λαχταρούν να είναι ελεύθεροι, να διαμορφώνουν τις δικές τους γνώμες, να σκέφτονται και να αποφασίζουν οι ίδιοι για τον εαυτό τους. Η γνώση είναι αληθινή, όταν μας ελευθερώνει από ό,τι ονομάζεται "πρόσδεση στο παρελθόν". Χωρίς αυτό το "χειραφετικό ενδιαφέρον", οι "αλήθειες" οποιασδήποτε επιστήμης και γνώσης λειτουργούν στατικά και ενδεχομένως χρησιμοποιούνται για ποικιλότροπη χειραγώγηση»*[128].

Αποκαλυπτικές είναι οι οδηγίες, που μεθοδικά δίνει το νέο ΠΣ και ο ΟΕ σε ολόκληρη την έκτασή τους, που δείχνουν ολοκάθαρα ότι ο μαθητής πρέπει να συνειδητοποιήσει πως είναι ανάγκη να προσεγγίζει το παρελθόν με χειραφετικό ενδιαφέρον και ότι η ελευθερία, που λόγω ηλικίας αποζητάει έντονα, θα πρέπει να τον οδηγεί σε χειραφετικές επιλογές και δράσεις. Η αλήθεια είναι αποδεκτή και αληθινή, μόνον αν συνοδεύεται από χειραφετικό ενδιαφέρον. Δηλαδή, ο μαθητής θα πρέπει την αλήθεια του, που είναι ο Χριστός, να την προσεγγίσει με χειραφετικό ενδιαφέρον, να θέλει και να προσπαθεί, επομένως, να απελευθερωθεί από Αυτόν, διαφορετικά, χωρίς αυτήν τη χειραφετική διάθεση, η αλήθεια του, δηλαδή ο Χριστός, λειτουργεί στατικά και ενδεχομένως χρησιμοποιείται για ποικιλότροπη χειραγώγηση. Ταυτόχρονα, προς την ίδια κατεύθυνση επιχειρείται και η δόμηση από τον ίδιο το μαθητή της νέας ανθρωποκεντρικής «θρησκευτικότητας» ή «πνευματικότητας», με στοιχεία που δήθεν επιλέγει ο ίδιος μέσα από ένα πολυθρησκειακό μείγμα διδασκαλίας. Στην πραγματικότητα, όμως, όπως θα δούμε στη συνέχεια, η όλη μετακίνηση γίνεται με τη βοήθεια του διδάσκοντα, ο οποίος σύμφωνα με τον ΟΕ, συστήνεται να έχει και τα ανάλογες προς το σκοπό αυτό προϋποθέσεις:

«Δεν υφίσταται καμιά ιδιαίτερη θρησκευτικού χαρακτήρα προϋπόθεση για να διδάξει ένας δάσκαλος το ΜτΘ. Μάλλον απευκταίες θα πρέπει να θεωρούνται τέτοιες προδιαθέσεις. Ένας άθρησκος ή αγνωστικιστής ή αδιάφορος μπορεί να διδάξει με επιτυχία το ΜτΘ, όπως και ένας θρησκευόμενος. Αντίθετα, ένας ζηλωτής θρησκευόμενος έχει μάλλον εξασφαλισμένη την αποτυχία»[129].

«Οι δάσκαλοι στα σχολεία της σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας είναι σημαντικό, κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, να αποστασιοποιούνται κατά το δυνατόν από τη θρησκεία στην οποία ενδεχομένως ανήκουν είτε πατροπαράδοτα είτε από επιλογή»[130].

---

[128] ΠΣ, σ. 21.
[129] ΟΕ, σ. 268.
[130] ΟΕ, σ. 267.

Αξίζει να μελετήσει και να αποκρυπτογραφήσει κανείς τις οδηγίες που δίνονται στους παραπάνω διδάσκοντες ως προς τον τρόπο που θα λειτουργούν για να πετύχουν αφενός τον πρώτο στόχο χειραφέτησης των μαθητών από την οικεία πίστη και αφετέρου το δεύτερο που είναι η αποδοχή της πολυθρησκειακής θρησκευτικότητας. Αποτελεί ένα πανομοιότυπο, με τον τρόπο καθοδήγησης και κατεξουσιασμού του μαθητή, που πρότειναν οι διαφωτιστές του 18ου αι., προκειμένου να τον χρησιμοποιούν οι παιδαγωγοί για να υποτάσσουν μέσω αυτού τους μαθητές στη δική τους βούληση, υποβάλλοντάς τους μάλιστα και στην ιδέα ότι το τελικό νέο αποτέλεσμα ήταν αυτό που οι ίδιοι με ελευθερία είχαν υιοθετήσει[131].

Με ελάχιστη προσοχή στα κείμενα του νέου ΠΣ μπορεί να αντιληφθεί κανείς τον τρόπο μεθόδευσης του εγχειρήματος και το ρόλο τόσο της κριτικής όσο και της κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης:

«*Με αυτή την προσέγγιση (την κριτική) ξεκινάει ουσιαστικά μία κριτική απέναντι στη θρησκευτική εκπαίδευση, η οποία με την αύξηση του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα των σημερινών κοινωνιών έχει μετασχηματιστεί σε μία διαδικασία μέσω της οποίας μαθαίνουν τα παιδιά για τις διαφορετικές θρησκείες. Η ένσταση αυτής της προσέγγισης βρίσκεται στο γεγονός ότι «τα πιστεύω» που βρίσκονται στον πυρήνα των θρησκευτικών πεποιθήσεων αγνοούνται, καθώς η όλη εστίαση της θρησκευτικής εκπαίδευσης αναφέρεται στο πώς θα καλλιεργηθούν οι αξίες της ελευθερίας και της ανεκτικότητας. Σε αυτή τη διάσταση, η κριτική προσέγγιση για την θρησκευτική εκπαίδευση διερευνά το ενδεχόμενο της εστίασης σε ζητήματα θρησκευτικών αληθειών και το κατά πόσο αυτά είναι συμβατά για μια ειλικρινή συμβίωση σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα*».

Οι δύο παραπάνω προσεγγίσεις δεν επιλέχτηκαν τυχαία, διότι, όπως αναφέρεται, ως βάση για τη θρησκευτική εκπαίδευση στο νέο ΠΣ θεωρούνται «*οι κονστρουκτιβιστικές θεωρίες της μάθησης*», όπου «*η γνώση εκλαμβάνεται ως ανθρώπινη κατασκευή, παρά ως αντανάκλαση μιας αντικειμενικής οντολογικής πραγματικότητας*»[132].

Υπενθυμίζουμε ότι το ΠΣ ρυθμίζει τη διδακτική διαδικασία του ΜτΘ. Όταν επομένως σ' αυτό επισημαίνεται ότι η γνώση εκλαμβάνεται ως ανθρώπινη κατασκευή και όχι ως αντικειμενικά υπάρχουσα οντολογική πραγματικότητα, παύει πλέον να υφίσταται το θείο και μυστηριακό στοιχείο και, επομένως, δεν μπορεί πλέον να γίνεται λόγος για θρησκευτικό ή θεολογικό σκοπό του ΜτΘ, αλλά για ένα μάθημα που χρησιμοποιείται για αλλότριες στοχεύσεις, όπως διαφαίνεται μάλιστα, μέσα και από τις συνεχείς επιβεβαιώσεις του ίδιου του ΠΣ:

«*Μια σύγχρονη αντίληψη για το ΜτΘ καλείται να εστιάσει το ενδιαφέρον του μαθητή στην ανθρώπινη διάσταση των θρησκειών και της θρησκευτικής πίστεως αναδεικνύοντας, σχολιάζοντας και προσεγγίζοντας κριτικά τη θρησκεία ως διαχρονική πηγή έμπνευσης για*

---

131 Ηρ. Ρεράκη, Ο «άλλος» στο ελληνικό σχολείο. Ορθόδοξη χριστιανοπαιδαγωγική προσέγγιση, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 191-238.

132 ΟΕ, σ. 101-103.

τον πολιτισμό και άντλησης προσωπικού, αλλά και συλλογικού υπαρξιακού νοήματος ως συνεκτικού δεσμού κοινωνικών συσσωματώσεων»[133].

Συνεχίζοντας κανείς την ανάγνωση και αποκωδικοποίηση του νέου ΠΣ, γίνεται όλο και περισσότερο βέβαιο ότι όλα τα στοιχεία που συνιστούν τη Θεανθρωποκεντρικότητα της Εκκλησίας, τα περί της εξ Αποκαλύψεως της χριστιανικής πίστεως και αληθείας, τα περί θεοπνευστίας, τα περί λειτουργικής και μυστηριακής ζωής και τα περί δογματικών όρων της πίστεως στοχεύονται αρνητικά και γίνονται αντικείμενα λογικής επεξεργασίας και κριτικής. Η γνώση του Θεού στο ΜτΘ θα θεωρείται πλέον μία απλή λογική και ανθρώπινη κατασκευή, με αποτέλεσμα η Χριστιανική πίστη μαζί με όλες τις πίστεις και τις θρησκείες, ως περιεχόμενα του Μαθήματος, να μετατρέπεται σε κάτι που δεν είναι, δηλαδή, όπως είπαμε και παραπάνω, σε μία θρησκεία ανθρώπινης επινοήσεως και δημιουργίας:

Το ΜτΘ «*θεμελιώνεται στη σχέση του με το λόγο και την ερμηνεία του*» και «*στοχεύει να οικοδομήσει λογικά τη θρησκευτική αγωγή των παιδιών και των εφήβων*»[134].

Με βάση τα παραπάνω, επιχειρείται, η σταδιακή απαγκίστρωση των μαθητών από την παράδοση και την αλήθεια της πίστεώς τους και η υιοθέτηση της αντίληψης ότι αφενός η πίστη τους δεν είναι εξ αποκαλύψεως αλλά απλώς αποτελεί μία εκ των θρησκειών και αφετέρου ότι μπορεί να είναι είτε λανθάνουσα είτε μερικώς αρθρωμένη. Έτσι, η νέα προσέγγιση του ΜτΘ επιδιώκει:

«Να αφυπνίσει την αντίληψη του μαθητή, ώστε να συνειδητοποιήσει τις θρησκευτικές προκατανοήσεις του, δηλαδή τη λανθάνουσα ή μερικώς αρθρωμένη θρησκευτική του παράδοση.

Να τον βοηθήσει να μετακινηθεί από τις προκατανοήσεις του και να διαλεχθεί με τις αφηγήσεις και το λόγο βασικών θρησκευτικών, αλλά και κοσμικών παραδόσεων που αρνούνται τη θρησκευτική αλήθεια.

Να ενθαρρύνει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την ένταση, η οποία αναπτύσσεται μεταξύ της προσωπικής τους άποψης και των προκλήσεων που αυτή δέχεται, εκθέτοντάς τους απευθείας στη θρησκευτική αμφισημία και βοηθώντας τους να αναπτύξουν ερμηνευτικές ικανότητες»[135].

Μέσα από τέτοιας μορφής πρωτόγνωρη καθοδήγηση προς τους εκπαιδευτικούς κατανοεί κανείς ότι το νέο ΠΣ μεθοδεύει μέσα από μια πρωτότυπη για την ορθόδοξη παράδοση προσέγγιση, όχι την ενίσχυση ή ανάπτυξη της πίστεως των μαθητών στο Θεό, αλλά την αμφισβήτηση, τη ακύρωση ή και αναίρεσή της και τη μετατροπή της, με πρότυπο τη νεωτερικότητα του 18ου αι., σε μία μεταφυσική ή λογική ή ανθρωπιστική θρησκευτικότητα.

Όταν ο Χριστιανισμός, όμως, θεωρηθεί ως μία απλή θρησκεία, κατασκευασμένη από την ανθρώπινη λογική, τότε και ο Θεός, από ένα πραγματικό, υπαρκτό και αληθινό

---

[133] ΠΣ, σ. 18.
[134] ΠΣ, σ. 21.
[135] ΟΕ, σ. 14-15.

πρόσωπο, γίνεται έννοια λογική, με ανθρωποκεντρική διάσταση, που ως τέτοια είναι δυνατό να επιδέχεται περαιτέρω ρυθμίσεις και αλλαγές από την ανθρώπινη λογική που δημιούργησε και ορίζει αυτήν την έννοια. Με βάση αυτό το σχήμα, μεθοδεύεται όλη η φιλοσοφία του νέου ΠΣ, στο οποίο όλες μαζί πολτοποιημένες: θρησκείες, Ορθοδοξία, χριστιανικές Ομολογίες, φιλοσοφικές κοσμοθεωρίες, χωρίς τις διακριτικές διαφορές, ως απλά γνωστικά αντικείμενα έρευνας, επεξεργασίας και μαθήσεως, αποτελούν τη βάση του ΜτΘ.

Ωστόσο, η αποϊεροποίηση και η εκκοσμίκευση της ορθόδοξης πίστεως και η μετατροπή της σε μία λογική και εντελώς γνωσιολογική θρησκεία, την καταντά ένα ορθολογικό σχήμα, που μαθαίνεται στο σχολείο, όπως οι άλλες γνώσεις και, φυσικά, που μπορεί να γίνεται πλήρως κατανοητή με συμβατά αντιληπτικά μέσα και να επιδέχεται μεταβολών και αλλαγών, σύμφωνα με τις ανθρώπινες συνθήκες και τα ανθρώπινα μέτρα και κριτήρια.

Οι παραπάνω στόχοι του νέου ΠΣ χαρακηρίζονται και από τον εξισωτικό εξορθολογισμό που επιχειρείται ανάμεσα στην ορθόδοξη πίστη και τις θρησκείες, ως προς τους επί μέρους εκπαιδευτικούς σκοπούς, όταν το ΠΣ τοποθετεί στην ίδια βάση τις πίστεις και τις θρησκείες, καταπνίγοντας τις ταυτότητες και τις διαφορές τους, ως να είναι όλες όμοιες και απαράλλακτες: Έτσι, ως επί μέρους σκοποί ορίζονται:

«(...) η κριτική κατανόηση των δογματικών, λατρευτικών, υπαρξιακών και πολιτισμικών εκφράσεων της Ορθόδοξης Εκκλησίας, των άλλων μεγάλων χριστιανικών εκκλησιών, καθώς και άλλων θρησκευμάτων»[136].

Όλοι οι παραπάνω ανθρωποκεντρικοί και εκκοσμικευμένοι στόχοι του νέου ΜτΘ καθορίζονται μέσα από τα καθοδηγητικά του κείμενα:

«Η θρησκευτική εκπαίδευση καλείται να υπηρετήσει ένα θρησκευτικό γραμματισμό, ο οποίος θα πρέπει να υπηρετεί κοινωνικά προστάγματα καθολικού χαρακτήρα, όπως είναι πρώτα και κύρια ο πολιτισμικός εγκλιματισμός του μαθητή στην ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα που ζει και όχι ο ιδεολογικός εγκιβωτισμός του σε απολυτοποιημένες ερμηνείες και στάσεις ζωής»[137].

«Στο πλαίσιο της σύγχρονης Θρησκευτικής Εκπαίδευσης, οι Θρησκείες εξετάζονται μέσα στο πολιτισμικό τους περιβάλλον, χωρίς να διαχωρίζεται η μελέτη της θρησκείας από τον πολιτισμό»[138].

Ως λογική συνέπεια αυτής της αποϊεροποιημένης, ανθρωποκεντρικής και εκκοσμικευμένης πολυθρησκευτικότητας που προωθείται μέσω του ΠΣ, διακρίνει κανείς ένα θρησκευτικό σχετικισμό και συγκρητισμό, ο οποίος αντιτίθεται στο περιεχόμενο της ορθόδοξης πίστης των διδασκομένων παιδιών.

Τελικό αποτέλεσμα όλης αυτής της πολυθρησκειακής συγχύσεως, που μεθοδεύεται με τα νέα Θρησκευτικά, είναι να φτάσουν οι μαθητευόμενοι σε ένα σημείο τέτοιας

---

[136] ΟΕ, σ. 41-42.

[137] ΠΣ, σ. 16.

[138] ΠΣ, σ. 12.

θρησκευτικής διάβρωσης, που να αρνούνται το κριτήριο της θεοπνευστίας και της αλήθειας της δικής τους πίστεως και παραδόσεως και να υιοθετούν αντ' αυτής μία ποικιλία ξένων θρησκευτικών και φιλοσοφικών θεωριών, όπως την μεταπατερική ή συναφειακή θεολογία, το διαθρησκειακό σκέπτεσθαι, τη λογοτεχνική θεωρία κ.ά. Οι θεωρίες αυτές εκτιμούνται από το νέο ΠΣ ως ικανές αφενός για να βοηθούν τους μικρούς μαθητές του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος να αποκόπτουν τη σχέση τους με την οικεία θρησκευτική παράδοση και πίστη και αφετέρου να τους ενθαρρύνουν να κατασκευάζουν, μέσα από την κριτική θεώρηση του Χριστιανισμού και όλων των θρησκειών, με τη βοήθεια και την κατηχητική καθοδήγηση των δασκάλων τους -που προτιμούνται, όπως είδαμε παραπάνω να είναι «*άθρησκοι, αγνωστικιστές ή αδιάφοροι*»- την υπόσταση και το περιεχόμενο του νέου Θεού και της νέας θρησκείας που επιθυμούν να πιστεύουν:

«Γι' αυτό τον λόγο, τα ερμηνευτικά και διαλογικά μοντέλα ΜτΘ, στηριγμένα σε ποικιλία θεωριών (ερμηνευτική, συναφειακή θεολογία, πολιτική, κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας, διαθρησκειακό διάλογο, θεωρία της λογοτεχνίας κ.ά.), προσανατολίζονται στην ανάδειξη των θρησκευτικοπολιτιστικών εμπειριών, στοχασμών και αλληλεπιδράσεων των μαθητών. Στόχος αυτών των προσεγγίσεων είναι να βοηθήσουν τους μαθητές να διαμορφώσουν οι ίδιοι τις προσωπικές τους θέσεις, αναγνωρίζοντας την εσωτερική ποικιλία, τα διαπερατά όρια και την αντιθετική φύση των θρησκευτικών παραδόσεων, καθώς και την πολυπλοκότητα της πολιτιστικής έκφρασης»[139].

Όπως παρατηρείται, υπάρχει μία τάση στήριξης της απόλυτης αυτονομίας του παιδιού, με την προβολή της θέσης ότι το παιδί θα πρέπει να αποτινάξει τα δεσμά του θρησκευτικού του παρελθόντος, ως λανθασμένες προκατανοήσεις, και να επιλέξει μόνο του τη θρησκευτική του δέσμευση. Τα παιδιά, όμως, των (8) έως (14) ετών, με το πνευματικό επίπεδο που διαθέτουν, δεν είναι ακόμη σε θέση να διαμορφώνουν μόνα τους το χαρακτήρα τους ή να μεγαλώνουν με βάση το δικό τους ένστικτο. Η αποφυγή συγκεκριμένων επιδράσεων μέσω της αγωγής προϋποθέτει απόλυτη πίστη στην αυτονομία της ανθρώπινης φύσης και, φυσικά, ακύρωση του ρόλου της αγωγής[140].

Οι θρησκείες, όπως ήδη σημειώσαμε, εισάγονται στο ΠΣ του δημοτικού και του Γυμνασίου[141] όχι με στόχο να γνωρίσουν οι μαθητές πληροφοριακά την ύπαρξη και τη λειτουργία των θρησκειών στο παγκόσμιο προσκήνιο, αλλά με στόχο να επηρεάσουν οντολογικά την πίστη τους, προσφέροντάς τους κατηχητική διδασκαλία για τις θρησκείες και προτρέποντάς τους για βίωση και ενσυναίσθηση των πνευματικών, αξιακών, πολιτισμικών και υπαρξιακών διδαχών τους, όπως αναφέρεται ρητά:

---

[139] ΟΕ, σ. 13-14.

[140] Ι. Κογκούλης, Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική, έκδ. Β΄ εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 270-272.

[141] Στο Λύκειο διδάσκονται ήδη σε έκταση οι θρησκείες αλλά σε ξεχωριστά κεφάλαια, όχι όλες μαζί και με χαρακτήρα πληροφοριακό και όχι κατηχητικό όπως γίνεται με το νέο ΠΣ στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο.

«Σε αυτή τη νέα προοπτική του, το ΠΣ επιτρέπει στο ΜτΘ να υπηρετήσει τη μετάβαση του μαθητή από το γράμμα στο πνεύμα των θρησκειών, δηλαδή στο υπαρξιακό, λατρευτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό αξιακό τους αντίκρισμα»[142].

Στο νέο ΠΣ γίνεται λόγος για *«την πνευματική και υπαρξιακή αλήθεια που κομίζουν οι θρησκείες»*[143], καθώς επίσης και για *«μία κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής τους συνείδησης*[144] *με γνώσεις, αξίες και στάσεις (*που το ΜτΘ*) παρέχει για τις θρησκείες»*[145].

Παρατηρούμε ότι, στο νέο ΠΣ διαστρεβλώνεται το νόημα και η σημασία του άρθρου 16 του Συντάγματος που κάνει λόγο για *«ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης»* των ελληνοπαίδων (άρθρ. 16), καθώς προστίθεται σε αυτό η λέξη κριτική και γίνεται κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης!

Σε άλλο κείμενο, επίσης, που παρατίθεται στον ΟΕ για την ερμηνεία του φαινομένου της μετεξέλιξης και μετάλλαξης του ΜτΘ, φανερώνεται, εμμέσως πλην σαφώς, η τάση αλλοτρίωσης και αλλοίωσης της θρησκευτικής ταυτότητας και της πνευματικότητας των μαθητών. Και διερωτάται κανείς: Ποιο ρόλο και ποια σκοπιμότητα μπορεί να έχουν τέτοια κείμενα σε έναν οδηγό παιδαγωγικής και διδακτικής συμβουλευτικής που απευθύνεται στον διδάσκοντα του ΜτΘ;

«Εντός του συνθετικού πλαισίου διαμόρφωσης της μη ομολογιακής θρησκευτικής εκπαίδευσης, ξεκίνησαν προσπάθειες για εισαγωγή περισσότερων στοιχείων που να ευνοούν την πνευματική και ηθική ανάπτυξη των παιδιών, εννοώντας βέβαια την «πνευματικότητα» σε μια ευρύτερα ανθρωπιστική διάσταση και με κανένα τρόπο ταυτίζοντάς την αποκλειστικά με την χριστιανική πνευματικότητα»[146].

Έχοντας υπόψη όλα τα παραπάνω σημεία και πολλά άλλα, διαπιστώνουμε ότι είναι σαφέστατη η τάση και η κατεύθυνση που δίνεται με το νέο πρόγραμμα στο ΜτΘ, που δεν είναι άλλη από τη δημιουργία μίας νέας πολυθρησκευτικής συνείδησης, που να διακατέχεται από ένα αποϊεροποιημένο σχετικισμό και από μία έντονη εκκοσμίκευση, έτσι ώστε να μπορεί να υπηρετεί τους στόχους της πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα Πρόγραμμα, έντεχνα μεθοδευμένο που, όπως ήδη αποδείχτηκε, απειλεί τα θεμέλια της ελληνικής κοινωνικής πολιτισμικής ταυτότητας και φυσικά τον ορθόδοξο χριστιανικό τρόπο ζωής των Ελλήνων νέων, στις ψυχές και τις συνειδήσεις των οποίων διαγράφεται το πνευματικό μέλλον της χώρας.

5. Παιδαγωγική κριτική του νέου ΠΣ

---

[142] ΠΣ, σ. 22.

[143] ΠΣ, σ. 98.

[144] Με έκπληξη παρατηρούμε ότι ενώ *το Ελληνικό Σύνταγμα στο άρθρ. 16 μιλάει για «ανάπτυξη της θρησκευτικής Συνείδησης, στο ΠΣ προστίθεται και το «κριτική», προκειμένου πίσω από αυτό να στεγασθούν οι όποιες ασύμβατες με το Σύνταγμα επιχειρούμενες σε βάρος της θρησκευτικής ταυτότητας των Ελλήνων «εκσυγχρονιστικές» και «προοδευτικές» αλλαγές, παραποιήσεις και ανατροπές.*

[145] ΠΣ, σ. 13.

[146] ΟΕ, σ. 13.

Σημαντικό είναι να δει κανείς το θέμα της μετατροπής του σκοπού, του χαρακτήρα και του περιεχομένου της θρησκευτικής αγωγής τόσο στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πολιτισμικού τοπίου, το οποίο μέχρι τώρα σε γενικές γραμμές έχει συνδέσει τις αρχές και τις αξίες του με τη χριστιανική πίστη και αγωγή, όσο και στο πλαίσιο της παιδαγωγικής Επιστήμης, ως προς τα θέματα της αντιληπτικότητας του μαθητή, της προσαρμοστικότητας των στόχων και της διδασκαλίας καθώς και του πνευματικού επιπέδου του μαθητή στον οποίον απευθύνεται το ΜτΘ στις συγκεκριμένες φάσεις της ζωής του.

Έτσι, είναι δεδομένο ότι από τη φύση του ένα πολυθρησκειακό μάθημα δεν μπορεί να εμπνεύσει ηθικές, κοινωνικές και πνευματικές αξίες στους μαθητές, όταν το οικείο πολιτισμικό περιβάλλον έχει χριστιανικό περιεχόμενο και οι εμπειρίες των παιδιών είναι χριστιανικές, όταν δηλαδή δεν υπάρχει συμβατότητα των εμπειριών των μαθητών με τη διδασκαλία των θρησκειών που επιβάλλει το νέο ΠΣ.

Σύγχρονοι παιδαγωγοί υποστηρίζουν ότι «*δυστυχώς σήμερα από τους υπευθύνους για την εκπαίδευση των μαθητών μας παρατηρείται στο χώρο του σχολείου ένας μονομερής προσανατολισμός παροχής πληροφοριών στους μαθητές και όχι Παιδείας*». Η θέση του ΠΣ ότι *"πρέπει να διδάξουμε στα παιδιά όλες τις θρησκείες"*»[147] είναι αποπροσανατολιστική. Στην ίδια συνάφεια, τονίζεται επίσης ότι «*όσο καλύτερα γνωρίζουμε τη δική μας θρησκεία τόσο καλύτερα γνωρίζουμε μια άλλη θρησκεία.. Όσοι ζητούν τη μετάλλαξη του μαθήματος των Θρησκευτικών και μάλιστα όσοι μιλούν για ανοιχτό μάθημα των Θρησκευτικών, δε διευκρινίζουν πρώτον, αν πιστεύουν πως υπάρχει ή όχι ουδέτερη γνώση και δεύτερον αν συμφωνούν πως η ορθόδοξη πίστη αποτελεί το πλαίσιο οριοθέτησης της φυσικής ή όντως ζωής του ανθρώπου. Επίσης, δεν τοποθετούνται, αν η πληροφόρηση αυτή είναι απαραίτητη για τους Έλληνες μαθητές, προκειμένου αυτοί να καταστούν ικανοί να διακρίνουν, με βάση τα δικά μας δεδομένα, τις φυσικές από τις αφύσικες εκείνες καταστάσεις που οδηγούν τους ανθρώπους στην κάθε είδους ανομία. Επίσης, δε φαίνεται να διευκρινίζουν αν συμφωνούν ότι η άχρωμη ηθική οδηγεί το νέο σε καταστάσεις ανασφάλειας, απάθειας και απροσάρμοστης συμπεριφοράς ή αν εγκρίνουν να καταρτίζονται οι νέες γενεές χωρίς ηθική και ηθικό»*[148].

Μέχρι σήμερα ποτέ δεν υπήρξε στην ελληνική παιδεία ούτε τώρα με τα νέα ΠΣ των άλλων μαθημάτων, τέτοιας μορφής πολτοποίηση, ταυτόχρονη δηλαδή διδασκαλία πολλών διαφορετικών γνώσεων είτε στη γλώσσα είτε στην ιστορία είτε στην κοινωνική αγωγή κ.ά. και μάλιστα από την Γ΄ Τάξη Δημοτικού.

Το εν χρήσει επιχείρημα ότι το μάθημα πρέπει να είναι ανοικτό και να μαθαίνουν οι μαθητές και για τις άλλες θρησκείες είναι ένα αβάσιμο και αόριστο επιχείρημα, δημοσιογραφικού χαρακτήρα, που περνάει εύκολα σε μια εποχή κρίσεως και συγχύσεως, όπου αρκετοί Έλληνες δεν γνωρίζουν ή δεν ενδιαφέρονται για τη λεπτότητα των θεμάτων αυτών, ασχολούμενοι, μάλιστα, ως γνωστόν, περισσότερο με την επιβίωσή τους. Δεν

---

147 Ιω. Κογκούλης, «Η ωφέλιμη παιδεία και το ελληνικό σχολείο», Τόμος Πατριάρχη…., σ. 326 και 329.

148 Ό.π., σ. 329.

αρνείται κανείς ότι οι μαθητές πρέπει να διδάσκονται και για τις άλλες θρησκείες. Το τι, πώς και πότε, όμως, της διδασκαλίας κάθε αντικειμένου είναι το ευαίσθητο σημείο που χρειάζεται επιστημονικής έρευνας. Ήδη ο Απ. Παύλος, γράφοντας μάλιστα στους ενήλικες Κορινθίους, τους λέει, αυτό που λένε και όλοι οι αναπτυξιακοί ψυχολόγοι. «*Γάλα υμάς επότισα και ου βρώμα, ούπω γαρ ηδύνασθε*». Σας δίδαξα με απλές και εύκολες αλήθειες, διότι δεν είχατε την προσληπτική δυνατότητα να εννοήσετε και να αφομοιώσετε τη βαθύτερη διδασκαλία[149]. Τα νήπια, θα γράψει επίσης στους Εβραίους, έχουν ανάγκη από γάλα και δεν είναι σε θέση να πάρουν στερεά τροφή, ενώ η στερεά τροφή ως βαθιά πνευματική διδασκαλία προσφέρεται σ' εκείνους που είναι ολοκληρωμένοι μέσα από την πνευματική εργασία και εμπειρία και έχουν «*αισθητήρια γεγυμνασμένα προς διάκρισιν καλού τε και κακού*»[150].

Το εγχείρημα, επομένως, του νέου ΠΣ να εισαγάγει τη διδασκαλία των θρησκειών στην υποχρεωτική εκπαίδευση για μικρά παιδιά και μάλιστα με αυτόν τον τρόπο της πολτοποίησης στοιχείων από πολλές θρησκείες (όλα μαζί παράλληλα σε μία ενότητα), είναι εντελώς ακατάλληλο, από πλευράς παιδαγωγικής και διδακτικής, για το πνευματικό επίπεδο της ηλικίας αυτής.

Ωστόσο, πέραν των θεολογικών θέσεων που δεν αρνούνται μία τέτοια διδακτική υπέρβαση, οι αναπτυξιακοί ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι «*η μάθηση είναι επακόλουθο επιδράσεων. Για να έχουν όμως οι επιδράσεις θετικά αποτελέσματα, πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί και ορισμένο επίπεδο ανάπτυξης. Η ανάπτυξη προχωρεί κατά στάδια. Ο κανόνας είναι: οι κατάλληλοι ερεθισμοί στην κατάλληλη για το παιδί περίοδο ανάπτυξης*»[151]. Υποστηρίζουν, ακόμη, ότι η αντίληψη του παιδιού δεν είναι δυνατόν να συγκεντρώνεται σε πολλά αντικείμενα, στην προκειμένη περίπτωση, σε πολλές θρησκείες, ταυτόχρονα. Όταν ο μαθητής απασχολείται ταυτόχρονα με πολλά αντικείμενα, περιέρχεται σε σύγχυση[152].

Πώς είναι δυνατόν, άλλωστε, να προσφέρουμε προς γνώση και μάθηση σε ένα παιδί πολλά, παράλληλα και διαφορετικά στοιχεία, όταν «*η νοητική του ανάπτυξη δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί*» και όταν «*η σκέψη του παραμένει συγκεκριμένη και μπορεί να λύσει προβλήματα που σχετίζονται με την άμεση εμπειρία του*»; Όπως σημειώνεται, μάλιστα, «*το παιδί μπορεί να εξετάζει τα διάφορα χαρακτηριστικά ενός ερεθίσματος (π.χ. μάζα, βάρος, μήκος, χρόνος ..), χωριστά το ένα από το άλλο και όχι όλα μαζί, γιατί οι γνωστικές του δυνάμεις δεν του επιτρέπουν μια συνολική αφαιρετική θεώρηση των πραγμάτων*»[153].

---

[149] Α΄ Κορ. 3, 2.

[150] Εβρ. 5, 12-13.

[151] Δ. Σακκάς, Παιδαγωγική Ψυχολογία. Προσωπικότητα-Προσαρμογή-Μάθηση, εκδ. Γρηγόρης, 1977, σ. 344.

[152] Ό.π. σ. 251.

[153] Ιω. Παρασκευοπούλου, Εξελικτική Ψυχολογία. Η ψυχική ζωή από τη σύλληψη έως την ενηλικίωση, Σχολική ηλικία, Τόμος 3, Αθήνα Χ.Χρ.
(Κεφ. Ελλείψεις – περιορισμοί της σκέψης του παιδιού στην σχολική ηλικία), σ.65-66.

Είναι δεδομένο για τους ειδικούς ότι «*όσο περισσότερα είναι τα αντικείμενα που χρειάζεται να προσέξει το παιδί τόσο λιγότερο το καθένα συγκεντρώνει την προσοχή του*» και ότι «*αντικείμενα σύνθετα και χωρίς νόημα για το ίδιο το παιδί ή ακόμη και με νόημα, που δεν μπορεί, όμως, να συλλάβει το παιδί, δε συγκεντρώνουν την προσοχή του*»[154]. Και αυτό ακριβώς συμβαίνει και με τις εννιά (9) θρησκείες και ομολογίες που προσφέρονται ταυτόχρονα προς διδασκαλία σε παιδιά από (8) ετών. Κανένας εκπαιδευτικός και σε κανένα μάθημα δεν μπορεί να αγνοήσει την αρχή ότι «*η διδασκόμενη ύλη πρέπει να είναι σύμφωνη με την αντιληπτικότητα του παιδιού*» και ότι «*τα δύσκολα και ακατάληπτα δεν προκαλούν την προσοχή του*»[155].

Σημειώνεται, επίσης, ότι «*η αντίληψη είναι ταχύτερη και η μάθηση αποδοτικότερη, όταν τα προς εκμάθηση αντικείμενα αναφέρονται στα προσωπικά ενδιαφέροντα του παιδιού*»[156]. Κανένας παιδαγωγός, ωστόσο, δεν μπορεί να ισχυρισθεί πως μεταξύ των ενδιαφερόντων του παιδιού από (8) ετών συγκαταλέγεται και η επιθυμία ή η περιέργεια γνώσης όλων των θρησκειών και μάλιστα σε μια μορφή συνονθυλεύματος, όπως αυτή του νέου ΠΣ στα θρησκευτικά.

Από την άλλη πλευρά, το παιδί στο Δημοτικό σχολείο κατανοεί μόνο συγκεκριμένα αντικείμενα, αποκτά γνώσεις με εποπτικό τρόπο και δεν μπορεί να αντιλαμβάνεται αφηρημένες έννοιες που δε συσχετίζονται με πράγματα που βλέπει και παρατηρεί. Είναι εμφανές ότι τα θρησκευτικά στοιχεία που περιέχουν οι εκτός της πίστεώς του, οχτώ (8) άγνωστες και ξένες για τα παιδιά θρησκείες, αποτελούν γι' αυτά αφηρημένες έννοιες, για τις οποίες, μάλιστα, δεν έχουν ούτε προηγούμενες εμπειρίες ούτε, όμως, και προσωπικό ενδιαφέρον, διότι δεν αφορούν στα υπαρξιακά τους βιώματα και ερωτήματα, ούτε καλύπτουν κάποιες υπαρκτές ανάγκες τους[157].

Το παιδί, από την άλλη πλευρά, μαθαίνει πολύ πιο εύκολα γνώσεις, όταν αυτές συνδέονται με κάποιο δικό του σημασιολογικό πλαίσιο. Ο μεγάλος όγκος των πληροφοριών που δέχεται καθημερινά, χάνεται από τη μνήμη του τις πρώτες ώρες μετά τη μάθηση. Όταν ο άνθρωπος μαθαίνει, διασκευάζει ο ίδιος τις πληροφορίες που του προσφέρονται από το περιβάλλον του. Η διασκευή αυτή βασίζεται στην προϋπάρχουσα γνώση, στις εμπειρίες, στις πεποιθήσεις, στο πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο ζει. Υπάρχει η τάση, όπως υποστηρίζει η αναπτυξιακή ψυχολογία, αφενός να διατηρούνται οι οικείες πληροφορίες, οι οποίες έχουν για το παιδί κάποια σημασία και αφετέρου να ξεχνιούνται από αυτό οι άγνωστες και χωρίς νόημα. Το νοηματικό πλαίσιο, επομένως, παίζει διευκολυντικό ρόλο[158]. Ποιο είναι το νοηματικό και σημασιολογικό πλαίσιο, όμως, που

---

[154] Δ. Σακκάς, σ. 394.

[155] Ό.π. σ. 399.

[156] Ό.π. σ. 353.

[157] Ό.π., σ. 355

[158] Ζωή Μπαμπλέκου, Η ανάπτυξη της μνήμης, Γνωστική διαδρομή στην παιδική ηλικία, εκδ. Τυπωθήτω, Γιώργος Δάρδανος, Αθήνα 2003, σ.35-36.

ενυπάρχει σε παιδιά (8-9 ετών) και ωθεί το ενδιαφέρον τους στο να μάθουν γνώσεις για τον Ινδουϊσμό, τον Ταοϊσμό, τον Κομφουκιανισμό κ.ά;

Οι εκπαιδευτικοί από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να προσπαθούν να εξακριβώνουν το αναπτυξιακό επίπεδο λειτουργίας των μαθητών τους πριν από το σχεδιασμό των μαθημάτων και να προσαρμόζουν αναλόγως τη διδασκαλία τους[159].Οι αναπτυξιακοί ψυχολόγοι ερευνώντας το «πότε» της διδασκαλίας θεωρούν πως αναπτυξιακά κατάλληλη φάση κάθε διδασκαλίας είναι εκείνη που εναρμονίζεται με τα επίπεδα ανάπτυξης των παιδιών[160]. Η πνευματική ανάπτυξη συνδέεται με τις εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητές του παιδιού[161]. Υπάρχει παρερμηνεία αυτού που είπε ο Bruner πως «*οι μαθητές οποιασδήποτε ηλικίας μπορούν να διδαχθούν οτιδήποτε. Αυτό δεν ισχύει. Ο Bruner συνέστησε ότι οι έννοιες θα πρέπει να διδάσκονται αρχικά με απλό τρόπο, ώστε να μπορούν τα παιδιά να τις κατανοήσουν, και να αναπαρίστανται με πιο σύνθετο τρόπο καθώς μεγαλώνουν*»[162].

Στην επιστημονική κοινότητα συζητείται το θέμα της ετοιμότητας, το «*πότε*» του μαθητή για μάθηση. Για το «πότε» ο Vygotsky σημειώνει: «*Μπορούμε να διδάξουμε ένα παιδί μόνο αυτό που είναι ικανό να μάθει*». Δηλαδή, μπορούμε να διδάξουμε ένα αντικείμενο σε ένα παιδί βασισμένο σε αυτό που γνωρίζει ή αλλιώς σε αυτό που βασίζεται «*στα ήδη διανυόμενα στάδια ανάπτυξης του. Ωστόσο, δε στηριζόμαστε τόσο πολύ στις ώριμες, αλλά στις υπό ωρίμαση λειτουργίες*»[163]. Λίγο, δηλαδή, πιο πάνω από αυτό που μπορεί να κάνει μόνο του το παιδί.

Η διάγνωση αυτού που μπορεί να κάνει τώρα και μόνο του το παιδί και αυτού που μπορεί να κάνει αύριο με τη βοήθεια του δασκάλου είναι χρέος του δασκάλου, είναι, δηλαδή, η «στιγμή» του δασκάλου στο σχολείο, αλλά και χρέος, από πλευράς πρόβλεψης, για τους κατασκευαστές των Αναλυτικών Προγραμμάτων. Το ερώτημα των ώριμων λειτουργιών ισχύει απόλυτα για τον Vygotsky και διατηρεί πλήρως την εγκυρότητά του»[164], επειδή θεωρεί ότι ότι δεν μπορούμε να διδάξουμε «*το κάθε αντικείμενο στο κάθε παιδί στην οποιαδήποτε ηλικία, αν δεν έχουν αναπτυχθεί οι απαραίτητες λειτουργίες που απαιτούνται γι' αυτό. Δεν μπορούμε π.χ. να διδάξουμε τη γραπτή γλώσσα, αν αυτό απαιτεί από τον μαθητή αφαίρεση κ.ά., λειτουργίες που ακόμα δεν έχουν ωριμάσει σε ένα μαθητή*»[165].

Με βάση όλα όσα προαναφέραμε, είναι σαφές ότι το νέο ΠΣ δεν είναι κατάλληλο ούτε από θρησκευτικής ούτε από παιδαγωγικής πλευράς για να διδάσκεται στο ελληνικό

---

159 Dall H. Schunk, Θεωρίες μάθησης – μετεκπαιδευτική θεώρηση μτφρ. Ελισσάβετ Εκκεκάη, Εκδ. Μεταίχμιο , Αθήνα, 2010, σ. 367-368.

160 Ό.π., σ. 373.

161 Κ. Μπασέτας, Γνωστικές – Πραξιακές θεωρίες μάθησης και σχολική πραγματικότητα. Οι θεωρίες των Aebli και Wigotski, εκδ. Ατραπός, Αθήνα 2009, σ. 148.

162Dall H. Schunk, ό.π., σ. 370.

163 Λ. Βιγκότσκι, Σκέψη και γλώσσα, εκδ. «Γνώση», Αθήνα 1988, σ. 245.

164 Ό.π., σ. 296.

165 Ό.π., σ. 245.

σχολείο, σε παιδιά, μάλιστα, που βρίσκονται σε ένα πνευματικό επίπεδο 8-14 ετών, που δεν έχουν την απαιτούμενη κρίση, διάκριση και αντιληπτικότητα για να δεχτούν τέτοια ποικιλία γνωστικών, πνευματικών και αξιακών στοιχείων μέσα από τόσες θρησκείες. Το πιο βέβαιο προσδοκώμενο αποτέλεσμα γι' αυτά τα παιδιά είναι η θρησκευτική σύγχυση, ο θρησκευτικός μηδενισμός και συνεπώς η αποδόμηση ενός από τα πιο σημαντικά στοιχεία της αυτοσυνειδησίας και της ταυτότητάς τους ως Ελλήνων, που είναι η ορθόδοξη χριστιανική τους παράδοση.

Η πρότασή μας είναι η άμεση απόσυρση αυτού του παράνομου, αντισυνταγματικού και αποδομητικού Προγράμματος από τα ελληνικά σχολεία και φυσικά από τα σχολεία που εφαρμόζεται πιλοτικά, διότι στοχεύει στην εκθεμελίωση της ορθόδοξης πίστεως των μαθητών του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Η αξιολόγηση του νέου Προγράμματος έχει ήδη γίνει από την κοινή γνώμη, τους γνήσιους εκπροσώπους της εκκλησιαστικής και μοναστικής κοινότητας καθώς και από την επιστημονική και θεολογική κοινότητα, εκείνη φυσικά που λειτουργεί αντικειμενικά και χωρίς σκοπιμότητες. Δεν μπορεί, επομένως, το Υπουργείο Παιδείας να συνεχίζει να λειτουργεί με αυτήν την εσφαλμένη τακτική και να ορίζει τα ίδια πρόσωπα ως συγγραφείς και ως αξιολογητές ενός Προγράμματος που έχει τεράστια σημασία για την καλλιέργεια της ελληνορθόδοξης συνειδήσεως και της πνευματικής ταυτότητας των μαθητών της χώρας. Η συνέχιση της ήδη αποδεδειγμένης από παιδαγωγικής και θεολογικής πλευράς αυταρχικής αυτής μεθόδευσης μετατροπής της θρησκευτικής ταυτότητας των μαθητών θα έχει δυστυχώς δυσάρεστες συνέπειες και για τους ίδιους και προπαντός μακροπρόθεσμα για την πνευματική ιδιοπροσωπεία του ελληνικού λαού.

Ηρακλής Ρεράκης,
Καθηγητής Παιδαγωγικής – Χριστιανικής Παιδαγωγικής
Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ

ΘΕΜΑ:

«Κατήχηση ειδώλων στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο:

Η απόσχιση των μαθητών από την Ορθόδοξη Πίστη

η ένταξή τους σε μια πολυ-θρησκευτική θρησκευτικότητα,

ως στόχος του νέου Πιλοτικού Προγράμματος Σπουδών»

1. Η μετατροπή του ορθόδοξου Μαθήματος των Θρησκευτικών σε μάθημα διδασκαλίας των θρησκειών

Το 2011 εγκρίθηκε ένα νέο Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ) για τα Θρησκευτικά από την πρώην Υπουργό Παιδείας κ. Διαμαντοπούλου, συγγραφείς του οποίου φέρονται να είναι τα μέλη μίας 15μελούς ομάδας Θεολόγων. Το νέο Πρόγραμμα, το οποίο εφαρμόζεται από τότε πιλοτικά σε 120 περίπου Δημοτικά και Γυμνάσια της χώρας, μετατρέπει τον ορθόδοξο χαρακτήρα και περιεχόμενο του Μαθήματος των Θρησκευτικών (ΜτΘ) σε πολυθρησκειακό. Ο χαρακτηρισμός της κατεύθυνσης του νέου ΠΣ ως πολυθρησκειακής θεωρείται από κάποιους εσφαλμένος ή ακόμη και συκοφαντικός. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να επαληθεύσει αυτόν τον χαρακτηρισμό, μέσω της χρήσης ελάχιστων μόνον από τα πολυπληθή τεκμήρια που υπάρχουν στο νέο ΠΣ, τα οποία στοιχειοθετούν επίσης τον τίτλο που επιλέξαμε να δώσουμε σ᾽αυτή την εισήγηση.

Αρχικά, γίνεται φανερό, μέσα από την ανάγνωση των σελίδων του, ότι το νέο ΠΣ για το ΜτΘ αποκλείει την ορθόδοξη διδασκαλία στα σχολεία ως μονοθρησκευτικότητα και εισαγάγει την πολυθρησκευτικότητα:

«Με το νέο ΠΣ για πρώτη φορά επιχειρείται η διδασκαλία των θρησκειών στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι όποιες αντιστάσεις και αρνητικές επιφυλάξεις υπονοούν τη διατήρηση της αντίληψης ενός στενά ομολογιακού ΜτΘ, το οποίο πρέπει να ασχολείται αποκλειστικά με το Χριστιανισμό. Στο νέο ΠΣ, επιχειρείται η υπέρβαση αυτών των επιφυλάξεων και πραγματοποιείται ένα προσεκτικό πρώτο βήμα στην κατεύθυνση της διδασκαλίας των θρησκειών και στους τρεις κύκλους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το κύριο σώμα στο νέο ΠΣ παραμένει ο Χριστιανισμός, ενώ σταδιακά επιχειρείται η προσέγγιση άλλων έξι θρησκειών: του Ιουδαϊσμού, του Ισλάμ, του Ινδουισμού, του Βουδισμού, του Ταοϊσμού και του Κομφουκιανισμού».

«Ένα ΜτΘ που στοχεύει αποκλειστικά και μόνο στην εξοικείωση των μαθητών σε μια μόνο ιδιαίτερη θρησκευτική παράδοση έχει πλέον φτάσει στα όριά του».

Όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς, ένας νέος σχεδιασμός της πολυθρησκειακής αγωγής επιβάλλεται αυταρχικά και μάλιστα με αόριστους αφορισμούς, αφού δεν βασίζεται σε έγκυρα επιστημονικά, παιδαγωγικά και θεολογικά τεκμήρια (εμπειρικές έρευνες, χριστιανοπαιδαγωγικές μελέτες κ.ά). Συγχρόνως, η διαφορά και η ετερότητά της εξ' Αποκαλύψεως ορθόδοξης χριστιανικής πίστεως έναντι των μη αποκαλυπτικών θρησκειών αποκρύπτεται, καθώς η πίστη αυτή υποτιμάται και παρουσιάζεται στο νέο ΠΣ ως μία εκ των ανθρωποκατασκευασμένων θρησκειών.

Η μετατροπή του ορθόδοξου ΜτΘ σε πολυθρησκειακό μάθημα δεν έχει ως βασικό στόχο, κατά τη γνώμη μας, την αλλαγή της διδακτικής μεθοδολογίας του μαθήματος, αλλά τη μετατροπή της ουσίας και του χαρακτήρα του, που μέχρι τώρα σχετίζεται με την ορθόδοξη πίστη και παράδοση. Με αυτό το Πρόγραμμα, το ΜτΘ δεν έχει ως δομική του αφετηρία τα στοιχεία που συνδέουν τους μαθητές με την πίστη τους στον Θεάνθρωπο Ιησού, αλλά μετατρέπεται καταρχάς σε ένα μάθημα εντελώς γνωσιολογικό, που «*θεμελιώνεται στη σχέση του με το* ***λόγο***» και «*στοχεύει να οικοδομήσει* ***λογικά*** *τη θρησκευτική αγωγή των παιδιών και των εφήβων*».

Πάνω σ' αυτό το ορθολογικό μοτίβο έχει οικοδομηθεί ολόκληρη η μετα-θεολογική και μετα-πατερική φιλοσοφία του νέου ΠΣ. Αυτό φαίνεται ολοκάθαρα σε ειδικό κεφάλαιό του με τίτλο: «*Η υπογράμμιση της ανθρωποκεντρικής διάστασης*», στο οποίο σαφώς καθορίζεται, ως **διάσταση της σχολικής θρησκευτικής αγωγής, όχι η θεανθρωποκεντρικότητα ενός χριστιανικού μαθήματος, αλλά η ανθρωποκεντρικότητα, δηλαδή μία θρησκευτική αγωγή και διδασκαλία χωρίς πίστη, σχέση και αναφορά προς τον Θεό**: «*Μια σύγχρονη αντίληψη για το ΜτΘ καλείται να εστιάσει το ενδιαφέρον του μαθητή στην ανθρώπινη διάσταση των θρησκειών και της θρησκευτικής πίστεως*».

Ωστόσο, η προσπάθεια να περιορισθεί το ΜτΘ αποκλειστικά σε ένα ορθολογικό, γνωσιολογικό και καθαρά ανθρωποκεντρικό πλαίσιο, δεν συνάδει με την αλήθεια και τη ζωή της ορθόδοξης πίστης, της πίστης της πλειονότητας των μαθητών, αλλά ούτε και με τη θρησκευτικότητα των αλλόδοξων και ετερόδοξων μαθητών.

Το νέο ΠΣ βασίζεται στη συναφειακή διδασκαλία όλων των θρησκειών. Ο σχεδιασμός, ωστόσο, στερείται θεολογικού και παιδαγωγικού υπόβαθρου, διότι δεν λαμβάνεται υπόψη ότι η πολτοποιημένη διδασκαλία τόσων διαφορετικών θρησκευτικών εκδοχών θα έχει ως συνέπεια τη σύγχυση στη συνείδηση των παιδιών του πνευματικού επιπέδου των 8-14 ετών. Όπως μαρτυρείται, άλλωστε, στο ίδιο το νέο ΠΣ, σκοπός αυτής της συναφειακής θρησκευτικής αγωγής, δεν είναι η καλλιέργεια της πίστης στον Θεάνθρωπο Χριστό, αλλά η συμβολή του ΜτΘ στη δημιουργία μίας σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Το ΜτΘ, ωστόσο, μέσα από τέτοιες πολιτικοϊδεολογικές και πρόσκαιρες σκοποθεσίες, παύει να έχει θρησκευτικό χαρακτήρα και να αναφέρεται στην ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών. Στοχεύει μάλλον να καταστεί ένα μάθημα απλής κοινωνικής ή πολιτικής αγωγής, που υπηρετεί καθαρά πολιτικοκοινωνικούς στόχους:

«Η θρησκευτική εκπαίδευση καλείται να υπηρετήσει ένα θρησκευτικό γραμματισμό, ο οποίος θα πρέπει να υπηρετεί κοινωνικά προστάγματα καθολικού χαρακτήρα, όπως είναι πρώτα και κύρια ο πολιτισμικός εγκλιματισμός του μαθητή στην ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα που ζει και όχι ο ιδεολογικός εγκιβωτισμός του σε απολυτοποιημένες ερμηνείες και στάσεις ζωής».

«Οι Θρησκείες μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων και στη δημιουργία μιας σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας». «Ο θεραπευτικός και συμφιλιωτικός ρόλος των θρησκειών παραμένει βασικός, καθώς στις περισσότερες Θρησκείες υπάρχουν "πηγές" θεραπείας και συμφιλίωσης».

Στο πλαίσιο μίας πολιτικής για την πολυπολιτισμικότητα, το νέο ΠΣ για το Μτθ και ο πολυθρησκειακός του χαρακτήρας φέρονται ως η αναγκαία λύση για την αντιμετώπιση θρησκευτικών συγκρούσεων εντός ή εκτός σχολείου. Μια λύση όμως είναι αναγκαία, όταν υπάρχει πρόβλημα. Έτσι η θέαση της πραγματικότητας αποδεικνύει ότι δεν υπάρχουν θέματα θρησκευτικών συγκρούσεων στο μαθητικό πληθυσμό, σε μια χώρα στην οποία το 95% των μαθητών είναι ορθόδοξοι Χριστιανοί και το υπόλοιπο 5% των αλλόθρησκων ή ετερόδοξων μαθητών έχει το δικαίωμα απαλλαγής από το Μτθ. Αξιοσημείωτο είναι βέβαια το γεγονός, ότι οι αλλόθρησκοι και ετερόδοξοι μαθητές δεν κάνουν χρήση αυτού του δικαιώματος αλλά επιλέγουν να συμμετέχουν ενεργά στο ΜτΘ, πετυχαίνοντας μάλιστα και υψηλές επιδόσεις σ' αυτό.

2. Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών: Προβλήματα κατεύθυνσης και σχεδιασμού

Συστηματικά υποστηρίζεται στις σελίδες του νέου ΠΣ η άποψη ότι το υπάρχον ΜτΘ δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής, καθώς και στα νέα κοινωνικά και πολιτισμικά δεδομένα. Γι' αυτόν το λόγο, θεωρήθηκε αναγκαία, όπως αναφέρεται στο ΠΣ, η εκ βάθρων αλλαγή των μέχρι τώρα ισχυόντων Αναλυτικών Προγραμμάτων και των αντίστοιχών τους σχολικών εγχειριδίων. Τονίζεται, επιπλέον, η ανάγκη αντικατάστασης της ορθόδοξης χριστιανικής διδασκαλίας από μία πολυθρησκευτική διδασκαλία. Αυτές οι δυο κινήσεις συντελούν αποφασιστικά στην περιθωριοποίηση της ορθόδοξης πίστης και παράδοσης από το νέο ΠΣ για το Μτθ.

Το νέο ΠΣ υποστηρίζει ότι η ορθόδοξη Χριστοκεντρική διδασκαλία αποτελεί μία απαράδεκτη μονοφωνική διδακτική πρακτική, που είναι ανάγκη να παραμερισθεί και να υιοθετηθεί μία πολυθρησκειακή αγωγή, ικανή να συμβάλει στην ανάπτυξη κοινωνικών αρετών και ιδιαίτερα του πλουραλισμού και της καλλιέργειας του σεβασμού στους ξένους.

Στη γραμμή αυτή, ένα ακόμη μέσο που χρησιμοποιείται μέσα στις σελίδες του νέου ΠΣ είναι και η μείωση και η υποτίμηση των ισχυόντων ορθοδόξων Αναλυτικών Προγραμμάτων του ΜτΘ. Η υποτίμηση αυτή σκοπεύει στο να καλλιεργηθεί το έδαφος και να αναδειχθεί η ανάγκη αναθεώρησής τους και η συγγραφή νέων.

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να γίνει μια διάκριση μεταξύ παιδαγωγικής - διδακτικής μεθοδολογίας και χαρακτήρα – περιεχομένου του ΜτΘ. Το έλλειμμα των προηγούμενων Προγραμμάτων σε παιδαγωγικές και διδακτικές μεθόδους, σε καμιά

περίπτωση δεν μπορεί να αποτελεί άλλοθι για τη μετατροπή του χαρακτήρα και του περιεχομένου του ΜτΘ σε πολυθρησκευτικό.

Ακόμη, μια κατεύθυνση του νέου ΠΣ που δημιουργεί προβληματισμό είναι ότι χρησιμοποιήθηκαν άκριτα στη συγγραφή του ερευνητικά τεκμήρια αλλά και μέθοδοι, σκοποθεσίες και κατευθύνσεις που αφορούν στο μάθημα, έτσι όπως αυτό διδάσκεται σε άλλες χώρες. Όμως, αυτή η πρακτική χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, καθώς είναι εντελώς αντιπαιδαγωγική η αντιγραφή στοιχείων από άλλες χώρες και διαφορετικές θρησκευτικές παραδόσεις που αφορούν τη θρησκευτική και πνευματική ανάπτυξη των μαθητών της Ελλάδας:

«Η εργασία εκπόνησης ΑΠ είναι φανερό ότι δεν έλαβε υπόψη τα αποτελέσματα των διεθνών ερευνών γύρω από τη θρησκευτική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών. Το αποτέλεσμα ήταν το ΜτΘ να διατηρεί άθικτο τον κατηχητικό του χαρακτήρα, θεωρώντας ως δεδομένο, ότι όλοι οι μαθητές του σχολείου είναι πιστοί Χριστιανοί. Ο κατηχητικός προσανατολισμός του ΜτΘ προβάλλεται περισσότερο στους κατά τάξεις στόχους, οι οποίοι καταλήγουν στη διαμόρφωση όρων ιδεολογικής μονομέρειας.

Βέβαια, ο χαρακτήρας του μαθήματος δεν είναι κατηχητικός ούτε ομολογιακός, όπως εσκεμμένως συκοφαντείται, διότι, ως γνωστό, διδάσκονται και οι άλλες θρησκείες κυρίως στη Β΄ Λυκείου. Από την άλλη πλευρά, η λόγω των διαφορετικών μαθητών αλλαγή του ΠΣ του ΜτΘ θα έπρεπε με αυτήν τη λογική να αφορά και στο Πρόγραμμα άλλων μαθημάτων και όχι μόνον στο ΜτΘ

Στον ΟΕ, μάλιστα, αναφέρεται ότι το εγχείρημα της μετατροπής του ΜτΘ σε πολυθρησκευτικό δεν αντιφάσκει προς τη χριστιανική πίστη και ότι συνδέεται με τη «στροφή» που παρατηρείται στη σύγχρονη ορθόδοξη θεολογία.

«Στο τέλος της πρώτης δεκαετίας του 21ού αιώνα το μάθημα βρίσκεται μπροστά σε μια νέα πρόκληση: να ισχυροποιήσει τα εκπαιδευτικά του θεμέλια, να υπερβεί τη μονοφωνία και την όποια ομολογιακή φυσιογνωμία του, συμπεριλαμβάνοντας όλους τους μαθητές του ελληνικού σχολείου ανεξάρτητα από τη θρησκευτική ή μη δέσμευσή τους. Οι διδάσκοντες του μαθήματος των Θρησκευτικών εκπαιδευτικοί, δάσκαλοι στην πρωτοβάθμια και θεολόγοι στη δευτεροβάθμια, έχουν την ετοιμότητα να αναγνωρίσουν πως αυτό το αίτημα κατά κανένα τρόπο δεν αντιφάσκει προς τη χριστιανική άποψη για την πίστη και την εκπαίδευση. Άλλωστε και στη σύγχρονη ορθόδοξη θεολογία αναγνωρίζεται μια στροφή και μια επέκταση της κεντρικής της εστίασης από την Εκκλησιολογία στη θεολογία του προσώπου και γενικότερα στη χριστιανική Ανθρωπολογία. Οι λόγοι αυτής της θεολογικής «στροφής» σχετίζονται ιδιαίτερα με τους μεγάλους στόχους της σχολικής θρησκ. εκπ/σης».

«Το μάθημα βρίσκεται μπροστά σε μια νέα πρόκληση: να υπερβεί τη μονοφωνία και την όποια ομολογιακή φυσιογνωμία του».

Στον ΟΕ αναφέρεται ακόμη ότι *«η θρησκευτική μάθηση επιχειρεί την υπέρβαση της θρησκευτικής απολυτότητας* και ότι *«θεωρείται σπουδαίο να ελαχιστοποιηθεί το ενδεχόμενο επιβολής ενός μονοδιάστατου πολιτισμικού μοντέλου».*

Είναι σαφές ότι η υιοθέτηση μιας πολυθρησκειακής κατεύθυνσης της θρησκευτικής αγωγής των νέων μας υπολείπεται επιστημονικών καθώς και πνευματικών και εκκλησιαστικών ερεισμάτων. Μάλιστα, ο Παναγιώτατος

Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος έχει ήδη τοποθετηθεί κατά τα τελευταία χρόνια σε ομιλία του έναντι αυτού του πολυσυζητημένου διλήμματος: Ορθόδοξη σχολική χριστιανική αγωγή ή θρησκειολογική αγωγή. Κατά τον ίδιο τρόπο τοποθετήθηκε και ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών κ. Ιερώνυμοςκαθώς και πολλοί Ιεράρχες της Εκκλησίας μας

Επίσης, σύμφωνα με τα Πορίσματά της ΚΔ' πανορθόδοξης συνδιάσκεψης για θέματα αιρέσεων (Νοέμβριος 2012) - για πρώτη φορά σε επίσημο κείμενο της Εκκλησίας της Ελλάδος - γίνεται ρητή και καταδικαστική αναφορά στη «*ριζική ἀλλαγή τοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ἀπό τόν Συνταγματικά κατοχυρωμένο στήν Ἑλλάδα ὁμολογιακό του χαρακτῆρα σέ μία προοπτική ἀποδόμησης, πού καταλήγει στόν θρησκευτικό συγκρητισμό*».

Εξάλλου, οι Αγιορείτες Πατέρες με επιστολές τους προς τη Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος πήραν σαφέστατη θέση για την επιχειρούμενη μετατροπή του μαθήματος σε διδασκαλία των θρησκειών.

3. ***Η δημιουργία μιας νέας θρησκευτικότητας***

Εκτιμώντας τα μέχρι τώρα αναφερθέντα στοιχεία, διαπιστώνουμε ότι με το νέο Πρόγραμμα και την επιχειρηματολογία που χρησιμοποιείται, συντελείται μια προσπάθεια να καλλιεργηθεί η πεποίθηση στα μικρά παιδιά ότι η πίστη τους σε μία μόνο θρησκευτική αλήθεια, όπως είναι η πίστη στο Χριστό, δεν είναι συμβατή με τη σύγχρονη πολυπολιτισμική πραγματικότητα και ισοδυναμεί με μία πεισματική εμμονή σε κάτι το μονολιθικό και αναχρονιστικό. Το νέο ΠΣ εισάγει τους μαθητές στη νοοτροπία μιας συναφειακής θρησκευτικότητας με στοιχεία από όλες τις θρησκείες, σε συνδυασμό μάλιστα και με φιλοσοφικές κοσμοθεωρίες. Αυτή η επιλογή θεωρείται, σύμφωνα με το Πρόγραμμα, το σύγχρονο και ορθό σχήμα θρησκευτικότητας, που λόγω και της πολλαπλότητας και της ποικιλίας του πολυθρησκευτικού περιεχομένου του, μπορεί να προσδώσει νόημα στη ζωή τους και να τους βοηθήσει να ενταχθούν γόνιμα στο νέο πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Έτσι, ο ορθόδοξος, ετερόδοξος ή αλλόδοξος μαθητής καθοδηγείται πλέον να βρει το υπαρξιακό του νόημα, όχι στο Θεό της πίστεώς του, αλλά σε έναν νέο Θεό που θα κατασκευάσει ο ίδιος με τη βοήθεια των δασκάλων του και των κατευθύνσεων του νέου ΠΣ, με κοσμικά κριτήρια και με βάση μία νέα κοσμοπολίτικη θεολογία, τη θεολογία της πολυπολιτισμικότητας που αναφέρθηκε παραπάνω:

«*Εντός ενός τέτοιου πλαισίου πλουραλιστικών εξελίξεων στην Ευρώπη γινόταν πλέον αποδεκτό πως το ΜτΘ δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις εκπαιδευτικές απαιτήσεις της εποχής, διατηρώντας τον «ειδικό» (=χριστιανικό) χαρακτήρα του και αγνοώντας ή θεωρώντας εκ προοιμίου λανθασμένα τα άλλα τμήματα του Χριστιανισμού και βέβαια τις υπόλοιπες θρησκείες*».

«*Η θρησκευτική αγωγή χρειάζεται να υπερβεί πρακτικές μονοφωνίας και αντιλήψεις αποκλειστικότητας. Βασική προϋπόθεση αυτής της υπέρβασης είναι η διευρυμένη γνώση "γύρω από τις Θρησκείες" και τις όποιες κοσμοθεωρήσεις που νοηματοδοτούν τον ανθρώπινο βίο*».

«*Μια μη ομολογιακή, εμπειρική προσέγγιση της θρησκευτικής γνώσης είναι αυτή που μπορεί πράγματι να βοηθήσει τους μαθητές όχι μόνο να κατανοούν τις*

θρησκευτικές ιδέες και πεποιθήσεις - δικές τους και των άλλων - αλλά και να συνεισφέρει στην προσωπική τους ανάπτυξη»

Η υπέρβαση της πίστεως των μαθητών σημαίνει ταυτόχρονα και την υπέρβαση της συμμόρφωσης των μαθητών σε χριστιανικές αξίες και εντολές:

«Η θρησκευτική μάθηση επιχειρεί την υπέρβαση της θρησκευτικής απολυτότητας (δηλαδή τη συμμόρφωση σε χριστιανικές αξίες).

Ο οδηγός Εκπαιδευτικού (ΟΕ), επίσης, αναφέρει ότι οι μαθητές είναι ανάγκη να διεκδικούν την αλήθεια χωρίς «*να διαποτίζονται σε μία θρησκευτική άποψη*» και ότι ο θρησκευτικός εγγραμματισμός που επιδιώκεται με το νέο ΠΣ, τούς βοηθά να διαχειριστούν τον πλουραλισμό, ο οποίος «*τους προσφέρει ευκαιρίες να μελετήσουν και να στοχαστούν διαφορετικές θρησκευτικές και φιλοσοφικές θεωρήσεις*».

Ταυτόχρονα, όμως, με βάση την πολυθρησκευτική αγωγή που καθιερώνεται με το παρόν ΠΣ, σχεδιάζεται όχι απλώς μία πληροφοριακή διδασκαλία για τις θρησκείες, αλλά ο επηρεασμός των πνευματικών και συνειδησιακών εστιών των μαθητών με τις αρχές, το πνεύμα και τις αξίες των θρησκειών, αφού, όπως αναφέρεται ρητά, απαιτείται η ολιστική εσωτερική εμπλοκή του μαθητή στη μαθησιακή διεργασία:

«Τα περιεχόμενα οργανώνονται γύρω από θέματα και ζητήματα τα οποία σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών. Μιλώντας για ενδιαφέροντα και ανάγκες, δεν εννοούμε μόνον τις ιδέες των μαθητών αλλά και τον εσώτερο εαυτό τους: τις αντιλήψεις τους για τη ζωή, τη σχέση τους με τους άλλους, την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους, τους φόβους, τις επιφυλάξεις, τις ανασφάλειες και τις προσδοκίες. Τα περιεχόμενα, δηλαδή, τίθενται με τρόπο που απαιτεί την ολιστική εμπλοκή του εαυτού του μαθητή στη μαθησιακή διεργασία».

Είναι σαφέστατο ότι η πολυθρησκειακή διδασκαλία, που μεθοδεύεται με το νέο ΠΣ, στοχεύει να επηρεάσει συνειδησιακά τα εσωτερικά κέντρα των μαθητών, έτσι ώστε να παραχθεί απ' αυτούς προσωπική νοηματοδότηση, να συνδεθούν βαθύτατα με τα πολυθρησκειακά γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται, με σκοπό, μέσα από αυτήν την θρησκευτική ποικιλία, να καταστούν άτομα ικανά να αμφισβητούν και να μετασχηματίζουν το θρησκευτικό τους πιστεύω, δημιουργώντας έτσι τη δική τους ατομική θρησκευτικότητα:

«Δημιουργούνται όροι για εμπειρίες μάθησης που έχουν προσωπικό νόημα. Εμπειρίες που οδηγούν τους μαθητές να συνδέουν συνειδητά τις ενέργειές τους με τις όποιες συνέπειες και να ενισχύουν τη βαθύτερη σύνδεση του εαυτού με το θρησκευτικό γνωστικό αντικείμενο. Μ' αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές δεν μαθαίνουν επιφανειακά, ρηχά και «αναπαραγωγικά», αλλά έχουν ευκαιρίες για προσωπική νοηματοδότηση των όσων μαθαίνουν. Με τις συνεργατικές δράσεις η μάθηση γίνεται αντιληπτή ως μια διαδικασία κοινής αναζήτησης, κοινού πειραματισμού και κοινής οικοδόμησης της πραγματικότητας. Η κριτική σκέψη ενοποιείται με την πράξη (κριτική πράξη) *και οι μαθητές γίνονται «κριτικά σκεπτόμενα άτομα και φορείς μετασχηματισμού».*

Έτσι, για παράδειγμα, με το νέο ΠΣ στο Δημοτικό Σχολείο, προβάλλεται η μαθησιακή διαδικασία, κατά την οποία οι μαθητές, μετά από τη εσωτερική σύνδεσή τους με τα πολυθρησκειακά μαθησιακά αγαθά (ανακάλυψη, διαπίστωση και

ερμηνεία της ιστορικής διαδρομής από τη θρησκεία στον πολιτισμό) γίνεται προσπάθεια να οικοδομήσουν το δικό τους προσωπικό - νοηματικό και αξιακό - κόσμο:

«*Αυτό που επιχειρούμε, είναι να διευρύνουμε και να εμβαθύνουμε την κατανόηση του κόσμου της θρησκείας και να αναδείξουμε τις συνδέσεις του με τον προκείμενο και τον επικείμενο, τον εσωτερικό και τον εξωτερικό κόσμο του μαθητή. Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να ανακαλύψουν, να διαπιστώσουν και να ερμηνεύσουν την ιστορική διαδρομή από τη θρησκεία στον πολιτισμό και το αντίστροφο, οικοδομώντας παράλληλα τον δικό τους προσωπικό - νοηματικό και αξιακό - κόσμο μέσα από την αναμέτρηση και τη σύνθεση των ερωτημάτων που τους απασχολούν με τις προτάσεις και τις απαντήσεις του Χριστιανισμού και των άλλων θρησκειών*».

Όσον αφορά το υπαρξιακό θέμα της προσωπικής τους ζωής και λύτρωσης, οι μαθητές, σύμφωνα με το ΠΣ, διδάσκονται ότι δεν είναι Ένας, ο Σωτήρας και Λυτρωτής τους, σύμφωνα και με την πίστη τους, αλλά πολλοί και ότι μπορούν να σωθούν και σε άλλες θρησκείες. Μαθαίνουν δηλαδή επίσημα και έγκυρα στο ΜτΘ τους για «*σωτηρία του ανθρώπινου προσώπου στον Χριστιανισμό και στις απωανατολικές παραδόσεις του Ινδουϊσμού και του Βουδισμού*», και αυτό φυσικά ισχύει και για τους μη χριστιανούς μαθητές!

Το νέο ΠΣ, δεν προτείνει τυχαία και άσκοπα την ταυτόχρονη διδασκαλία όλων των θρησκειών σε κάθε διδακτική ενότητα, διότι φαίνεται πως στοχεύει σε μία υπαρξιακή και βιωματική προσέγγισή τους.

Γι' αυτό γίνεται λόγος για «*την πνευματική και υπαρξιακή αλήθεια που κομίζουν οι θρησκείες με το αντίκρισμά τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι*», καθώς επίσης και για «*μία κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής τους συνείδησης με γνώσεις, αξίες και στάσεις (που το ΜτΘ) παρέχει για τις θρησκείες*».

Αναφέρεται, επίσης, ότι «*το ΠΣ επιτρέπει στο ΜτΘ να υπηρετήσει τη μετάβαση του μαθητή από το γράμμα στο πνεύμα των θρησκειών, δηλαδή στο υπαρξιακό, λατρευτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό*».

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο θεολογικός σκοπός του ΜτΘ στο σχολείο ανατρέπεται, αφού αναιρείται τόσο η συνταγματική επιταγή για «*ανάπτυξη της θρησκευτικής συνειδήσεως των μαθητών*» όσο και ο ισχύων εκπαιδευτικός νόμος 1566 του 1985, άρθρ. 1, που αναφέρεται σε έναν από τους σκοπούς της παιδείας, που είναι η υποβοήθησή των μαθητών, προκειμένου «*να διακατέχονται από πίστη στα γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης χριστιανικής παραδόσεως*». Τίθεται δηλαδή ένας νέος στόχος στο ΜτΘ, σαφής και συγκεκριμένος, που κατά μίμηση της θρησκευτικής αγωγής κυρίως της Σουηδίας και της Μ. Βρετανίας, διατυπώνεται με έμμεσο τρόπο και στον ελληνικό ΟΕ. Ο στόχος αυτός απομακρύνει το μαθητή από τις πνευματικές αρχές του Χριστιανισμού, κατηχώντάς τον σε μία κοσμική και ανθρωπιστική ηθική και πνευματικότητα: «*Εντός του συνθετικού πλαισίου διαμόρφωσης της μη ομολογιακής θρησκ. εκπ/σης από τα μέσα της δεκαετίας του '80 ξεκίνησαν προσπάθειες για εισαγωγή περισσότερων στοιχείων που να ευνοούν την πνευματική και ηθική ανάπτυξη των παιδιών, εννοώντας βέβαια, την «πνευματικότητα» σε μια ευρύτερα ανθρωπιστική*

διάσταση και με κανένα τρόπο ταυτίζοντάς την αποκλειστικά με την χριστιανική πνευματικότητα».

Οι προθέσεις και οι σχεδιασμοί του νέου ΠΣ, στη νέα πολυθρησκειακή του διάσταση αποκαλύπτονται από τις αποστάσεις που παίρνει το νέο ΜτΘ έναντι της εκκλησιαστικής συνειδήσεως των ήδη βαπτισμένων και ενταγμένων σ' αυτήν ορθοδόξων μαθητών αλλά και έναντι της θρησκευτικής συνειδήσεως των αλλοθρήσκων ή ετεροθρήσκων συμμαθητών τους, αφού και αυτοί μαζί με τους ορθόδοξους μαθητές πρόκειται να μυηθούν στη διαβρωτική πολυθρησκειακή αγωγή που επιχειρεί να εισαγάγει το νέο Πρόγραμμα. Ιδού ο στόχος του: «*Άλλο πράγμα είναι η "ανάπτυξη θρησκευτικής συνείδησης" ως παιδαγωγικός σκοπός της Εκπαίδευσης και άλλο με βάση θρησκευτικά ή εκκλησιαστικά κριτήρια*».

Είναι σαφές από το προηγούμενο κείμενο ότι στη διδασκαλία του ΜτΘ σχεδιάζεται μεθοδευμένα με το νέο ΠΣ μία νέας μορφής πνευματικότητα, η ευρύτερη ανθρωπιστική και εκκοσμικευμένη πνευματικότητα μέσα από μία κατηχητική, υπαρξιακή και βιωματική συμμετοχή των μαθητών στις αλήθειες, στο πνεύμα και στις αρχές των διδασκομένων θρησκειών. Η νέα αυτή πνευματικότητα, όπως είδαμε, δεν ταυτίζεται με τη χριστιανική Παιδεία, καλλιεργεί μια πολύχρωμη θρησκευτική συνείδηση στα παιδιά, που στην πραγματικότητα οδηγεί στο θρησκευτικό σχετικισμό και μηδενισμό. Σχετικά με το θέμα αυτό, ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριαρχης σε πρόσφατο μήνυμά του σε συνέδριο που αφορούσε στο ΜτΘ αναφέρει μεταξύ άλλων: «*Ο Χριστιανός έχων επίγνωσιν ότι ο Χριστός είναι η οδός και η αλήθεια και η ζωή μίαν μόνον γνώσιν επιδιώκει: την γνώσιν του Θεού, ήτις διαφέρει ουσιαστικώς από την παρεχομένην εις τα σημερινά σχολεία γνώσιν, καθ' ότι τυγχάνει καρπός κοινωνίας δύο προσώπων, του ανθρώπου μετά του προσωπικού Θεού και ουχί καρπός παρατηρήσεως ενός αντικειμένου. Διό και το πρόγραμμα της εκπαιδεύσεως πρέπει να είναι χριστοκεντρικόν και να έχη ως βαθύτερον στόχον την πνεματικήν καλλιέργειαν των μαθητών... Όθεν, επιθυμία και προσπάθεια της Εκκλησίας ημών είναι η παιδεία να προσφέρη εις τον σύγχρονον παίδα αυτήν την εμπειρίαν της γνώσεως του αληθινού Θεού και μόνον υπό μίαν τοιαύτην προοπτικήν νοηματοδοτείται η εκπαίδευσις και παροχή γνώσεως*».

4. Η κατάργηση της θρησκευτικής ετερότητας των μαθητών

Δομική παραβίαση της ελευθερίας των μαθητών αποτελούν τα σχέδια που απεργάζεται το νέο ΜτΘ με βάση το νέο ΠΣ. Μέσα από κραυγαλέες αντιφάσεις, εκφράζεται ένας επιφανειακός και φαρισαϊκός σεβασμός στην ετερότητα, στον πλουραλισμό, στην πολυπολιτισμικότητα, όταν στην ουσία σε όλο το Πρόγραμμα διακρίνεται η παντελής έλλειψη σεβασμού στη διαφορά και την ετερότητα της ορθόδοξης πίστεως των ορθόδοξων, αλλά και μη ορθόδοξων μαθητών. Η όλη φιλοσοφία του νέου ΠΣ θεμελιώνεται σε ένα φαινομενικό σεβασμό στη θρησκευτική ή φυλετική διαφορά, όταν είναι πασιφανές ότι στο Πρόγραμμα αφανίζεται ο σεβασμός στην οντολογία του προσώπου των μαθητών διά της ισοπεδώσεως της πίστεώς τους με τη διδασκαλία των θρησκειών και των κοσμοθεωριών και την μεθοδική κατήχηση σε αυτές. Αυτό που συμβαίνει στο νέο Πρόγραμμα θα μπορούσε να ονομασθεί θρησκευτική αλλοτρίωση ή θρησκευτικός ολοκληρωτισμός άλλων

εποχών. Εντελώς ανορθόδοξα, αντιπαιδαγωγικά, παράνομα και αυταρχικά, στο όνομα μίας δήθεν καλλιέργειας του πλουραλισμού, παρεμβαίνει το νέο ΠΣ στην πίστη των μικρών παιδιών 8-14 ετών, διδάσκοντάς τους, ένα συνονθύλευμα (6) θρησκειών και τριών εκδοχών του Χριστιανισμού, καταργώντας στην ουσία αυτό που ισχυρίζεται ότι επιδιώκει να πετύχει, δηλαδή τον ίδιο τον πλουραλισμό και το σεβασμό της θρησκευτικής ετερότητας του άλλου.

Διευκρινίζεται ότι το ΜτΘ, με το νέο Πρόγραμμα και την απολυταρχική αρχή «*θρησκευτικά για όλους τους μαθητές του ελληνικού σχολείου ανεξάρτητα από τη θρησκευτική ή μη δέσμευσή τους*», καθίσταται υποχρεωτικό και ισοπεδωτικό ως προς τις διαφορές και για τους Χριστιανούς και για τους ετερόδοξους και για τους αλλόθρησκους και για τους άθεους μαθητές. Αυτό σημαίνει ότι καταργούνται οι απαλλαγές και όλοι πλέον οι μαθητές θα διδάσκονται θρησκευτικά, δηλαδή όλες τις θρησκείες μαζί, με τον παραπάνω ομογενοποιητικό τρόπο, με στόχο τη θρησκευτική τους απαξίωση και την πολτοποίηση της θρησκευτικής τους συνειδήσεως και, φυσικά, με απόλυτα βέβαιη την ενδεχόμενη ολιστική θρησκευτική τους αλλοτρίωση και σύγχυση.

Τεράστιο παιδαγωγικό λάθος και ασέβεια προς την ετερότητα των μαθητών θεωρείται, επίσης, τόσο η εσκεμμένη παραβίαση της θρησκευτικής ταυτότητας και ετερότητάς τους, με την υποχρεωτική διδασκαλία και εμφύτευση τόσων Θεών και φιλοσοφιών στις ψυχές τους, όταν, λόγω του μη ώριμου πνευματικού τους επιπέδου, εγκυμονεί άμεσα ο κίνδυνος του θρησκευτικού σχετικισμού και αποχρωματισμού τους.

Υπάρχει, επίσης, από την άλλη πλευρά, παραβίαση της ετερότητας των μαθητών, επειδή, κατά το σχεδιασμό του νέου ΠΣ, δεν λαμβάνεται υπόψη η ήδη προσδιορισμένη από τους γονείς πίστη τους, η οποία έχει ως αναφορά τον Ένα και Μοναδικό Θεό, αλλά αντίθετα ευνοείται μία πολυθρησκεία με πολλούς Θεούς που οδηγεί, ωστόσο, σε έναν υπό κατασκευήν πανθρησκειακό Θεό.

Ειδικά για τους ορθόδοξους μαθητές, που αποτελούν και την συντριπτική πλειονοψηφία του μαθητικού πληθυσμού της χώρας, δεν είναι δυνατόν, με ένα ΠΣ που συνεχώς επικαλείται το σεβασμό στη ετερότητα και τη διαφορά της πίστεώς τους, την οποία, μάλιστα, να μην λαμβάνεται υπόψη, επισημαίνει ο Απόστολος Παύλος που έφερε το Χριστιανισμό στην Ελλάδα, ο οποίος σαφέστατα διδάσκει ότι «*ουδέν είδωλον εν κόσμω και ότι ουδείς Θεός έτερος ει μη Είς*». Το ίδιο συμβολικό μήνυμα προς όλους τους Χριστιανούς απευθύνει και ο συγγραφέας της Αποκαλύψεως στην Ιερά Νήσο Πάτμο, ο Ιωάννης ο Θεολόγος, που αναφέρει επίσης ότι: «*είδαμεν ότι ο υιός του Θεού ήκει και δέδωκεν ημίν διάνοιαν ίνα γινώσκωμεν τον αληθινόν. Και εσμέν εν τω αληθινώ, εν τω υιώ αυτού Ιησού Χριστώ. Ούτός εστιν ο αληθινός Θεός και ζωή αιώνιος. Τεκνία φυλάξατε εαυτούς από των ειδώλων*».

Ο Απ. Παύλος, ακόμη, σε άλλο σημείο, απευθυνόμενος προς τους χριστιανούς γονείς, αναδόχους και δασκάλους συμβουλεύει: «*οι πατέρες εκτρέφετε τα τέκνα υμών εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου*». Σημειώνεται ότι ποτέ και για κανένα λόγο δεν προτάθηκε ούτε υιοθετήθηκε στην αγιογραφική ή την πατερική εκκλησιαστική Παράδοση και Ιστορία τέτοιο εγχείρημα, να διδάσκονται και να αναπτύσσονται

θεολογικά τα παιδιά των Ορθοδόξων μέσα από το πνεύμα, τις αλήθειες και τις αξίες όλων των θρησκειών και των κοσμοθεωριών μαζί!

Σημειώνουμε, επίσης, ότι στο σχολικό ΜτΘ διδάσκονται οι μαθητές μέχρι και σήμερα τις θρησκείες -λιγότερο ποσοτικά στις τάξεις του Δημοτικού και του Γυμνασίου και περισσότερο στις Λυκειακές- αλλά κάθε μία σε ξεχωριστά κεφάλαια και μόνον ως πληροφορίες και ως ουδέτερες γνώσεις και όχι ως διδασκαλίες προς βίωση και κατήχηση. Ποτέ και σε κανένα Αναλυτικό Πρόγραμμα από το 1836 έως σήμερα δεν διδάχτηκαν στο ελληνικό σχολείο οι άλλες θρησκείες με ενσυναίσθηση και βίωμα, και μάλιστα με μια πολτοποιημένη και συναφειακή μορφή, μέσα από ένα συγκρητιστικό τρόπο, όπως συμβαίνει στο νέο ΠΣ.

Υπογραμμίζεται ακόμη ότι με το νέο ΠΣ η ορθόδοξη παράδοση δεν διδάσκεται αρκούντως, με βάση τα περιεχόμενα και τις αλήθειες της, αφού αφενός καταργείται το Πρόγραμμα στόχων και περιεχομένων και αφετέρου όλα σχεδόν όσα γράφονται στο νέο ΠΣ είναι διασκευασμένα με διαθρησκειακή δομή και, από πλευράς παιδαγωγικής, δεν αποτελούν διδακτικό υλικό για παιδιά αυτού του πνευματικού επιπέδου, όπως διαπιστώθηκε και στο Διήμερο Επιστημονικό Συνέδριο για το ΜτΘ, που οργανώθηκε τον περασμένο Μάρτιο στη Θεσσαλονίκη από το Εργαστήριο Παιδαγωγικής – Χριστιανικής Παιδαγωγικής.

Οι ορθόδοξοι γονείς και ανάδοχοι των μαθητών δεν γνωρίζουν ακόμη το εφαρμοζόμενο σε πιλοτική φάση ΠΣ και ότι αυτό περιέχει αυτά τα στοιχεία σε βάρος της θρησκευτικής συνείδησης των παιδιών τους. Η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας, με ευθύνη όσων ορίζουν τη θεματολογία της, δεν έχει συζητήσει μέχρι σήμερα το τεράστιας για την Εκκλησία και τα νέα μέλη του ποιμνίου της αυτό θέμα ούτε πήρε κάποια θέση ή απόφαση επ' αυτού, παρά τις επίσημες γραπτές και προφορικές διαμαρτυρίες, παραστάσεις και προτάσεις που απευθύνονταν προς αυτήν. Ο ισχυρισμός μίας μερίδας θεολόγων που σχεδίασαν ή στηρίζουν το νέο ΠΣ, ότι δήθεν έχουν γίνει θετικές για το νέο Πρόγραμμα εισηγήσεις στη διαρκή Ιερά Σύνοδο από Αρχιερείς και ότι από αυτές εξάγεται ή υπονοείται η θετική συγκατάθεση της Συνόδου, δεν ευσταθεί, διότι υπάρχουν και αρνητικές εισηγήσεις και θέσεις πολλών Αρχιερέων από το 2012 έως σήμερα. Όμως η Ιεραρχία λειτουργεί εν Συνόδω και συνοδική απόφαση για το θέμα αυτό δεν υπάρχει.

Οι αλλόδοξοι και ετερόδοξοι γονείς, που με τη θέλησή τους και χωρίς κανένα πρόβλημα δέχονται να συμμετέχουν και να βαθμολογούνται τα παιδιά τους στο ορθόδοξο ΜτΘ της χώρας υποδοχής τους ως μετανάστες, είναι κατά τη γνώμη μας βέβαιο ότι δε θα δεχτούν να παρακολουθούν ένα υποχρεωτικό πολυθρησκειακό μάθημα, που έχει μάλιστα ως στόχο την αλλοτρίωση της πίστεώς τους και τον εμποτισμό των παιδιών τους με μια νέα πανθρησκειακού και κοσμικού χαρακτήρα θρησκευτικότητα.

Οι ορθόδοξοι γονείς, επίσης, είναι βέβαιο ότι δεν πρόκειται να δεχτούν για τα παιδιά τους ένα τέτοιο ΠΣ του ΜτΘ, που έχει μεν κοινωνικούς και πολιτικούς στόχους, αλλά δεν έχει στόχους θεολογικούς, αφού δεν ασχολείται με θέματα πίστης, λατρείας, ζωής και πνευματικής ανάπτυξης, που ενδιαφέρουν αυτούς και τα παιδιά

τους ως προς το πνευματικό τους μέλλον, προκειμένου αυτά να ολοκληρωθούν ψυχοπνευματικά αλλά και πολιτισμικά.

5. *Αναθεώρηση της οικείας μονοθρησκευτικής πίστεως και δόμηση μίας νέας πολυθρησκευτικής*

Σε συνδυασμό με την ενθάρρυνση για αναθεώρηση της οικείας θρησκευτικής παραδόσεως, παρατηρείται στο νέο ΠΣ η ασύμβατη με τις αρχές της παιδείας μας προσπάθεια διαμόρφωσης μιας ακραίας αυτονομίας των μαθητών, που μεθοδευμένα, μάλιστα, προβάλλεται ως δικαίωμά τους και ως απότοκο της ελευθερίας τους, μέσω της οποίας καλούνται να τολμήσουν αφενός να αμφισβητήσουν και να αναθεωρήσουν την πίστη τους και αφετέρου να δημιουργήσουν μια άλλη νέα ατομική εκκοσμικευμένη και ανθρωπιστική θρησκευτικότητα ή πνευματικότητα, με περιεχόμενό της μια ποικιλία διαθρησκειακών ή πολυθρησκειακών γνώσεων, πραγματοποιώντας μάλιστα *«ενσυνείδητες τροποποιήσεις ως προς τη φύση και τη λειτουργία της θρησκείας»*.

Είναι σαφές ότι υπάρχει στο νέο ΜτΘ μεθόδευση καταρχάς αμφισβήτησης και κατόπιν απόσχισης του μαθητή από τη θρησκευτική του παράδοση.

Τα πάντα, λέει το νέο ΠΣ, μπαίνουν σε μια διαδικασία κριτικής για *«να διαμορφώσει ο μαθητής τη δική του άποψη, αλλά και αντι-άποψη». Καμιά απόδειξη δεν γίνεται αποδεκτή "ελαφρά τη καρδία". Τίποτε δεν θεωρείται δεδομένο, καμιά εξουσία δεν είναι υπεράνω κριτικής. Ο μαθητής επιβεβαιώνει ότι η επιστήμη τολμά, επινοεί και ελευθερώνει. Πάνω και πέρα από την κατανόηση υπάρχει ένα ενδιαφέρον του κάθε μαθητή για μια αναζήτηση αυτού που ορίζεται ως "χειραφέτηση". Οι άνθρωποι πρέπει να είναι ελεύθεροι, να διαμορφώνουν τις δικές τους γνώμες. Η γνώση είναι αληθινή, όταν μας ελευθερώνει από ό,τι ονομάζεται "πρόσδεση στο παρελθόν". Χωρίς αυτό το χειραφετικό ενδιαφέρον οι "αλήθειες" οποιασδήποτε γνώσης λειτουργούν στατικά και ενδεχομένως χρησιμοποιούνται για ποικιλότροπη χειραγώγηση»*.

Από την πλευρά του, ο εκπαιδευτικός, ακολουθώντας το νέο ΠΣ *«θα πρέπει να σχεδιάσει και να οργανώσει δημιουργικές δραστηριότητες και στρατηγικές διαλόγου, που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να εκφραστούν προσωπικά, να τολμήσουν και να εξετάσουν διαφορετικές ιδέες και εκδοχές για την αλήθεια. Οι μαθητές εκπαιδεύονται στο να επεξεργάζονται τις θρησκευτικές ιδέες τους και να πραγματοποιούν ενσυνείδητες τροποποιήσεις ως προς τη φύση και τη λειτουργία της θρησκείας»*.

Ως το πιο κατάλληλο μεθοδικό μέσο για τη επίτευξη της αμφισβήτησης και απόσχισης από την οικεία θρησκευτική παράδοση, επιλέγονται και υιοθετούνται ξένα μοντέλα και μέθοδοι παιδαγωγικής και διδακτικής με αποδομητικό περιεχόμενο, όπως είναι η κριτική και η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση του ΜτΘ:

α. Η κριτική προσέγγιση: Με αυτή την προσέγγιση, όπως τονίζεται στο νέο ΟΕ, ξεκινάει ουσιαστικά μία κριτική αμφισβήτησης και ανατροπής απέναντι στα «θρησκευτικά πιστεύω» που έχουν οντολογικά και εμπειρικά οι μαθητές από την οικογένεια ή το περιβάλλον τους και καταλήγει σε μία κριτική τοποθέτηση για το εάν

είναι καν συμβατό να συζητούνται θέματα διαφορετικών θρησκευτικών αληθειών σε μία ειλικρινή συμβίωση εντός πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος. Πιθανόν να εννοείται εδώ ότι συμβατό γι' αυτό το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον της πολυπολιτισμικότητας είναι μόνο μία θρησκευτική ομογενοποίηση! Και αυτό φαίνεται ότι ανέλαβε να επιβάλει στην Ελλάδα το νέο ΠΣ στα θρησκευτικά.

Έτσι, η κριτική προσέγγιση έχει μετασχηματιστεί σε μία διαδικασία, «*μέσω της οποίας μαθαίνουν τα παιδιά για τις διαφορετικές θρησκείες. Η ένσταση σ' αυτήν την προσέγγιση βρίσκεται στο γεγονός ότι "τα πιστεύω" που βρίσκονται στον πυρήνα των θρησκευτικών πεποιθήσεων αγνοούνται, καθώς η όλη εστίαση της θρησκευτικής εκπαίδευσης αναφέρεται στο πώς θα καλλιεργηθούν οι αξίες της ελευθερίας και της ανεκτικότητας. Σε αυτήν τη διάσταση, η κριτική προσέγγιση για τη θρησκευτική εκπαίδευση διερευνά το ενδεχόμενο της εστίασης σε ζητήματα θρησκευτικών αληθειών και το κατά πόσο αυτά είναι συμβατά για μια ειλικρινή συμβίωση σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα*».

β. Η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση, συμπληρωματικά, καλείται να καλλιεργήσει στους μαθητές το θρησκευτικό σχετικισμό, όταν ξεκινά από τη θέση ότι η θρησκευτική μάθηση και γνώση έχει ως βάση το γεγονός ότι πρέπει να προσλαμβάνεται ως μία ανθρώπινη κατασκευή και όχι ως αντικειμενική οντολογική αλήθεια: «*Η βασική της αρχή βρίσκεται στην εκτίμηση ότι οι κονστρουκτιβιστικές θεωρίες της μάθησης, όπου η γνώση εκλαμβάνεται ως ανθρώπινη κατασκευή παρά ως αντανάκλαση μιας αντικειμενικής οντολογικής πραγματικότητας, μπορούν να αποτελέσουν βάση για την θρησκευτική εκπαίδευση*».

Η κριτική και η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση από κοινού ως επιλογές - στηρίγματα του νέου ΠΣ για το ΜτΘ, συμβάλλουν στην παρακίνηση και ενθάρρυνση του μαθητή να αμφισβητήσει τις θεόπνευστες θρησκευτικές του αλήθειες, ως προκατασκευασμένες έννοιες και να τις θεωρήσει ως ένα απλό ανθρώπινο δημιούργημα. Οι μαθητές καλούνται να δομούν, δηλαδή να δημιουργούν παρά να αναπαράγουν τη θρησκευτική γνώση. Οι προκατασκευασμένες έννοιες, δηλαδή οι διδασκαλίες της χριστιανικής παραδόσεως, πρέπει να αμφισβητηθούν, αφού δε δημιουργήθηκαν, κατά το νέο ΠΣ, από τον ίδιο το μαθητή, αλλά από κάποιους άλλους, και οπωσδήποτε υπονοούνται ο Χριστός, οι Απόστολοι, οι Πατέρες, οι Άγιοι, οι Μάρτυρες και όλοι όσοι θεμελίωσαν με την Αγιογραφική, Πατερική και Συνοδική τους διδασκαλία και μαρτυρία την ορθόδοξη πίστη.

Το κέντρο βάρους δεν είναι πλέον ο Θεός, αλλά ο εαυτός, το άτομο του μαθητή. Δεν γίνεται λόγος, επομένως, για θεοκεντρικότητα, αλλά για ατομοκεντρικότητα: «*Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το ΜτΘ η κριτική και η κονστρουκτιβιστική παιδαγωγική προσέγγιση είναι αυτές που εξυπηρετούν καλύτερα τόσο τους παιδαγωγικούς σκοπούς όσο και τους διδακτικούς στόχους του. Η κονστρουκτιβιστική μάθηση απαιτεί οι μαθητές να αναστοχάζονται στις δικές τους εμπειρίες, ενώ ο ρόλος του δασκάλου είναι να βοηθά τους μαθητές να δομούν την γνώση παρά να την αναπαράγουν. Η εξερεύνηση των ιδεών και των ζητημάτων από τους ίδιους, τους οδηγεί σε δικά τους συμπεράσματα, στοιχείο που τους δίνει την δυνατότητα να προσεγγίζουν τις θρησκευτικές ιδέες μέσα από διαφορετικές διαδρομές. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι*

η παροχή στους μαθητές προκατασκευασμένων εννοιών και νοηματοδοτήσεων δεν τους παρακινεί στο να εμπλακούν στην μαθησιακή διαδικασία. Στον αντίποδα όμως αυτού, επεξεργαζόμενοι τις δικές τους ιδέες αλλά και με τη διαμεσολάβηση του εκπαιδευτικού θέτουν τη θρησκευτική γνώση και κατανόηση υπό διερεύνηση και αναδομούν τόσο την γλώσσα όσο και τα νοήματα που σχετίζονται με αυτήν».

Η Αγιογραφική και Πατερική θεολογία δεν βρίσκεται στο κέντρο της νέας θρησκευτικής αγωγής που προσφέρει το νέο ΠΣ. Τη θέση της παίρνουν διάφορες θεωρίες, όπως η ερμηνευτική, η συναφειακή θεολογία, η πολιτική, η κοινωνιολογία, ο διαθρησκειακός διάλογος και όσες άλλες είναι ικανές να διδάξουν και να εμφυσήσουν στους μαθητές νοοτροπία ατομικισμού, σχετικισμού, πολυθρησκευτισμού, πλουραλισμού, πολυπολιτισμικότητας: «*Στις μεταμοντέρνες προσεγγίσεις που αναπτύσσονται, η διδασκαλία επικεντρώνεται στις προσωπικές αφηγήσεις των μαθητών, ενώ ελαχιστοποιείται η σημασία των περιεχομένων του ΜτΘ. Οι μαθητές δεν αποτελούν πλέον ένα μέρος της διδασκαλίας, αλλά μέρος του ίδιου του θέματος του ΜτΘ. Γι' αυτό τον λόγο, τα ερμηνευτικά και διαλογικά μοντέλα ΜτΘ, στηριγμένα σε ποικιλία θεωριών (ερμηνευτική, συναφειακή θεολογία, πολιτική, κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας, διαθρησκειακό διάλογο, θεωρία της λογοτεχνίας κ.ά.), προσανατολίζονται στην ανάδειξη των θρησκευτικοπολιτιστικών εμπειριών, στοχασμών και αλληλεπιδράσεων των μαθητών. Στόχος αυτών των προσεγγίσεων είναι να βοηθήσουν τους μαθητές, ώστε να διαμορφώσουν οι ίδιοι τις προσωπικές τους θέσεις, αναγνωρίζοντας την εσωτερική ποικιλία, τα διαπερατά όρια και την αντιθετική φύση των θρησκευτικών παραδόσεων, καθώς και την πολυπλοκότητα της πολιτιστικής έκφρασης».*

Επιπλέον, με τη συμβολή του ενός υιοθετούμενου ξένου θρησκευτικού εγγραμματισμού, εκείνου που εισήγαγε στη Μ. Βρετανία ο Andrew Wright επιχειρείται η σταδιακή απαγκίστρωση των μαθητών από την παραδοσιακή τους πίστη και η μετακίνησή τους σε μία πολυθρησκεία, βασισμένη σε ένα συμπίλημα από θρησκείες, στις οποίες τα παιδιά μεθοδευμένα κατηχούνται και κατ' ουσίαν καθοδηγούνται με τη βοήθεια του διδάσκοντα και των υποστηρικτικών θεωριών της κριτικής και κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης, καθώς και ενός συνεχούς ανατρεπτικού ως προς την παράδοση αναστοχασμού. Έτσι, η νέα προσέγγιση του ΜτΘ επιδιώκει:

- *να αφυπνίσει την αντίληψη του μαθητή, ώστε να συνειδητοποιήσει τις θρησκευτικές προκατανοήσεις του, δηλαδή τη λανθάνουσα ή μερικώς αρθρωμένη θρησκευτική του παράδοση.*
- *να τον βοηθήσει να μετακινηθεί από τις προκατανοήσεις του και να διαλεχθεί με τις αφηγήσεις και τον λόγο βασικών θρησκευτικών, αλλά και κοσμικών παραδόσεων που αρνούνται τη θρησκευτική αλήθεια.*

Αποτελεί έκπληξη, πώς είναι δυνατόν να επιχειρείται σε μία δημοκρατική και ελεύθερη χώρα μία τέτοιου είδους ανατρεπτική και αποδομητική διδακτική μεθοδολογία σε παιδιά 8-14 ετών, για τα οποία είναι απαραίτητο, με βάση την

παιδαγωγική ψυχολογία, να γίνονται τα πάντα, προκειμένου να βοηθηθούν στην έμπνευση και ανάπτυξη αισθημάτων αγάπης για τον τόπο, τις αρχές, τις αξίες και τις παραδόσεις του. Στην περίπτωση του ΜτΘ, αντί να καλλιεργείται η εμπιστοσύνη στις διαχρονικές αλήθειες της πίστεώς τους προς τον Θεό, που θα συμβάλουν στη διαλεκτική θρησκευτική κοινωνικοποίησή τους, καλλιεργούνται τάσεις αμφισημίας, αμφισβήτησης και απόρριψης της θρησκευτικής τους παραδόσεως και προτείνεται διάλογος με παραδόσεις που αρνούνται τη θρησκευτική τους αλήθεια, με στόχο τη μετακίνησή τους από αυτήν και τη διεκδίκηση μιας νέας ατομικής θρησκευτικής αλήθειας στο πλαίσιο της πολυθρησκευτικής τους αγωγής.

Σύμφωνα με το νέο ΠΣ, το ΜτΘ, «*ενθαρρύνει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την ένταση, η οποία αναπτύσσεται μεταξύ της προσωπικής τους άποψης και των προκλήσεων που αυτή δέχεται, εκθέτοντάς τους απευθείας στη θρησκευτική αμφισημία και βοηθώντας τους να αναπτύξουν ερμηνευτικές ικανότητες. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές ούτε διαποτίζονται σε μια θρησκευτική άποψη ούτε και εκτίθενται σε μια αποκλειστικά περιγραφική, μη αξιολογική «μοντέρνα» μελέτη των θρησκειών. Αντί για όλα αυτά οι μαθητές ενθαρρύνονται και ενισχύονται στη διαμόρφωση θέσεων με ισχυρά επιχειρήματα πάνω στις διεκδικήσεις θρησκευτικής αλήθειας*».

«*Στο νέο ΠΣ επιχειρείται η ανάδειξη του δυναμικού και εξελικτικού χαρακτήρα των θρησκειών, αφού οι μαθητές καλούνται να τις κατανοήσουν (όπως άλλωστε και τον Χριστιανισμό) ως:*

α) διαχρονική αναζήτηση νοήματος και αξίας της ζωής και απαντήσεων σε θεμελιώδη ερωτήματα των ανθρώπων,

β) καθημερινή ζωή ανθρώπων και κοινοτήτων,

γ) εξέχοντα παράγοντα του πολιτισμού,

δ) ζωντανή παρουσία στον σύγχρονο κόσμο».

Με βάση όλα τα παραπάνω στοιχεία του νέου ΠΣ, αλλά και με βαθύτατη γνώση και συνείδηση των αρνητικών παιδαγωγικών αλλοιώσεων και επιδράσεων που μπορούν να προκύψουν από αυτό για το ΜτΘ, εισηγούμαστε εδώ και πολύ καιρό, να αποσυρθεί άμεσα, ακόμη και ως Πιλοτικό Πρόγραμμα, από την ελληνική εκπαίδευση, διότι πρόκειται να δημιουργήσει προβλήματα αφενός οντολογικά που αφορούν στην ανάπτυξη της θρησκευτικής συνειδήσεως των μαθητών και αφετέρου θρησκευτικής ταυτότητας και πνευματικής συνοχής στη χώρα, σε μία περίοδο που ίσως περισσότερο από κάθε άλλη φορά είναι επιτακτική η ανάγκη για ενότητα και πνευματική ανασυγκρότηση.